

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KADIN DOSTU KENTLER PROJESİ VE BURSA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gamze EVİN

**Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Anabilim Dalı
Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ercan EYÜBOĞLU

Şubat, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KADIN DOSTU KENTLER PROJESİ VE BURSA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gamze EVİN
(Y1512.180004)

Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Anabilim Dalı
Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ercan EYÜBOĞLU

Şubat, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Anabilim Dalı Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Tezli Yüksek Lisans Programı **Y1512.180004** numaralı öğrencisi **Gamze EVİN**' in "KADIN DOSTU KENTLER PROJESİ VE BURSA ÖRNEĞİ" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 22.11.2018 tarih ve 2018/30 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 21.02.2019 tarihinde kabul edilmiştir.

	<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
Danışman	Prof. Dr.	Ercan EYUBOĞLU	İstanbul Aydın Üniversitesi	
Asıl Üye	Prof. Dr.	Uğur TEKİN	İstanbul Aydın Üniversitesi	
Asıl Üye	Doç. Dr.	Ateş USLU	İstanbul Üniversitesi	
Yedek Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Uğur ŞENER	İstanbul Aydın Üniversitesi	
Yedek Üye	Doç. Dr	Armağan GÖZKAMAN	Beykent Üniversitesi	

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Kadın Dostu Kentler Projesi ve Bursa Örneği” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.
(...../...../20....)

Gamze EVİN

ÖNSÖZ

Bu çalışmada toplumsal cinsiyet eşitliği adına yerel düzeyde kadınların katılımı ile kentin sunduğu siyasal, sosyal, ekonomik her türlü alandan tüm yurttaşların eşit şekilde faydalanabilmesi adına somut olarak Kadın Dostu Kentler Projesi ve Bursa örneğinden yola çıkılarak yapılabilecekler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Toplumun her alanında cinsiyetsizleşme yolunda kentin ihtiyaçlarını giderme yolunda katılım, konsensus, iş birliğinin önemi vurgulanmıştır. Bu doğrultuda geçmişte kadınlar adına yapılmış eylem ve hareketlerden, Kadın Dostu Kentler Projesi'nden, Bursa Büyükşehir Belediyesi YEPP bilgileri ve TÜİK verilerinden yararlanılmıştır.

Çalışmam boyunca benden hiçbir şekilde tecrübelerini ve emeklerini esirgemeyen, sabırla sorularımı cevaplayan, her zaman kendisini örnek aldığım ve almaya devam edeceğim çok değerli hocam Prof. Dr. Ercan EYÜBOĞLU'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu güne kadar hiçbir şekilde benden desteklerini esirgemeyen, maddi ve manevi her türlü yanımda olan, beni cesaretlendiren annem Şerife EVİN, abim Gökhan EVİN'e ve babam Davut EVİN'e sonsuz teşekkür ediyorum.

Tüm bu süreçte hiçbir zaman beni yalnız bırakmayan değerli arkadaşlarım Dilara AKTEKİN, Tuğçe GÜVEN ve Sevcan ATAK'a teşekkür ediyorum.

Şubat, 2019

Gamze EVİN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ	1
2. KADIN, KENT VE YEREL YÖNETİM KAVRAMLARI.....	7
2.1 Geçmişten Günümüze Kent, Kentleşme Ve Kadın	7
2.2 Yerel Yönetimler	10
2.3 Yerel Demokrasi, Katılımcılık Ve Kadın.....	14
2.4 Subsidiarity (Hizmette Yerellik)	17
2.5 Toplum Cinsiyet Kavramı Ve Kadın Erkek Eşitliği Kavramı	18
2.6 Devlet Politikalarında Kadın	21
2.6.1 Sosyal devlet politikalarında kadın	21
2.6.2 Liberal devlet politikalarında kadın	24
2.7 Birleşmiş Milletlerde Kadın	27
2.8 Uluslararası Belgelerde Kadın	29
2.8.1 Avrupa kentsel şartı	29
2.8.2 Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi (CEDAW). 30	
2.8.3 Avrupa yerel yönetimler özerklik şartı	32
3. KADIN HAREKETLERİ VE FEMİNİZM.....	34
3.1 Kadın Hareketleri Ve Feminizme Genel Bakış.....	34
3.1.1 Birinci dalga feminizm.....	36
3.1.2 İkinci dalga feminizm	38
3.1.3 Üçüncü dalga feminizm	40
3.2 Dünya Kadın Konferansları	40
3.2.1 BM Birinci dünya kadın konferansı Meksika (1975)	41
3.2.2 İkinci dünya kadın konferansı Kopenhag (1980).....	41
3.2.3 Üçüncü dünya kadın konferansı Nairobi (1985).....	42
3.2.4 Dördüncü dünya kadın konferansı Pekin (1995)	43
3.3 Türkiye’de Kadın Hareketleri	45
3.3.1 1935 Öncesi Türkiye’de kadın hareketleri.....	45
3.3.2 1935-1975 Türkiye’de kadın hareketleri.....	48
3.3.3 1975 Sonrası Türkiye kadın hareketleri	50
4. KADIN DOSTU KENTLER PROJESİ	53
4.1 Genel Çerçeve	53
4.2 Kadın Dostu Kentler Projesi Hedefleri	54
4.3 Yerel Eşitlik Eylem Planları (Yeep).....	56
4.4 İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulları	59

4.5 Eşitlik Komisyonları	59
4.6 Eşitlik Birimleri/Masaları.....	60
4.7 Hibe Programı	60
4.8 Bursa Kentinde Kadınlar Ve Yerel Yönetimler	61
4.9 Kadın Dostu Kent Bursa	65
4.10 Kadın Dostu Kentler Projesi ve Bursa Örneğinin Değerlendirilmesi	71
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER.....	75
KAYNAKLAR	80
EKLER.....	83
ÖZGEÇMİŞ.....	91

KISALTMALAR

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AYYÖŞ	: Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı
BM	: Birleşmiş Milletler
CEDAW	: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
ILO	: International Labour Organization
İBBS	: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması
KDKP	: Kadın Dostu Kentler Projesi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKB	: Türk Kadın Birliği ve Türk Kadınlar Birliği (1949 ve sonrası)
YEPP	: Yerel Eşitlik Eylem Planı

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge:4.1: 2013 yılı kurumsal olmayan nüfusun yıllar ve cinsiyete göre işgücü durumu TR41 Bölgesi.....	63
Çizelge 4.2: Okuma yazma durumu ve cinsiyete göre nüfus (6 yaş ve yukarı yaştaki nüfus) 2013 yılı.....	64
Çizelge:4.3: Bursa Büyükşehir Belediyesi partilere ve cinsiyete göre meclis üyeleri	65

KADIN DOSTU KENTLER PROJESİ VE BURSA ÖRNEĞİ

ÖZET

Kent, içerisinde belirli bir nüfus büyüklüğüne ulaşmış, insan-mekan ilişkilerinde belirli bir sistemin sağlandığı, gelişmiş ağlara sahip çoğunlukla tarım dışı üretimin egemen olduğu mekanlara verilen addır. Kentin farklı zamanlarda farklı disiplinler tarafından tanımlarını çoğaltmak mümkündür. Nitekim 1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılması ve ideolojiler dünyasının yok olması ile kent algısı da değişmiştir. Bu tarihten itibaren liberalliğin ön planda tutulduğu büyük ölçekli yönetim tarzı yerine yerel düzeyde yönetimin esas alındığı küçük ölçekli idareler benimsenmiştir. Hatta 20. yüzyıla gelindiğinde yerelin yerelleşmesi dediğimiz subsidiarity ilkesi popülerlik kazanmıştır. Artık kent yönetimi, yöneten yönetilen arasında yatay hiyerarşinin esas alındığı; yönetimin halkın isteklerine doğrudan cevap verebildiği ya da halkın yönetimi doğrudan denetleyebildiği; yerel demokrasi, yerel katılımın ön plana çıktığı bir dönem başlamıştır.

1789 Fransız İhtilali, Amerika ve İngiltere Bağımsızlık Bildirgeleri ile yayılan özgürlük, eşitlik, adalet kavramlarının egemen söylemi, işçi ve siyah vatandaşların hak arayışları kadınların ilham kaynağı olmuştur. Kadınlar gördükleri eşitsiz muamele karşısında yüzyıllar boyu mücadele etmiş, bu doğrultuda birçok bedel ödemiştir. Batıda üç dönemde ele aldığımız bu kadın hareketleri Türkiye'de de Osmanlı döneminden başlayarak günümüze kadar varlığını sürdürmektedir.

Bugün bile evrimini tamamlayamamış kadın hareketlerinin amacı kadın ve erkeğin ekonomik, siyasal, toplumsal sunulan tüm imkanlardan eşit olarak ve hakkaniyet içinde faydalanabilmesidir. Kadınların karar mekanizmalarını eşit olarak kullanabilmesi önemli bir toplumsal gerekliliktir. Bu doğrultuda madalyonun bir yüzünü kadınların karar alma süreçlerinde etkili bir şekilde rol alması oluştururken; ikinci yüzünü ise kararlar alınırken kadın erkek eşitliğine odaklı bakış açısının yerleştirilmesi meydana getirmektedir. Çalışmamız, kadınların temsil gücünün artırılması için neler yapılabilir sorusu doğrultusunda Kadın Dostu Kentler Projesi'nin Bursa örneğinden yola çıkarak cevaplar aramaktadır. Kadınların, eğitim, istihdam, sağlık, sosyal hizmetler gibi konularda, şiddete maruz kaldıklarında ya da hakları ihlal edildiğinde kolayca ulaşabilecekleri ve kendilerini savunabilecekleri yerel mekanizmaların oluşturulması, bu mekanizmaların karar alma, uygulama, denetleme tüm süreçlerine ve kentin bütün sunduklarından kadın, erkek tüm insanların eşit bir şekilde katılması için yapılanlar ve yapılabilecekler tartışılacaktır.

Bütün bunların doğrultusunda bu çalışmanın amacı, kentin sunduğu her türlü imkandan kadın ve erkeğin eşit olarak faydalanması ana düşüncesi etrafında kadınların da yerel yönetim mekanizmalarında aktif rol almasının gerektiğini vurgulamaktadır. Amacımıza paralel olarak kentlerin cinsiyetsizleştirilmesi yolunda Kadın Dostu Kentler Projesi ve Bursa örneği ele alınarak somut bir gerçeklik ortaya koyulmak istenmektedir.

Çalışmamızın birinci bölümünde kent, yerel yönetim, kadın ve kadın erkek eşitliği kavramına genel bir çerçeve çizerek, uluslararası metinlerde kadın kavramının yer

alış biçimine değinerek bu çerçeve desteklenmiştir. İkinci bölümde ise dünyada ve Türkiye’de feminizmin tarihsel süreç içerisinde ilerleyişi ele alınmıştır. Son bölümümüz olan çalışmamızın başlığında da yer verdiğimiz üçüncü kısımda Kadın Dostu Kentler Projesi ve Bursa Örneği’ne yer verilerek proje doğrultusunda yerel düzeyde yapılan uygulamalar ve yapılabilecekler tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Yerel Yönetim, Kadın, Feminizm, Kamu Hizmeti, Eşitlik*

THE PROJECT OF WOMEN'S FRIEND CITIES AND BURSA SAMPLE

ABSTRACT

City is the name of places where the population reached to a defined level and there is a system provided in relations of people and place, having developed networks and usually depended on the production of non agricultural products. It is possible to increase the the definitons of city in different times and in different disciplines. Likewise with the demolishing of Berlin Wall in 1989 and vanishing of world of ideologies the perception of city also changed. After this date local administration is accepted instead of great scale goverment style. Furthermore reaching the 20th century the proces of localizing of the local has been become popular. Now, city administration is based on horizontal hierarchy between the administrators and citizens. Local democracy is gaining power with the direct control of people and local participation in administration is the most important thing.

Women have been inspired by the concepts of freedom, equality and justice principles spreading out with the French Revolution and American Freedom Manifest. But the dominant discourse in these early movement was seeking of rights for workers and black citizens. Women have been struggling against unequal treatment for centuries and they had paid for this struggle. These woment wovements that we look at in three periods in West have been continuing their presence in Turkey beginning with Ottoman era.

The aim of women movements which have not finished their development is to benefit economic, social and political opportunities as the equal of men. It is an important social need to be in decision making process for women. For this first thing is to take part of women effectively in decision making process and the second important point is to place point of view focused on equality of men and women. Our study's aim is searching of answers to increase the women's representative powers in the sample of Bursa of the Project Of Women's Friend Cities. Womens's conditions to reach education, employment, health and social services are will be discussed. Add to this it will be debated the possibilities to reach local organs easily and to defend themselves and their rights if women will to be subject of violence or infringement of theirs rights. As the last point, the practises in the city to participate of all the people, men and women, in decision making, carrying out, controlling and all the processes all the people, men women, will be in focus.

As a result the goal of this study is to emphasize to take place of women in local management organs with the central theme of equality of all the people. With the harmony of our aim, it is planned to put a concrete reality with examining Bursa sample in The Project of Women's Friend Cities to make cities asexual.

In the first part of our study, the general perspective about city, local goverment, woman and woman and man equality is to be pictured with special references to concept of woman in international texts. In the second part the development of feminism in historical context in Turkey is considered. In the last part of our study

the subject is local practises and practices that should be done along with the Project of Women's Friend Cities and Bursa sample.

Keywords: *Local Government, Woman, Feminism, Public Service, Equality*

1. GİRİŞ

Kentin tek, genel ve değişmez tanımını yapmak imkansızdır. Kent farklı disiplinler tarafından kabul görmüş, çeşitli alanların incelemesi altına girmiş bir kavramdır. Kenti meydana getiren birçok etken bulunmaktadır ve bu etkenlerin her biri farklı bir inceleme konusudur. Farklı zamanlar da çeşitli tarihsel, idari, siyasi, ekonomik, sosyal koşulların etkisinde kalan kent sürekli kendisini yenilemiş ve tanımlamaların çoğalmasına sebep olmuştur. Ancak biz konumuzdan çok da uzaklaşmamak adına yazımızda kentin kısa bir tanımını yaparak belirli ölçütler üzerinden yolumuzu çizmeye çalışacağız. Bu doğrultuda genel bir tanım yapacak olursak kentler; tarım dışı üretime sahip, belirli bir nüfus büyüklüğüne ulaşmış, içerisinde çeşitli dinamikleri barındıran, geniş ağlar ile uyumun sağlandığı, her türlü faaliyetin sistemleştirildiği alanlardır. Yaptığımız bu genel tanım içerisinde kenti oluşturan birçok etkene yer verilmektedir. Bu etkenler her kentte farklı düzeye, özelliğe sahiptir ve buna göre çeşitli şekillerde isimlendirilebilmektedirler.

Kentleşme “kentlileşme” kavramlarını, kenti oluşturan fiziki mekan ile kent kimliği dediğimiz kentteki insanlar ve bu insanların sosyal, ekonomik, idari etkinlikleri sonucunda meydana gelen kent ruhu bir araya gelerek oluşturmaktadır. Kentler zaman içerisinde kendilerine has özellikleriyle kimliklerini yaratmaktadırlar. Kent kimliği kentin tarihsel birikimlerinin, yaşanmışlıklarının sonucudur.

Kentleşmenin ana etkenlerinden bir tanesi nüfusun belirli bir büyüklüğe ulaşması olarak kabul edilmektedir. Büyüklüklerin artması insanlar arasında işbirliği, dayanışma, yardımlaşma duygularının durma noktasına getirmiştir. İşte bu durum karşısında kentli haklarının önemi artmıştır. Günümüzde hak insanların kendisini güvence altında tutabilmesi, kendi sınırlarını çizebilmesi bakımından zorunlu hale gelmiştir.

Kentli hakları uluslararası düzeyde Avrupa Kentsel Şartı ile düzenlenmiştir. Avrupa Kentsel Şartı ilk olarak 18 Mart 1992 yılında Türkiye'nin de 1949 yılında üye olduğu Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmiştir. Şartın ana düşüncesi yerelliktir. Bu düşünce doğrultusunda diğer anlaşmalardan farklı olarak şart yerel yönetimlerin imzasına sunulmuştur. Birinci şartta 4.12. vatandaş katılımı, kent yönetimi ve kentsel planlama başlığı altında yerel yönetimde katılım ilkesi temel düşünce olarak benimsenmiştir. Bu madde de fiziksel, sosyal, duygusal ihtiyaçların karşılanmasında devlet ve vatandaş arasında diyalog esas alınmıştır. Yerel yönetim ve insan hakları kavramlarına birlikte yer verilmiştir. Avrupa Kentsel Şartı 2 ise 27-29 Mayıs 2008 tarihinde "Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto" başlığı altında 85 maddelik belge kabul edilmiştir. Bu şartta bilgi temelli, demokratik, sürdürülebilir, işbirlikçi, insan haklarının korunduğu ve birbiri ile iletişim halinde Avrupa kentleri oluşturmak esas alınmıştır.

Türkiye'de kentleşme süreci Cumhuriyet Dönemi ile 1950 yılları arasında Ankara odaklı ve oldukça yavaş yaşanırken, 1950'lili yıllardan sonra hızlanmıştır. Bunda sanayileşme ile köy ve kent arasındaki farklılaşmaların etkisi büyüktür. Kentte yaşamın kolaylaşması ve klasik tarıma olan inancın azalması kırsalı kente göçe zorlamıştır. Kırsalın iticiliği, kentin çekiciliği neticesinde kentleşme hareketleri hızlanmıştır. Modernleşme ile klasik kamu hizmetleri yeniden tanımlanmıştır. Klasik kamu hizmetleri adalet, asayiş, diplomasi, ulusal güvenlik (savunma) olarak kabul edilirken, modernleşme ile bu kamu hizmetlerine ulaşım, yerleşim, sağlık, eğitim gibi kentsel hizmetler de eklenmiştir. Modern kentin sunduğu ulaşım, sağlık, eğitim, istihdam hizmetleri vatandaşlara kırsaldan daha cazip gelmiştir. 1980li yıllara gelindiğinde ise göç ekonomik sıkıntılar sebebiyle zorunlu hale gelmiştir. Bunun sonucu olarak çarpık kentleşme ve sosyal çatışmalar oluşmuştur.

Türkiye'de kentleşme konusunda en yaygın kavramsal çerçevenin Şikago kent sosyolojisi okulunun etkisi altındaki ikili bakış açısı okulu olduğu söylenebilir. Bu yaklaşımın üzerinde durduğu iki yönden birincisinde, kentleşme, nüfusun belli yoğunluğun ve belli büyüklüğün üstündeki yerleşmelerde toplanması olarak ele alınmakta ve bu nüfusun tarım dışı faaliyetlerle uğraşması, heterojen olması vb. özelliklerinin belirtilmesiyle tamamlanmaktadır. Üzerinde durulan

yönlerden ikincisinde “kent kültürü” olarak adlandırılabilir değerler, davranışlar ve tutumların benimsenmesi kentleşme olarak görülmektedir. Uzmanlaşmanın geliştirdiği heterojen bu nüfus “kişisel olmayan” ilişkiler içindedir. İlişkiler çıkar dengesine dayanan sözleşmelerle kurulur. Laik, bireyci, akılcı tutumlar egemendir (Tekeli; 2011:27-28).

1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılması ile ideolojiler dünyası popüleritesini yitirmiştir. Yeni yönetim arayışları başlamış ve yerel yönetimler gündeme gelmiştir. Böylece liberal demokrasinin yerini katılımcı demokrasi almıştır. Gelişen teknoloji ve küreselleşen dünya bu gün küçük bir köy haline gelmiştir. Toplumlar birbirlerine bağlanmış, aralarındaki sınırlar kalkmıştır. Vatandaşlar, ihtiyaçlarını dile getirmiş ve devlet mekanizmalarında yer almaya başlayarak demokratikleşme yolunda mesafe kat etmiştir.

Demokrasi Antik Yunandan bu yana var olan bir kavramdır. Fakat kitleler büyüdükçe uygulanabilirliği azalmaktadır. Antik Yunanda uygulanan doğrudan demokrasiyi bu günün büyük nüfuslu küresel dünyasında uygulamak zordur. Bu noktada büyük kitlelerin ihtiyaçlarına cevap verme konusunda onlara en yakın mekanizmalar olan yerel yönetimler devreye girmektedir. Genel anlamda yerel yönetimler merkezi idarenin yetki, görev ve sorumluluklarını alt birimler ile paylaşması demektir. Yetki, görev ve sorumluluk paylaşımının derecesi ülkelere göre değişmektedir. Ancak halka en yakın mekanizmalar tarafından halkın ihtiyaçlarının karşılanması şüphesiz en doğru yöntemdir. Temsili demokrasinin doğrudan demokrasiye yaklaştığı, demokrasinin demokratikleştirilmesindeki en önemli araçlardandır.

20. Yüzyılda popülerleşen söylem subsidiarite ilkesi olmuştur. Subsidiarity'i Bilal Canatan “devletle devlet-altı düzeydeki siyasal ya da yönetsel yapılar arasında ortak eylem alanlarında eylem önceliğinin yurttaşa daha yakın alt birimlere ait olması; üst birimin, alt birimin yetersiz kalması durumunda ve yetersiz kaldığı ölçüde müdahale ederek alt birimin yeniden işlevini yerine getirebilecek düzeye gelmesi amacıyla sınırlı olarak yardım etmesidir (Canatan, 2001;40-41).” şeklinde tanımlamaktadır. Doğrudan demokrasi temelli bu yöntem yerelleşme ve demokratikleşme ile yetinmemektedir. Can alıcı noktası yerelin yerelleştirilmesi, demokrasinin demokratikleştirilmesidir.

İdeal bir yerel yönetimde katılım esastır. Katılım seçimden ibaret sayılan mekanizma değil, etkin yurttaş anlayışı üzerinde yoğunlaşan ve yönetimin her aşamasında yer alan doğrudan demokrasinin esas alındığı yönetim biçimidir. Gerçek anlamda katılımcılığın sağlandığı idarelerde yönetim aşamalarından en önemlisi olan denetimin karşılıklı ve sağlam bir biçimde gerçekleşmesini sağlayacaktır. Bu karşılıklı katılımın bir yüzünü yurttaşın yöneticileri seçmek ve yaptıklarını izlemek oluştururken, diğer yüzünü ise yöneticilerin yurttaşların daha kaliteli, özgür, eşit bir ortamda hayatlarını idame ettirmeleri için gerçekleştirmeleri gereken sorumlulukları oluşturmaktadır. Devletin görevi artık sadece sosyal yardımlarla var olan bir mekanizma olmak yerine ivedi ihtiyaçların karşılandığı ve bu ihtiyaçların belirlenmesinde uzlaşmacı, demokratik bir sistemin kabullenildiği yöneten-yönetilenin ortaklaşa idaresidir.

1789 yılında Fransız İhtilali tüm vatandaşların eşit haklara sahip olduğu; özgürlüklerini başkalarının haklarını ihlal etmedikleri sürece diledikleri gibi yaşadığı; düşündüklerini, inandıklarını savunabildiği evrensel bir yurttaş anlayışı ortaya çıkarmıştır. Eşitlik, özgürlük, adalet gibi kavramların ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bu düşünceler toplum içerisinde eşitsiz muameleyle karşı karşıya kalan bireylerin kendilerini savunması ihtiyacını doğurmuştur. Eşitsizliklere maruz kalanların bir alt kümesini de kadınlar oluşturmaktadır. Fakat eşitliği önceleyen 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nde kadınlara yer verilmemiştir. Kadınlar, sanayileşme ve fiziksel gücün ön plana çıkması ile geri plana atılmıştır. İlk çağlarda doğurganlıklarından dolayı el üstünde tutulan kadınlar fiziksel gücün güçlenmesi ile eski önemini kaybetmiştir. İlk çağlarda yaşanan anaerkil toplum düzeni mülkiyet ve fiziksel güç kavramının ortaya çıkması ile yerini ataerkil toplum düzenine bırakmıştır. Kadının fiziksel yetersizlikleri nedeniyle ikinci düzeye atan ataerkil anlayış ile kaybedilen aktiflik kentin oluşması ile biraz da olsa canlanmıştır. Kırsaldan kente göç ile bireylerin farkındalıkları artmış kişiler hak ve özgürlüklerinin bilincinde gerektiğinde haksızlıklara karşı kendini savunabilecek düzeye erişmiştir.

Kadınların yaşadıkları eşitsizlikler neticesinde kadın hareketleri gün yüzüne çıkmıştır. Bu gün bile evrimini tamamlayamamış kadın hareketlerinin başlamasındaki esin kaynağı ise Amerika'daki siyahi vatandaşlara karşı

uygulanan dezavantajlı davranışlar ve İngiltere'deki işçi hareketi olmuştur. 1776 yılında Bağımsızlık Bildirgesi'nde tüm insanların yaratılıştan eşit olduğunu kabul eden bir ülkede yaşanan talihsiz olaylar kadınların ilham kaynağı; kadın hareketlerinin başlamasının sebebi olmuştur. Kadın hareketlerinin amacı kadın ve erkeğin ekonomik, siyasal, toplumsal sunulan tüm imkanlardan eşit olarak faydalanmasıdır. Bu doğrultuda 1848 yılında ilk kadın hakları bildirgesi olan Seneca Falls Bildirgesi imzalanmıştır. Üç dönemde ele alınan kadın hareketleri günümüzde hala varlığını sürdürmektedir.

Batıda İngiltere'de başlayıp Amerika'da harekete dönüşen kadınların hak arama eylemleri Türk kadını için Osmanlının son zamanlarına kadar uzanmaktadır. Kadınlar ilk haklarını Tanzimat ile kazanmaya başlamışlardır. Türkiye'de kadınların siyasal hayata katılmasının ilk adımı 1930 yılında belediye seçimlerinde seçme seçilme hakkının tanınması ile atılmıştır. Bu tarih günümüzde var olan birçok gelişmiş ülkenin önünde olmasına rağmen aynı doğrultuda ilerleme gösterilememiştir.

Bu çalışmada, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gidermek için yerel düzeyde yapılabilecekler, etkin yurttaş olarak kadının yerel mekanizmalarda yer alması ve kentin her alanına erkeklerle eşit düzeyde katılabilmesi adına alternatifler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Türkiye'de kadın dostu kent yaratmanın eylemsel ve düşünsel temelleri Kadın Dostu Kentler Projesi ve Bursa örneği üzerinden yerel eylem planları çerçevesinde somut olarak ele alınmıştır. İncelediğimiz örnekler doğrultusunda Türkiye'nin büyük şehirlerinden olan ve ekonomik hayatın oldukça hareketli olduğu Bursa iline ait TÜİK verileri üzerinden bazı sayısal değerler aktararak, kadınların siyasal, sosyal, ekonomik olarak erkeklerle eşit düzeyde olmadıkları açık şekilde görülmüştür. Projeyi hem genel olarak hem de Bursa özelinde incelediğimizde stratejilerin düşünce temelinde yerindelikleri ve eksiklikleri geliştirmek adına yapılabilecekler tartışılmıştır.

Çalışmanın amacı; kentin sunduğu her türlü faaliyetten kadın ve erkeğin eşit olarak faydalanabilirliğinden yola çıkarak yerel mekanizmalarda kadınların da aktif rol almasının gerekliliğinin açıklanmasıdır. Bu amaca paralel olarak kentin her alanında toplumsal cinsiyetsizleşme yolunda adımlar atılması ihtiyacıdır. Karar alma mekanizmalarında, alınan kararların uygulanmasında ve uygulanan

kararların denetlenmesinde kadın erkek işbirliğinin sağlanması yolunda yapılabileceklerin kadın dostu kentler projesi doğrultusunda somutlaştırılarak ortaya koymaya çalışmaktır. Kamu idarelerinin ve özel idarelerin, sivil toplum kuruluşlarının bu amaç doğrultusunda ortak çalışmasıdır.

Çalışmamızın anahtar kelimelerini ise katılım, diyalog, işbirliği oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çalışmamızın giriş bölümünden sonra ikinci bölümünde kent, yerel yönetim ve kadın hakları kavramlarının tanımı yapılmaya çalışılarak, Türkiye'nin kentleşme deneyiminden bahsedilmiştir. Kent, yerel yönetim ve kadın haklarının uluslararası metinlerde işleniş biçimlerine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde feminizm (kadın hareketleri) üç aşamada incelenmiştir ve dört Dünya Kadın Konferansı ele alınarak, Türkiye'de kadın hakları adına yapılanlar dönemsel olarak incelenecektir.

Dördüncü bölümde ise düşüncelerimizi somutlaştırmak adına Türkiye'de de uygulanan bir proje olan Kadın Dostu Kentler Projesi ve Kadın Dostu Kent Bursa örneği ele alınacaktır. Bu projenin yerindeliği, eksiklikleri, uygulanabilirliği ve kentte kadın erkek eşit katılımı için yapılabilecekler tartışılacaktır.

Sonuç olarak çalışmamızda Kadın Dostu Kentler Projesi ve Bursa örneğinden faydalanarak yerel yönetimlerde kadın odaklı bakış açısı yerleştirilmesi için yapılabilecek uygulamalar tartışılmaktadır.

2. KADIN, KENT VE YEREL YÖNETİM KAVRAMLARI

2.1 Geçmişten Günümüze Kent, Kentleşme Ve Kadın

Kent kavram olarak oldukça geniş perspektiften incelenmesi gereken, içerisinde çeşitli dinamikleri barındıran bir oluşumdur. Kent tanımı farklı disiplinler tarafından incelenen ve meydana getirdiği birçok unsurun ayrı ayrı değerlendirilmesiyle sonuç elde edilebilecek çok yönlü bir kavramdır. Fakat konumuz itibari ile biz burada kentin tanımlanmasında sınırlı sayıda unsurdan yararlanmaktayız. Amacımız kent olgusunu tanıtırken genel bir çerçeve çizmektir.

Kent köken olarak Soğdakça¹ bir kelimedir. Türk Dil Kurumu'nun sözlüğüne göre şehir, site kavramlarına karşılık gelmektedir. Şehir ve kent ikame eden sözlüklerdir. Ancak resmi kaynaklarda kabul görmesi sebebiyle yazımızda kent sözcüğüne yer vermekteyiz. Kent kavram olarak yaşanan mekanı karşılamaktadır. İlhan Tekeli'ye (2011) göre kent, tarımsal olmayan üretim yapılan ve tüm üretimin denetlendiği, dağıtımın koordine edildiği, belirli teknolojinin beraberinde getirdiği, büyüklük, yoğunluk, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine (bu düzeylerin saptanması ayrıntılı araştırmalar gerektirir) varmış yerleşme türüdür. Tekeli'nin yapmış olduğu tanımda dikkatimizi çeken kente ait dört unsur bulunmaktadır:

- Tarımsal olmayan bir üretim²,
- Baştan aşağı sistemleştirilmiş ve gözlemlenen bir üretim yöntemi,
- Teknolojiden faydalanan bir üretim,
- Belirli bir nüfus, işlevsel çok yönlülük ve harmoniyi içeren alan.

Yukarıda genel bir tanımdan bahsetsek de kent çeşitli zamanlarda meydana gelen ekonomik, sosyal, idari farklılaşmaların etkisi altına girerek çeşitli şekillerde anlamlandırılmıştır.

¹ İran kökenli antik dil.

² Kentte de tarımsal üretim yapılabilir fakat baskın olan üretim türü değildir.

İlk kentlerin ortaya çıkışında artı ürünün saklanması için bir mekana gereksinim duyulması arasında yakın bir ilişki vardır. Nitekim ilk kentler suyu bol ve toprakları verimli Mezopotamya ve Nil Deltası'nda ortaya çıkmıştır (Kaya, 2007;15).

İlk kentler olarak kabul edilen Mezopotamya şehirleri ile demokratik devletin temeli olan siteler aynı anlamı taşımamaktadır. Biraz daha genişletecek olursak kentler ilk olarak Mezopotamya da ortaya çıktığı dönemde yerleşik hayata yeni geçilen, kendi imkanlarıyla kendini korumak zorunda olan kelime TDK anlamında bulunan kale, sur kavramlarını karşılamaktadır. Daha sonrasında Antik Yunanda doğrudan seçim ile yönetilen, demokrasinin temeli kabul edilen site anlamına gelmektedir. Siteler, siyasal anlamda özgür ve kendi kendini yöneten şehir devletleridir.

Kurtuluş'a göre ise modern zamanlarda kent, sanayi toplumunun doğuşuyla birlikte mekânsal olarak meydana gelen radikal dönüşümler ve farklılaşmaları karşılayan, ekonomi, sosyoloji, coğrafya ve planlama disiplinleri tarafından tanımlanan ortak bir kavram olarak kullanılmaktadır (Kurtuluş, 2010;177).

Kent tanımlanırken çeşitli unsurlara göre değerlendirilmektedir. Bu unsurların içerikleri ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Biz kentin ölçütünü burada üç başlık üzerinden inceleyeceğiz. Bunlar: nüfus büyüklüğü, idari yönetim sistemi, sosyal özellikleri.

- Nüfus Özellikleri: Kent tanımlanırken nüfus büyüklüğü önemli bir faktör olarak yer almaktadır. Nüfus kent tanımlanırken farklı ülkelerde farklı rakamlar üzerinden değerlendirilmektedir. Ülkemizde 442 sayılı Köy Kanununa göre nüfusu 20.000'den fazla olan yerler şehir olarak adlandırılmaktadır.
- İdari Özellikleri: Kentin tanımlanmasında yönetim tarzının baz alınmasını ön görmektedir.
- Sosyal Özellikleri: Kentin sosyal yapısını içermektedir. Bu başlık içerisinde yukarıda belirttiğimiz tanım içerisinde yer alan heterojenlik, yoğunluk, bütünleşme gibi toplumsal özellikler yer almaktadır.

Kent hangi zamanda tanımlanırsa tanımlansın kendi içerisinde insanını, mekanını yaratmıştır. Kişinin kendisinde, yaşadığı ortamda ve düşünce

yapısında meydana gelen değişimin topyekün ismi kentleşme olmuştur. Kentleşmenin gerçekleşmesi için bahsi geçen mekanın belirli bir nüfus büyüklüğüne ulaşmış olması gerekmektedir. Ayrıca tarım dışı üretimin yoğunlaşması, kentin gelişmiş ağlar sistemine sahip olması, insanlar arasında ve insan-mekan ilişkilerinde belirli bir uyumun yakalanması gerekmektedir.

Kentler kadın ve erkek nüfusunun bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Fakat kadın ve erkeğin kentteki konumları ilk çağlardan günümüze kadar aynı seyirde kalmamıştır. İlk çağlarda kadınlar doğurganlıklarından dolayı ön planı çıkıp, kentsel yaşam içerisinde erkeklerle birlikte kendini gösterebilirken, sanayileşme ve fiziksel gücün yükselmesi ile birlikte kadınların kent içerisindeki konumlarında gerileme söz konusu olmuştur. Kadınların biyolojik olarak farklılıkları eksiklik olarak algılanmış, haklarının işgal edilmesine sebep olmuştur.

Kadınlar ve erkekler arasında var olan ve kendi başına bir eşitsizlik ilişkisi içermeyen bir farklılığın (biyolojik farklılık), toplum ve kültür içinde eşitsiz, hiyerarşik bir farklılığa dönüştürülmesiyle, bugün “toplumsal cinsiyet” (gender) olarak kavramsallaştırdığımız verili (ataerkil) “kadın” ve “erkek” tanımları ortaya çıkar. Söz konusu ataerkil “kadın” ve “erkek” tanımları, birbirlerini dışlayacak biçimde ve birbirleriyle karşıtlık içinde oluşturulur. Bu karşıtlık, bir tarafın diğerine üstün ve egemen olduğu hiyerarşik bir karşıtlıktır ve daha başka birçok hiyerarşik karşıtlık için de bir model işlevi görür. Buna göre, erkeğin akli, uygarlığı ve kültürü temsil ettiği ve bu nedenle tartışmasız daha üstün olduğu varsayılırken; kadının bedeni, duyguları ve doğayı temsil ettiği öne sürülür. Böylece kadın bedene, maddeye, doğaya indirgenmiş, onunla birlikte de doğanın kendisi ve insanın soyu üretme yetisi küçümsenmiş olur (Berktaş, 2004;2-3).

Uzun zamanlar boyunca zorluklarla karşı karşıya kalan kadınların yerinin tarih sahnesinde incelenmesi derin ve hassas bir konudur. Toplumdan topluma kadınların konumu ve yaşadıkları değişkenlik gösterse de kadınların ikincil bir konuma itildiği yadsınamaz bir gerçekliktir. Anaerkil toplumdan ataerkil topluma geçişle birlikte kadınlar çeşitli haksızlıklara, ezilmelere, zayıf görülmelere maruz kalmışlardır. Kadınlara aile içinde ve dışında farklı görevler, ödevler yüklenmiştir. Aile içerisinde ev yaşamının görevleri, annelik gibi

vasıflar yüklenirken aile dışında örneğin iş hayatında çeşitli eşitsiz muamelelerle muhatap olmak zorunda kalmış, ucuz iş gücü olarak görülmüştür.

Amerika ve İngiltere’de demokratik devlet anlayışının yükselmesi ve halka bir takım özgürlüklerin tanımlanması Fransız devriminin zeminini hazırlamıştır. İngiliz İnsan Hakları Bildirgesi(1689) ve Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi(1776) Fransız halkına örnek teşkil etmiştir. Mutlak krallığın gücünün sorgulandığı bu dönemlerde İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ile özgürlük, eşitlik, adalet kavramları ön plana çıkmıştır. Ancak İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisinde kadın ve erkek eşitliğini konu edinen bir maddeye yer verilmemiştir. İşte bu noktada özgürlük ve eşitliğin yükseldiği Avrupa, kadınların esin kaynağı olmuştur.

İnsan haklarının gün yüzüne çıktığı ve insan onuruna yakışır şekilde yaşamının temel kabul edildiği anlayış doğrultusunda 18. Yüzyılda kadınların hareketlenmeleri başlamıştır. 19. Yüzyılda kitleselleşen kadın hareketleri feminizm adını almıştır. Feminizme 3. Bölümde detaylı yer vereceğimizden dolayı burada kısaca tanımlayacak olursak; feminizm, kadın ve erkeğin eşit olduğunu ve bu amaç doğrultusunda bilinç yükseltme çalışmalarının yapıldığı bir mücadeledir. Feminizm kadınların haksızlığa uğradıkları noktada farkındalıklarını arttırmak ve eşitsiz muameleye engel olmak amacıyla yola çıkmış, bu doğrultuda önemli adımlar atmış, bedeller ödemiş kadınların çarpınışları olmuştur. Birçok ilerleme kaydedilmiş ancak tam olarak günümüzde de kadın erkek eşitsizliği engellenememiştir. Bu amaç doğrultusunda tüm kadın erkek bireylerin, sivil toplum kuruluşları, özel-kamu kurumları işbirliği yapmalı ve her türlü eşitsiz muamelenin önüne geçilmelidir.

2.2 Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler yönetimin halka en yakın birim tarafından daha kaliteli hizmet vermek amacıyla oluşturulmuş birimlerdir. Halka yakın birimlerin ihtiyaç, hizmet, beklenti karşılama noktasında vatandaşa hitap etmesi ve bu noktada hızlı, kolay ve etkili sonuç vermesi beklenmesi yadsınamaz bir gerçekliktir.

T.C. 1982 Anayasasınının 127. Maddesinde mahalli idareler diye de adlandırdığımız yerel yönetimler, “Mahallî idareler; il, belediye veya köy

halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu maddeden de anlaşılacağı gibi halkın mahalli müşterek ihtiyaçlarını bir başka deyimle yerel ve ortak nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak anayasal olarak yerel yönetimlere verilmiştir. Yani merkezi yönetimin kamusal hizmetlerin yerine getirilmesi noktasında yetkilerini yasal olarak yerel yönetimler ile paylaşmıştır.

Yerel yönetimi iki başlık altında incelemek mümkündür.

- Yetki Genişliği (Tevsi-i Mezuniyet): Merkeziyetçiliğin yumuşatılmış biçimi olan yetki genişliğinde, karar verme yetkisi hala merkezde kalmakla birlikte, yönetsel verimlilik ve etkinliğin sağlanması amacıyla merkezi yönetim, yetkilerinden bir kısmını, hiyerarşik denetimindeki alt birimlerine ve başkent örgütü dışındaki taşra örgütlerine devreder (Nohutçu, 2011;67).

Yani yetki genişliği merkezi yönetimin yetkilerini alt yönetim birimleriyle paylaşmasıdır. Burada asıl yetki üstte kalmakla birlikte onun hiyerarşisi altında alt yönetimle paylaşması söz konusudur.

- Yerinden Yönetim: Yerinden yönetim diye de bilinen özerk yönetim yerel halkın, kendi eliyle seçtiği organlarca yönetilmesini anlatan bir dizgenin adıdır. Yerel yönetim birimi ise özeysel yönetimce, belli sınırlar içinde kurallar koymaya, akçal yükümlülükler getirmeye yetkili kılınmış bir yerel meclisin denetimi altındaki bir yönetim biriminin adıdır (Keleş, 2014;24).

Yerinden yönetim türleri siyasi yerinden yönetim ve idari yerinden yönetim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Siyasi yerinden yönetim federal devletlerde görülmektedir. Federal devlette ikili bir yönetim biçimi vardır. Yönetim federal ve federe devlet arasında paylaşılmıştır. Federal devlet yetkilerini ulusal düzeyde kullanabilirken federe devlet bölgesel düzeyde kullanmaktadır. Yasama, yürütme ve yargı erkleri iki yönetimde de mevcuttur. Yani hem federal devletin hem de federe devletin yetkileri birbirinden ayrı ve bağımsızdır.

İdari yerinden yönetim de ise yasama ve yargı yetkisi merkezi yönetimde, yürütme yetkisi yerel yönetimlerde toplanmıştır. Yani asıl yetki merkezi yönetimde olmakla birlikte yerel yönetim merkezi yönetim ve halk arasında

köprü görevi görmektedir. İdari yerinden yönetim, yer yönünden ve hizmet yönünden incelenebilir. Yer yönünden idari yönetim belli bir bölgede yaşayan halkın isteklerine cevap verecek özerk yönetimlerken; hizmet yönünden yerinden yönetim ise belli bir hizmetin görülmesi için oluşturulan tüzel kişiliklerdir.

Yerel yönetimler; özgürlük, yerel demokrasi, yerel özerklik, etkin hizmet, halkın daha fazla katılımı gibi temel ilkeler etrafında şekillenmektedir. Bu ilkeler yerel yönetimlerin hizmet sunumunda etkili ve verimli olabilmeleri için ön koşullardır. Bu noktada kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde önemli rol oynayan ilkelerden kısaca bahsetmemiz yerinde olacaktır.

Özgürlük ile kastedilen, gerçekte, bireysel özgürlükler değil, yerel topluluğun bir bütün olarak özgürlüğüdür. Bir yerel yönetimin özgürlüğü, zorunlu olarak, onu oluşturan bireylerin özgürlüklerinin toplamı değildir. Bu geniş anlamıyla, özgürlük kavramının, yerel özerklik için yeni bir temel oluşturduğu kuşkusuzdur (Keleş, 2014;51).

Günümüzde yerel yönetimler demokrasinin temel kurumları olarak görülmektedirler. Yerel yönetimler halkın yönetime katılmasını sağlayan ve halka kendi kendilerini yönetme erdemi kazandıran en önemli kuruluşlar olmalarının yanında, demokrasinin en etkin bir şekilde hayata geçirildiği kuruluşlardır. Yerel yönetimler düzeyinde temsilciler ile seçmenler arasındaki coğrafi ve toplumsal uzaklığın, ulusal düzeye oranla daha az olmasının, demokrasi kuramının öngördüğü hem “gerçek bir seçme süreci”nin hem de etkili bir halk denetiminin gerçekleşmesini sağladığı ileri sürülmektedir (Çiftçi, 1996;6).

Özerklik, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğüne göre; *“Bir topluluğun, bir kuruluşun ayrı bir yasaya bağlı olarak kendi kendini yönetme hakkı, muhtariyet, otonomi, otonomluk”* şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımdan yola çıkacak olursak yerel özerklik, yerel nitelikteki yönetimlerin hizmet, görev ve sorumluluklarını kendi oluşturdukları siyasalarla meydana getirme, uygulama özgürlüğüne sahip olması ve bu özgürlüğün yasal bağlamda güvence altına alınmasıdır diyebiliriz.

Yerel özerkliğin iki yönü vardır: Birincisi, yerel organların özekle olan ilişkilerini ilgilendirir. Yerel yönetimlerin, bu ilişkilerinde, özekten tümüyle bağımsız olmaları beklenemez. Bağımsızlık, özerklikten farklı bir kavramdır. Asıl olan, yerel birimlerin, kendi işlerini, özeğin karışması olmaksızın, kendi olanaklarıyla görebilmeleridir. Geniş bir özerklikten yararlanmaları şarttır. İkincisi ise, yerel yönetimlerin, yerel toplulukla, yani halkla olan ilişkilerini ilgilendirir. Seçilmiş yerel organların, halkı gereği gibi temsil edebilmelerini, temsil yönteminin, bu nitelikteki kişilerin seçilmesine elverişli olmasını anlatır (Keleş, 2004;54).

Yerel yönetimlerde etkinlik kentte yaşayan tüm bireylerin ihtiyaç ve beklentilerine en doğru şekilde, zamanında ve gerektiği gibi cevap verebilmektir. Yerel yönetimler sınırları içerisinde kalan sorumluluklarını maksimum fayda sağlayacak şekilde yerine getirmelidir.

Mahalli idareler, yönetimdeki tutumu, başarısı ve niteliğine göre değerlendirilir. Bunun için yönetimde modern usullerden ve yönetimlerden yararlanmak zorundadır. Modern usul ve yöntemlerle yetiştirilmiş personele ihtiyacı vardır. Personel alımında gerekli dikkati göstererek yetenekli ve nitelikli personel seçmek zorundadır. Her türlü kayırma yöntemlerinin dışında nesnel kurallara göre personel almalıdır. Yönetimin başarısı iyi çalışan, nesnel kurallara göre hareket eden personele bağlıdır. İyi nitelikli ve yetenekli elemanlar sayesinde mahalli idareler etkin ve üretken hizmetler verebilir (Tortop, 1992;4).

Yerel yönetimlerde katılma basit anlamıyla kent halkının kamu siyasetlerinin oluşturulması, yürütülmesi ve denetlenmesi süreçlerinde yer bulması olarak tanımlanmaktadır.

Katılmadan söz edebilmek için, biçimsel katılma olanaklarının var olması, yurttaşların bu olanakları etkin bir biçimde kullanması, son olarak da katılmanın kamu siyasetleri üzerinde etkisinin olması gerekmektedir (Çitçi, 1996;10).

Sonuç olarak yerel yönetimler günümüzün yüksek nüfuslu şehirlerinde halkın mahalli müşterek ihtiyaçlarına cevap vermesinin olmazsa olmazı haline gelmiştir ve halka iyi, kaliteli, yerinde hizmet verebilmek amacıyla merkezi yönetimin yetki, görev ve sorumluluklarını göreceli şekilde alt yönetim birimleriyle paylaşması anlamına gelmektedir.

2.3 Yerel Demokrasi, Katılımcılık Ve Kadın

Demokrasi günümüz toplumları tarafından kabul gören eşitlik anlayışı temelinde şekillenen bir yönetim biçimidir. “Demokrasi sözcüğü, “Demos” (halk) ile birlikte “deme” sözcüğünden kaynaklandı. “Kratos” ise iktidar demek olduğuna göre, demokrasinin bir sözcük olarak anlamı “halk iktidarı” demek oluyordu (Tunçay, 1969;23).” Bu tanımdan yola çıkarak demokrasinin halkın egemenliğini önceleyen bir yönetim biçimi olduğunu söyleyebiliriz. O halde yerel demokrasi kavramı ile yerel nitelikteki halk iktidarını kastetmemiz yanlış olmaz.

Demokrasi ilk olarak Antik Yunan dönemindeki site yönetiminde yani şehir devletlerinde görülmüştür. Bu şehirler doğrudan demokrasi dediğimiz halkın yönetimde temsil gücüne ihtiyaç duymadan kendiliğinden katıldığı yönetim şekli ile yönetilmektedir. Ancak bu dönemde demokrasinin ana ilkelerinden olan eşitlik kavramının tam olarak var olduğunu söylememiz imkansızdır. Çünkü yönetimde söz sahibi olan kesim özgür ve erkek kişilerdir. Kadınların, kölelerin ve o şehirde doğmayanların site yönetiminde söz hakkı yoktur. Yine de antik yunan şehir devletleri yurttaş sayılan kesimin agora da toplanarak site yönetimi hakkında düşüncelerini doğrudan ifade edebilmeleri sebebi ile demokrasinin beşiği olarak kabul edilmektedirler.

Roma İmparatorluğu dönemine gelindiğinde ise temsili demokrasiye daha yakın bir sistem benimsenmiştir. Bu dönemde ise demokratik haklar daha çok güç sahibi elit kimselerin elinde olup toplumsal sınıflara göre şekillenmektedir.

Orta Çağ demokrasisine baktığımızda en önemli olay İngiltere’de Magna Carta Libertatum (Büyük Özgürlükler Sözleşmesi) ile yaşanmıştır. Bu belge kralın yetkilerini halk ve din adamları adına sınırlandırmıştır ve bu doğrultuda ilk seçim 1265 yılında yapılmıştır. Bu dönemlerde İskandinav ve İtalyan Şehir Devletlerinde de özerk bölgelerde seçim ve meclis uygulamaları bulunmaktadır. Ancak Orta Çağda demokrasinin en belirgin özeliği oy kullananların erkek ve vergi vermekle yükümlü kesimin olduğu dikkat çekmektedir.

1776 Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ve 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi demokrasiye yeni bir ivme kazandırmıştır. 1788 Amerikan Anayasasına göre hükümet seçimle kurulurken, bu seçim hakkı yalnızca beyaz

erkeklerle ve belirli ölçüde vergi ödeyenlere verilmiştir. 1860 anayasa değişikliği ile köleler özgür olurken, güney eyaletlerindeki siyah vatandaşlar oy hakkına ancak 1960 yılında elde etmiştir. Fransız devriminde ise iktidar, kral ve halkın seçeceği parlamento arasında bölünmüştür.

İngiltere, Amerika ve Fransa'da esen demokrasi rüzgarı 1. Dünya Savaşına kadar devam etmiştir. Bu savaş sonrasında yok olan imparatorluklar yerine diktatörlüğün yükselişe geçtiği bir çağ başlamıştır. 1929 ekonomik buhranı sonrasında birçok devlette yönetim biçimleri değişmiş, demokrasiden uzaklaşmıştır. 2. Dünya Savaşı sonrasında ise faşizm ve diktatörlük son bulmuştur. 1989 Berlin Duvarı'nın yıkılması ile Sovyet bloğu ile Batı arasındaki Soğuk Savaş son bulmuş Liberal Demokrasi yükselişe geçmiştir.

Günümüzde ise demokrasi daha çok temsili demokrasi ile birlikte anılmaktadır. Modern dünyanın büyük nüfuslu şehirlerinde demokrasi, yurttaşların kendi yöneticilerini kendilerinin seçmesi ve çoğunluğun isteği ile seçilen yöneticilerin onlar adına kararlar alması anlamına gelmektedir.

Demokrasi ile yerel yönetimlerin birlikte anılması, temelini komün yönetimlerinden almaktadır. Komünler buldukları dönemde demokrasi hücreleri olarak görülmüşler ve o dönemin iktidarlarına karşı hep özgürlüğün, eşitliğin, katılımın ve kendi kendini yönetmenin örneğini oluşturmuşlardır (Görmez, 1997;12). Komün, merkezi yönetime karşı halk yönetiminin özerkliğine imkân tanıyan bir yönetim biçimidir. Komün belli bir toprak parçası üzerinde yaşayan insanların sürekli bir topluluk oluşturarak kendi aralarında yardımlaşma, güvenlik ve bir arada yaşamaktan doğan ve diğer ortak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik örgütlenme şeklidir (Ertürk, 1995;9).

Komünler Ortaçağ Avrupa'sında senyörlere karşı idari, mali, siyasi yetkiler kazanmış topluluklardır. Bu nedenle komünler sahip oldukları özerklik ve mahalli nitelikleri ile günümüz yerel yönetimlerinin temeli olarak görülmektedir. Yerel yönetimlerin temel özelliği olan bu mali ve idari özerkliğe sahip olması şartı ilerleyen bölümlerde detaylı bir şekilde ele alacağımız günümüz yerel yönetimlerinin korunağı olan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda da görülmektedir. Komünler 16. Yüzyılda merkezi yönetimin mandası

altına girerek fonksiyonlarını kaybetmiş; 19. Yüzyılda yeniden canlanmaya başlamıştır.

Demokrasinin doğup geliştiği mekanlar yerel yönetimlerdir. Demokrasinin temel ilkeleri olarak eşitlik, özgürlük, katılma gibi kavramlar görölmektedir ve bu kavramların hayata geçirilmesinin en gerçekçi yolu ise yerel yönetimler olarak düşünölmektedir. Yerel yönetimler halka yakın birimler olması nedeniyle bu ilkelerin hayata geçirilmesinde etkin kurumlardır. Halkın yönetimi dediğimiz demokrasi halka yakın birimlerce daha kolay, hızlı ve etkin bir biçimde hayata geçirilebilir, merkezi yönetim ve halk arasında köprü kurabilmektedir. Böylece yerelden gelen demokrasi, merkeze etki edecektir ve merkezi yönetimin de demokratikleşmesinde önemli rol oynayacaktır.

Yerel yönetimlere demokratik nitelik kazandıran en önemli unsur katılımdır. Katılımın genel olarak doğrudan demokrasinin ve temsili demokrasinin aracı olmak üzere iki çeşidinden bahsetmek mümkündür. Antik Yunanda vatandaşın doğrudan katılımıyla gerçekleşen devlet yönetimi günümüzün küreselleşen toplumlarında zaruri bir ihtiyaç olarak temsili demokrasiye dönüşmüştür. Ancak çağımızın kalabalık nüfuslu toplumları yerel yönetimlerin ehemmiyetinin artması ve vatandaşların karar aşamalarına doğrudan katılımı sağlanmak istenmektedir.

Katılım demokraside bireylere ödevler ve sorumluluklar yüklemiştir. Günümüzde bu kavram yalnızca seçim olarak algılansa da aslında katılım, karar mekanizmalarının karar alma, uygulama ve denetleme aşamalarında aktif rol almak anlamına gelmektedir. Yani katılım etkin yurttaş kavramını oluşturan ve yöneten-yönetilen arasında karşılıklı bir ilişkiye dayanan bir olgudur. Burada amaç seçimin ötesinde karar alma süreçlerinde işbirliği ve alınan kararların denetlenmesinde aktif bir yurttaş oluşturmak olmalıdır. Katılım dediğimiz olgu ya da devlet mekanizmalarının çeşitli karar süreçlerinde yer alan etkin yurttaşlık kavramları kapsayıcı olmalıdır. Yani kadın erkek tüm yurttaşlar eşit, özgür, adil bir şekilde karar almanın her aşamasında var olabilmelidirler.

Kent toplulukları içerisinde kadın ve erkek eşit nüfuza sahiptirler. Bu noktada kadın ve erkek toplum içerisinde iş bölümü yapmakla birlikte kentin sunduğu ekonomik, sosyal, siyasal politikalarından eşit faydalanmalı ve politikaların

oluşturulmasında her iki taraf da kendine yer bulmalıdır. Ancak söylediğimiz aksine erkeklerin karar mekanizmalarında kendilerine daha fazla yer bulduklarını ve kadınların geri planda kaldıklarını görmekteyiz. Kadınlar bu noktada ikinci planda kalmamak ve eşitsiz muameleyi engelleyebilmek için yüzyıllardır mücadele etmektedirler. Mücadeleler sonucunda ilerlemeler kaydedilse de günümüze geldiğimizde tam olarak eşitliğin sağlandığından söz edemeyiz. Kadınların katılımlarının artırılması amacı ile kadın erkek işbirliğine gidilmeli ve birlikte hareket etmelidirler. Bu noktada devlet mekanizmaları da gerekirse yasal olarak hakları güvence altına almalıdır. Örneğin; karar alma süreçlerinde belediye meclisleri, il meclisleri gibi çeşitli birimlerde kadınların yeterli sayıda yer alması için cinsiyet kotası koyulabilir. Ya da kadın bakış açısının da yönetim mekanizmalarına dahil olabilmesi için kadın masaları kamu birimlerinde zorunlu hale getirilebilir. Kadın katılımının sağlanması noktasında bir diğer görev ise sivil toplum kuruluşlarına düşmektedir. STK'ların en önemli görevi kent kadınlarına toplumun değerli ve önemli bir parçası olduğu bilincini benimsetmeli, erkeklerle birlikte karar alma süreçlerinde eşit haklara sahip olduklarını hatırlatmalı, katılımın her aşamasında yer alması için gerekli bilinç yükseltme çabalarını göstermelidir.

2.4 Subsidiarity (Hizmette Yerellik)

1989 Berlin Duvarı'nın yıkılması ile ideolojiler devri son bulmuş, küreselleşme dediğimiz çok yönlü bir süreç başlamıştır. Marshall McLuhan'ın belirttiği gibi küreselleşme, geniş teknolojik ağlar ile dünyayı küçük bir köy haline getirmiştir. Ulusal devlet ve sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş ile vatandaşların beklentileri de artmıştır. Küreselleşme ile birbirinden kolayca haberdar olan insan topluluklarının beklentilerine daha çabuk, yerinde ve etkili cevap verebilecek yöntemler geliştirmek yönetim sistemlerinin gereklilikleri haline gelmiştir. Bu noktada küreselleşmenin gereği olarak en uygun yöntemin hizmetlerin halka en yakın birimler tarafından verilmesi çoğunluğun ortak çözümü olarak görülmüştür. Bunun başlıca sebepleri olarak yerel nitelikteki birimlere halkın kolay ulaşabilmesi, vatandaş ile daha yakın bağ kurarak daha fazla güven kazanması, daha etkili katılımın sağlanabilmesi ve daha kolay denetlenebilmesi gösterilmektedir.

Kavram olarak subsidiarite, “yerellik”, “yerindenlik”, “hizmette yerellik”, “ikincil durumda bulunma”, “yardımcılık” sözcükleriyle eşleşmektedir. Kavram, ikame veya yetki ikamesi ya da hizmette yerellik olarak Türkçeye çevrilebilmektedir. Sözcük olarak Latin askeri terminolojiye dayanan subsidiarite, yedekte, cephe gerisinde ana birliğe destek olacak şekilde bekletilen yedek askerler anlamına gelen “subsidium” (yardımlaşma) kökeninden türemiştir (Zeyrekli ve Ekizceleroğlu, 2007;29).

Subsidiarity ilkesi ilk olarak 1992 Avrupa Birliği'nin Maastricht Antlaşması ile kurucu antlaşmalarına genel bir ilke girmiştir. İktisadi Kalkınma Vakfı'nın çevirisine göre Maastricht Antlaşması'nın Ortak Hükümler başlığının A maddesinde bu ilkeyi şu şekilde görmekteyiz:

“Bu anlaşma, içinde kararların vatandaşlara mümkün olan en yakın şekilde alındığı, Avrupa hakları arasında kesintisiz ve daha sıkı bir birlik yaratan süreçte yeni bir merhaleyi oluşturmaktadır (İKV,2018).”

Subsidiarite çift yönlü fayda sağlayan bir yönetimdir. Bir yandan halkın demokrasi eğitimini doğrudan sağlarken, diğer yandan merkezi yönetime ve halka karşı hesap verme yükümlülüğü bulunan yerel nitelikteki yönetimlerin hizmetlerinde rasyonelleşmesine sebep olmaktadır.

Yine 2005 yılında yayınlanan 5393 sayılı Belediye Kanununun 14. maddesine baktığımızda “Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur.” ifadesi yer almaktadır. Burada belediyelerin vatandaşlara en yakın yerlerde ifadesinin kullanılması zaten yerel düzeyde olan mahalli idarelerin daha da yerelleştirilmesi anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak hizmette yerellik ilkesinin temelini merkezi yönetimin yetki ve sorumluluklarını yerel nitelikteki idarelerle paylaşması oluşturmaktadır. Halkın beklenti ve ihtiyaçlarını kendilerine en yakın birimler tarafından alması demektir. Hizmette yerellik ilkesi kurucu antlaşmaların ortak ilkesi sayılarak küreselleşen dünyanın en doğru ve en rasyonel yönetimi olarak görülmektedir.

2.5 Toplumsal Cinsiyet Kavramı Ve Kadın Erkek Eşitliği Kavramı

İlk çağlarda kadınlar doğurganlıklarından dolayı üstün varlıklar olarak kabul edilmiş ve günümüzde çoğunlukla erkeklere özgü görevler olarak bilinen ata

binmek, devlet yönetimi, avcılık, ailesini korumak gibi birçok işi kadınların erkeklerle birlikte gerçekleştirdikleri görülmektedir. Ancak Sanayi Devrimi ve buharlı makineye geçiş ile üretim yapısında kökten bir değişim yaşanmıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte fiziksel güç ön plana çıkmış, toplumsal yapıda olağanüstü farklılıklar oluşmuştur. Emeğini para karşılığında satan yeni bir sınıf işçiler ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak biyolojik yapısı gereği gücü ile ön planda olan erkek emek piyasasında yerini alarak yükselişe geçmiş, üretimini evde gerçekleştiren kadınlar ise geri planda kalmıştır.

Sanayi Devrimi zamanla aile içi hayat ile çalışma hayatını birbirinden kesin bir şekilde ayırmıştır. Bu durumda çalışma hayatında kendini daha fazla gösterebilen erkek ön plana çıkmış, ekonomik olarak aktif bir şekilde varlığını gösteremeyen, aile içi işlerle uğraşan kadınlar ise sönük kalmıştır. Tüm bunların neticesi olarak kadınlar zaman içerisinde kendilerine olan güvenlerini kaybetmiş, ev hayatı içerisinde kendilerini mahkum etmişlerdir. Sanayi Devrimi ile kadın erkek arasındaki eşitsizlikler kesin bir şekilde ayrılmıştır. Erkekler toplumsal yaşamın bir parçası haline gelirken, kadınlar kendilerini eve kapatmıştır. Böylece toplum, aile içi-dışı olarak kadın ve erkeğe farklı roller yüklemiştir. Toplumun kadın ve erkek bireylere yüklediği roller toplumsal cinsiyet kavramını oluşturmuştur. Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğin doğuştan sahip oldukları farklılar nedeniyle toplumsal ayrımcılığın sosyo-kültürel olarak inşa edilmesi demektir.

Toplumda kadın için biçilen esas rol, onun önce anne ve eş olmasıdır. Bu yükün ağırlığı, gerek ekonomik hayattan gerekse sosyal ve siyasal hayattan uzaklaştırmaktadır. Bu nedenle, toplumun kadına bakış açısının değişmesi ve kadının iş ve arasındaki iş yükünün dengelenmesi gerekmektedir (Şimşek, 2010;243).

Kadın ve erkek biyolojik olarak aynı değildir. Bu biyolojik farklılığın gücün ve mülkiyet kavramının ön plana çıkması ile kadınlara dezavantaj sağladığı gözlemlenmektedir. İlk çağlarda mevcut olan anaerkil toplum yapısı zamanla ataerkil bir yapıya dönüşmüş ve kadınların statüsünde önemli derece gerileme söz konusu olmuştur. Peki, doğası gereği aynı olmayan bu iki farklı cinsiyet nasıl eşit olur? Kadın ve erkeğin eşit olması ya da toplumsal cinsiyetsizlik dediğimiz kavram nedir?

Kadın ve erkek toplum içerisinde farklı statüleri kendilerine görev edinmiş, bu doğrultuda yaşamlarını iş bölümü ve işbirliği içerisinde gerçekleştiren biyolojik iki farklı türdür. Bu iki türden birinin yok olması diğersinin eksik kalması demektir. İşte kadın erkek eşitliği dediğimiz kavram, işbirliği içerisinde varlıklarını devam ettiren bu iki cinsiyetin toplumun sunduğu siyasal, sosyal, ekonomik tüm olanaklardan kadın-erkek tüm bireylerin eşit olarak faydalanması demektir.

Yasalar bazen kadınlar gibi erkeklerin haklarını da korumayabilir. Ne var ki, kadınların hakları ihlal edildiğinde, bu durum çoğu zaman kadınlar sırf kadın olduğu için gerçekleşir. Örneğin aile içi şiddet veya töre cinayeti dendiğinde, şiddete maruz kalan veya öldürülen kişinin erkek olduğunu kimse düşünmez. Veya “eşit işe eşit ücret” talebi dile getirildiğinde, eşit işe eşit ücret almayanın kadın olduğu açıktır. Cinsel/bedensel şiddeti meşrulaştırmak için erkeklerin değil, kadınların giyimi ve/veya geç saatte sokakta olduğu konu edilir. Okullaşma kampanyaları “Bütün Çocuklar Okula!” değil, “Haydi Kızlar Okula!” sloganıyla yapılır. “Erken/zorla evlendirme” dendiğinde kimsenin aklına yaşlı bir kadınla evlendirilen bir oğlan çocuğu gelmez (Kadınıninsanhakları,2018).

Bu noktada eşitlik yalnızca kadınların haklarının iyileştirilmesi demek değildir. Toplum tarafından erkeklere de yüklenen ve yapılması zorunlu kılınan görevler bulunmaktadır. Eşitlikten bahsediyorsak kadınlar gibi erkeklerin de gelenekselleşmiş toplumsal yapı içerisinde seçme özgürlüğü bulunmalıdır.

Toplum içerisinde adil, eşit ve özgür muamele görmek, insan onuruna göre yaşamak tüm bireylerin en doğal hakkıdır. Nitekim bunu kendisine ilke edinmiş olan ve 10 Aralık 1948 yılında yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin (Universal Declaration of Human Rights) 2. Maddesinde “Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya bir başka görüş, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğuştan ya da bir başka statüden ayırım gözetmeksizin bu bildirmede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir (UN,2018).” denilmektedir. Günümüzde evrensel bir nitelik taşıyan bu bildirmeye göre kadın erkek tüm insanlar ortak hak ve özgürlüklere sahip görülmüştür. Ancak pratiğe döküldüğünde bu kabul gören evrensel eşitlik ilkesinin çok da uygulanamadığı gözle görülür bir gerçektir.

2.6 Devlet Politikalarında Kadın

Politika bir başka deyişle siyasa dediğimiz kavram TDK da yer alan güncel anlamına göre “*Devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü*” olarak tanımlanmaktadır. Öyleyse devlet politikalarında kadın adlı bu başlığımızın altında sosyal ve liberal olmak üzere iki ayrı kategori altında kadınların hükümet yönetme sanatındaki yeri konusunda tartışacağız.

2.6.1 Sosyal devlet politikalarında kadın

1929 Dünya Ekonomik Buhranı ve 2. Dünya Savaşı gerek ekonomik gerek sosyal açıdan birçok değişimin yaşanmasına sebep olmuştur. Yaşanan kriz ortamı ile serbestliği önceleyen liberal sistemin artık ihtiyaçlara cevap vermediği görülmüştür. Gittikçe kötüleşen dünya ekonomisi, sermaye sahibi olan kişiler ile sermaye sahibi olmayan kişilerin yaşam koşulları arasında uçurum yaratmıştır. Yaşanan tüm bu gelişmeler sosyal politikaları zorunlu hale getirmiştir.

Bu doğrultuda, en geniş tanımı ile sosyal politika, toplumu oluşturan bireylerin sosyal ihtiyaçlarını karşılama amacına yönelik faaliyetleri içeren bir kavramdır ve sosyal adaletin ve sosyal eşitliğin sağlanmasına yönelik tüm politikaları içermektedir. Sosyal politikaya ilişkin uygulamalar genel olarak sosyal devlet, sosyal koruma, refah toplumu vb. ifadelerle kavramsallaştırılmaktadır (Uçar, 2011;52).

Sosyal devlet ihtiyacı sanayi toplumunun meydana getirdiği sınıfsal uçurumlar sonucunda doğmuştur. Ekonomik krizler ve savaşlar neticesinde oluşan toplumsal, ekonomik zararlar sosyal politikalar yardımı ile onarılmak istemiştir. Sosyal adalet, sosyal yardım, sosyal barış gibi oluşumlarla toplumsal sınıflar arasındaki çatışmalar engellenmeye çalışılmıştır.

17. Yüzyılda İngiltere’de başlayan ve sonrasında Avrupa ve Amerika’ya yayılan sanayi devrimi ile insanlar zaman içerisinde makineleşmeye başlamıştır. Toplumsal yapı içerisinde oluşan işçi işveren farkı, çalışma koşullarının oluşturduğu manevi ve bedensel zararlar, ekonomik sorunlar sonucunda oluşan işsizlik, yoksulluk dengelerin bozulmasına sebep olmuştur. Bu bozulmaların

yarattığı ortamda devlet yönetimini düşündüren arkasında iki ana olay yaşanmıştır. Bunlardan birincisi sendikal haklara sahip olan işçilerin yarattığı endişe, sosyalist düşüncenin yaygınlaşmaya başlamasıdır. İkinci olay ise 1917 Rus Devrimi (Ekim Devrimi, Bolşevik İhtilali) olmuştur. Rus Devrimi ve Leninist düşüncenin oluşturduğu ihtilal kaygısı işçilerin durumlarının gözden geçirilmesini gerekli kılmıştır.

Bu noktada sosyal devlet dediğimiz politika her ne sebeple olursa olsun toplumsal yapı içerisinde bulunan sosyal, ekonomik, siyasi her türlü adaletsizliği ortadan kaldırmak amacıyla devletin müdahalesini mümkün kılan, hatta devletin toplumsal barış ortamını sağlamak adına yasal ya da yasal olmayan desteği sağlamasını görev bilen yönetim anlayışıdır. Sosyal devlet dediğimiz kavram liberal devletin özgürlük anlayışı yerine sürdürülebilirlik adına devletin karışmasını gerekli bulur.

Özetle sosyal politikanın geleneksel ilgisi, ücretli istihdama odaklanarak işçileri koruma ve güçlendirmeye dönük önlemleri “toplumsal bütünleşme” esprisi içinde kavramaya dönüktü ve küreselleşme süreci ile bu ilginin başta ulus-devlet olmak üzere bütün unsurlarında derin bir dönüşüm gerçekleşti (Özügurlu, 2003;62).

Günümüzdeki gelişmeler nedeniyle sosyal politikanın hem anlam hem de uygulamalar açısından ciddi bir değişim içine girdiği söylenebilir. Sosyal politikanın devlete ait ve topluma yönelik politikalar dizisi olduğunu anımsarsak, siyasal ve toplumsal yapıda sürüp giden değişimler nedeniyle sosyal politikanın da bu değişimlere ayak uydurması kaçınılmazdır. Ancak günümüzde değişiklikler ve etkilerinin çok yönlü olmasının bugünkü süreci epeyce farklılaştırdığı da yadsınamaz. İlk olarak piyasanın küreselleşmesinden doğan çok yönlü sorunlar ve etkiler söz konusu; buna bağlı olarak devlet anlayışı ve yapısında ortaya çıkan bazı temel değişiklikler var; üçüncü olarak da toplumsal yapıdaki değişimlerden kaynaklanan yeni sorunlar ve yeni ihtiyaçlarla karşılaşılmakta. Tüm bunların bir araya gelmesiyle de, sosyal politika anlayışı ve uygulamalarını daha kökten değiştirecek etkenler devreye girmektedir; bu nedenle bugün sosyal politikanın nereye doğru evrileceğini bilmek de kolay görünmemektedir (Koray, 2007;19-20).

Sosyal politika kavramının doğuşundan bu yana kapsamı ve anlamına ilişkin tartışmalar güncelliğini korumaktadır. Kavramın tarihsel gelişimine bakılacak olursa; başlangıçta sadece işçilerin koşullarını iyileştirmeyi amaçlayan sosyal politikanın, zaman içerisinde kapsamı ve uygulama alanı genişlemiş; bugün ise bir yandan kadın, çevre, çocuk hakları gibi toplumsal hareketlerin etkisi, bir yandan da değişen ekonomik sistemlerin etkisiyle dönüşüm geçirmiştir (Uçar, 2011;51).

Sosyal politikalar bağlamında sosyal devlet kavramını yukarıda da belirtilen birçok grup için değerlendirebiliriz. Ancak konumuzdan uzaklaşmamak adına genel bir kavramsal çerçeve çizdikten sonra sosyal devlette kadın politikalarını ele alacağız.

Öncelikle sosyal devlet anlayışının toplum içerisinde dezavantaj yaratılan grupların mevcut durumlarının iyileştirilmesi, çıkarılması nedeniyle devlet müdahalesini gerekli kılan bir politika olduğundan bahsettik. Sosyal devlet anlayışında kadını incelerken de yönetimlerin kadınlarla ilgili oluşturduğu politikalar yapılanlar ve yapılabilecekler bağlamında incelenecektir.

Sosyal devlet anlayışı içerisinde fırsat eşitliği sosyal adalet, sosyal yardım, sosyal adalet açısından öncelik oluşturan bir kavram olmuştur. Fırsat eşitliği demek kamunun yaratmış olduğu eğitim, sağlık, çalışma hayatı, gelir dağılımı gibi her türlü olanaktan herkesin eşit şekilde faydalanması demektir.

International Labour Organization (ILO)'nun 2017 yılında yayınlamış olduğu Dünya İstihdamı ve Sosyal Görünüm - Kadınlar 2017 İçin Trendler Raporu'na göre cinsiyete göre iş gücü katılım oranlarına baktığımızda kadınların işgücüne katılım oranı %49,4 civarında iken erkekler katılım oranları kadınlardan yüksektir (ILO, 2017;5-6). Yine aynı raporun işsizlik oranlarına baktığımızda kadınların işsizlik oranının %6.2 ile erkeklerin gerinde kaldığını görmekteyiz (ILO, 2017;8-9). Dünya Çalışma Örgütü'nün 2017 yılında yayınlamış olduğu bu raporda günümüzde kadınların işgücüne katılım oranının arttığını fakat katılımın erkeklere oranla geride kaldığını açıkça görmekteyiz. Bunun sebepleri olarak ise kadınları aile içindeki görevleri, çocuklarına bakma zorunluluğu, kazançlarının erkeklere göre daha az olması, kadın erkek arasındaki eğitim farkı gösterilebilir. Bu noktada fırsat eşitliğinin sağlanması noktasında sosyal devlet

anlayışı içerisinde öncelik kadın ve erkek arasındaki eşitliğin sağlanması adına gerekli bilinç oluşturulması yönünde olmalıdır. Bu bilinç doğrultusunda kadın ve erkek vatandaşların her türlü imkanı eşit değerlendirebilmesi adına politikalar oluşturulmalı, strateji ve planlar fırsat eşitliği adına oluşturulmalıdır. Tüm bunlar adına sosyal devletin yapılabileceklerini somutlaştıracak olursak, en başta kendilerini çocukları için ev yaşamı içerisine kilitleyen çalışan kadınların çocuklarına bakım için kreş ihtiyacının devlet ya da çalışma yeri tarafından karşılanması gelmektedir. Bunun dışında çalışma saatlerinin azaltılması, gelir dağılımında eşitlik, eşit işe eşit ücret dediğimiz anlayışın benimsenmesi, istenilen işte çalışabilmek adına gerekli eğitim ya da mesleki eğitim koşullarının sağlanması gerekir. Sosyal bir devletin kadınların kendilerini eşit hissedebilmesi adına çalışma hayatında ve aile hayatında duygusal ve fiziksel şiddete maruz kalmaması adına politikalar üretmelidir. Sosyal hayata bakacak olursak kadın erkek tüm yurttaşların toplumsal hayatta her türlü güvenliğini sağlamak sosyal devlete düşmektedir. Park, bahçe, dinleme alanlarında, çeşitli tesis ve mekanlarda kadınlar için emzirme odaları oluşturmak yine önemli bir hizmettir.

1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın ikinci maddesinde "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir." ibaresi yer almaktadır. Sosyal devletin yurttaşların sosyal ve ekonomik durumunu en azından asgari seviyede iyileşmesini sağlayan sosyal adalet, sosyal güvenlik, sosyal eşitliği önceleyen bir kavram olduğundan yukarıda bahsettik. Bu noktada 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda yer alan sosyal devlet ibaresinin ne noktada uygulandığı ayrı bir tartışma konusu olmakla beraber ülkemizde sosyal devlet olmak adına bir şeyler yapıldığını ancak kadın erkek eşitliği konusunda geride kaldığı açıktır.

2.6.2 Liberal devlet politikalarında kadın

Liberal sözcüğü, Latince liber'den (özgür) türetilmiş ve 18. Yüzyılın sonuna dek "özgür insana yaraşan" anlamında kullanılmıştı (Çakır, 2013;49). Liberal devlet anlayışı merkezîyetçiliğe karşı, bireyselliğin ön plana çıktığı, eşitlik,

özgürlük, hukukun üstünlüğü kavramlarının temelinde şekillenen bir yönetim şeklidir.

Liberalizm ilk olarak Avrupa’da feodaliteye karşı doğmuştur. Liberalizm ile belirli zümrelerin yönetimi altında bulunan feodal düzen yerine özgürlük, bireycilik ve hukukun üstünlüğünün ön planda tutulduğu bir yönetim algısı oluşturulmuştur. Aydınlanmanın da etkisiyle oluşan liberal devlet anlayışı Magna Carta’dan başlayarak, Rönesans, 17. Yüzyıl İngiltere’de yaşanan, 18. Yüzyılın sonlarında Amerika ve Fransa devrimleri ile gelişmiştir. İngiltere’de Magna Carta (1215) ile kralın yetkileri sınırlandırılmış, hukukun üstünlüğü kabul edilmiştir. 15 ve 16. Yüzyıla gelindiğinde ise Feodal düzen ve skolastik düşüncenin yıkılmasına sebep olan yeniden doğuş olarak nitelendirilen Rönesans Dönemi yaşanmıştır. Rönesans ile başlayan bilim, sanat, düşünce ilerlemeleri, 18. Yüzyılda her anlamda akli ve bilimi önceleyen Aydınlanma Dönemi ile devam etmiştir. Aydınlanma ile birlikte bilim, felsefe, sanat, siyaset, edebiyat gibi birçok alanda eserler verilmiştir. John Locke, Jan Jack Rousseau, Descartes, Newton, Mozart gibi önemli isimler bu dönemde önemli düşünürler olmuştur ve siyasal, ekonomik, sosyal birçok olayda düşünce yapısının şekillenmesinde önemli rol oynamışlardır.

16. yüzyılda İngiltere’de kraliyet yanlıları ve cumhuriyetçiler arasında yaşanan iç savaşlar neticesinde Oliver Cromwell, I. Charles’ı yenerek mutlakiyet yerine cumhuriyet rejimi getirilmiştir. Cromwell ile kilise ve kraldan alınan güç yeni burjuva sınıfına verilmiştir. Bu dönemde özel mülkiyet, kuvvetler ayrılığı gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Ancak Cromwell’in ölümü ardından yönetimi monarşi yeniden devralmıştır. II. James’in tahta geçmesi ve mutlakiyetçi yönetime tekrar yönelmesi üzerine Hollanda valisi III. William’ın işgali ile 1688 Devrimi (Muhteşem Devrim, Görkemli Devrim) olmuştur. Böylece 1689 yılında Bill of Rights (Haklar Bildirgesi) yayınlanmıştır. Bu bildiri Hobbes, Locke gibi filozofların düşüncelerinden etkilenmiş, doğal haklar felsefesi ile bireylerin doğuştan özgürlüğünü kabul etmiştir. Bu doğrultuda liberalizmin de ana kaynağı olan birey ve özgürlük kavramları Haklar Bildirge’sinde ön plana çıkmış; kişiler mülkiyet, özgürlük, yaşama hakkı gibi haklara sahip olmuştur. İngiltere’de yaşanan özgürlük ve hakların güvence altına alınması ile özel mülkiyet kavramı, ekonomik olarak istikrar ve güven ortamını sağlamıştır.

Bunun yanında aydınlanmanın getirdiği bilimsel gelişmeler neticesinde liberalizmin en önemli kaynaklarından olan Sanayi Devrimi'ne sebep olmuştur.

Yine bu dönemin etkisiyle liberalizmin kilit noktalarından olan Amerikan ve Fransız Devrimi yaşanmıştır. John Locke'un düşünceleri ve İngiliz Haklar Bildirgesinin getirdiği özgürlük, liberal ekonomi fikirlerinden etkilenen Amerikan kolonileri, Fransa'nın da desteğini alarak bağımsızlığını ilan etmiştir. 4 Temmuz 1776 yılında Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'ni yayınlamıştır. Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi yaşama, mutluluğa ulaşma, özgürlük gibi hakları bireylerin doğuştan ve devredilemez hakları olarak kabul etmiştir. Bu bildirgede Montesquieu'nun güçler ayrılığı ilkesi benimsenerek yasama, yürütme ve yargı erklerinin ayrılığı yer almış, yönetimin halk tarafından belirlenmesi kabul edilmiştir. Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi demokratik hakları ve liberal ekonomiyi benimsemiştir.

İngiltere ve Amerika'da yaşanan devrimler ve aydınlanmanın etkisi ile Fransız İhtilali'nin zeminini hazırlamıştır. Yedi Yıl Savaşı ve Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nda Fransa'da mali durumun kötüye gitmesi Fransız İhtilali'nin görünen sebebi olmuştur. 1789 yılında ilan edilen İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ile İngiliz ve Amerikan Bildirgelerinde değindiğimiz bireylerin hakları güvence altına alınmış ve mülkiyet hakkı bireyin doğal haklarından kabul edilmiştir. Fransız İhtilali, evrensel sonuçlar doğurarak tüm dünyada insan hakları, demokrasi, eşitlik, özgürlük, adalet, milliyetçilik kavramlarının yayılmasına sebep olmuş, liberal devlet sisteminin düşüncesinin ilkelerini korumaya almıştır. 18. Yüzyılda Fransa'da merkantalizme karşı "bırakınız yapsınlar bırakınız geçsinler (laissez faire, laissez passer)" felsefesi adı altında serbest piyasa ekonomisi savunulmuştur.

Buraya kadar bahsettiğimiz olaylar doğrultusunda liberal devlet politikalarının bireysel özgürlük, tüm yurttaşların eşitliği, hukukun üstünlüğü, adalet, demokrasi, insan hakları gibi kavramlar üzerinden şekillendiğini görmekteyiz. O halde liberal devlet politikalarında kadın dediğimiz zaman olması gereken; özgürlüğü kısıtlanmayan, erkeklerle eşit haklara sahip olan ve bu hakları hukuk tarafından güvence altına alınan, her türlü demokratik hakkını kullanabilen bir kadın profili çizmektedir. Ancak gerçek hayata döndüğümüz zaman liberal devletler ve uygulanan politikalarının ana düşüncesi ile paralellik

göstermediğini görmekteyiz. Örneğin; liberal bir devlet olan Amerika'da kadınlar uzunca bir süre eğitim alamamış, 1920 yılına kadar oy hakkını elde edememiştir. Yine İngiltere'de 1918 yılında 30 yaşının üzerinde olmak, mülk sahibi olmak gibi özel koşullarla kadınlara oy kullanma hakkı tanınmış, tam olarak ise 1928 yılında sağlanmıştır. Fransa'da ise kadınlar oy kullanma haklarını 1944 yılında elde etmiş ve bu tarih 1789 İnsan Hakları ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nin 155 yıl sonrasında gerçekleşmiştir.

Liberal devlet düzeninde bireylerin her alanda ifade özgürlüğü esastır. Ancak geçmişten günümüze geçen sürede kadınların siyasal, sosyal, ekonomik, aile içi yaşam içerisinde kendilerini ifade edemedikleri, baskı ve şiddet altında kaldıkları açıkça görülmüştür. Siyasal ve ekonomik faaliyetler çoğunlukla eril olarak görülmüş, erkekler egemenliğinde yürütülmüştür. Kadınların ise toplum tarafından tanımlanan geleneksel görevi aile içi hizmet olarak sınıflandırılmış, özgürlükleri kısıtlanmıştır. Eğitim, çalışma hakkı engellenmiş ya da eşitsiz muamele ile karşı karşıya kalmışlardır. Sosyal hayatta kadınlar çoğunlukla dezavantajlı gruplar içerisinde yer almıştır. Örneğin; kadınlar gün ışığının etkisini kaybetmesiyle sokaklarda kendilerini güvensiz hissetmiş, özgürce hareket edememişlerdir. Özel ve kamusal alanlarda fiziksel ve ruhsal şiddetle karşılaşmış, mücadele etme zorunlulukları doğmuştur. Kadınlar yukarıda örneklendirdiğimiz bu eşitsiz muamelelere, özgürlük ve haklar üzerine şekillenen liberal devlet politikalarının uygulandığı toplumlarda da maruz kalmışlardır.

Bunun yanında liberal devlet politikalarının hiçbir şekilde kadınlara hak sağlamadığı söylemek de yanlış olur. Fakat bu hak kazanımları tam anlamıyla, zamanında ve kendiliğinden gerçekleşmemiştir. Devletler liberalizmin özgürlük anlayışını benimsedikten çok sonra ve kadınların mücadeleleri sonucunda haklarını kısmen elde etmelerini sağlamıştır.

2.7 Birleşmiş Milletlerde Kadın

İkinci Dünya Savaşı nükleer silahların kullanıldığı ilk ve tek savaştır. Bu savaşta yaklaşık 50 milyon insan hayatını kaybetmiş ve bunun sonucunda savaşların meydana getirdiği siyasal, sosyal, ekonomik negatif sonuçlar göz önünde bulundurularak barış ve güvenliğin sağlanması amacıyla Birleşmiş

Milletler(BM) oluşturulmuştur. BM, savaşların sancılı dönemleri sonucunda barış ortamının sağlanması, ekonomik ve sosyal hayatın yoluna konulması ve insan haklarının korunması hedefleri etrafında meydana gelen bir topluluktur. Topluluk insan hakları çerçevesinde kadın haklarının geliştirilmesi yolunda birçok faaliyet gerçekleştirmiştir. Bu doğrultuda Türkiye'nin de onayladığı Birleşmiş Milletler Antlaşması 1945 yılında San Francisco'da imzalanmıştır.

BM Antlaşması çerçevesinde temel insan haklarının, insan onuruna yakışır şekilde yaşamını devam ettirmek, kadın ve erkeklerin hak eşitliğinin sağlanması temel ilkelere kabul edilmiştir. Örneğin; antlaşmada amaç ve ilkelerinin belirtildiği birinci bölümün birinci maddesinde cinsiyet, ırk, dil, din ayrımı gözetilmeden insan hakları ve temel özgürlüklerin güçlendirilmesi yer almıştır. Yine bu doğrultuda antlaşmanın üçüncü bölümünde sekizinci maddesine bakarsak örgütün organlarında yer almak isteyen kadın ve erkeklere eşit katılım hakkı sunulmuştur.

BM kadın haklarının sağlanması ve ilerletilmesi bağlamında birçok kurum ve projeler oluşturmuştur. 1946 yılında BM Antlaşması'nın 68. Maddesi ışığında BM Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından alınan Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon kadınların sosyal, ekonomik, eğitim, siyasi eşitliğin sağlanması yolunda öneri ve raporlar hazırlayarak eşitliğin gerçekleştirilmesi yolunda adımlar atmaktadır. Öneriler doğrultusunda oluşturulan projelerin uluslararası boyutta uygulanmasını ve sürdürülebilirliğini sağlamaktadır.

Yine 1946 yılında BM tarafından Kadın Kalkınma Birimi kurulmuştur. Bu birim kadınların siyasi alanda katılımını arttırmak, kadınların ve kız çocuklarının şiddet görmesini engellemek, kadınları ekonomik olarak güçlendirmek, toplumsal cinsiyet eşitliğini ulusların kalkınma ve bütçeleme planlarının odağına yerleştirmek amacıyla kurulmuştur.

Sonuç olarak, BM kadınların siyasal, sosyal, ekonomik eşit muamele görmesi yolunda cinsiyet ayrımcılığına karşı durarak, insan hak ve özgürlükleri doğrultusunda çeşitli birim ve projelerle bu amaca destek vermiştir. Uluslararası hukuki düzenlemeler sağlayarak devletlerin ortaklığının sağlanması, denetlenmesi ve sürdürülebilmesi için birçok girişimde bulunulmuştur.

2.8 Uluslararası Belgelerde Kadın

Kadın haklarının güvence altına alındığı en önemli dayanak hukuki alandır. Bu doğrultuda tarih boyunca çeşitli antlaşmalar, sözleşmeler, bildirimler ile kadınlar yasal düzlemde ilerlemeler kaydetmişlerdir. Kadınların ve haklarının yer aldığı birçok resmi belge bulunmaktadır. Fakat burada bu belgelerin hepsine yer vermemizin mümkün olmaması ve konumuzun içeriğinden uzaklaşmamak adına başlıca birkaç belgeye yer vermemiz doğru olacaktır.

2.8.1 Avrupa kentsel şartı

Avrupa Kentsel Şartı 1, Avrupa kentlerinin daha yaşanabilir şartlara sahip olması amacıyla Avrupa Konseyi Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı tarafından 18 Mart 1992 yılında kabul edilmiştir. Bu şart 20 maddeden oluşan bir deklarasyon ve 13 maddeden oluşan ilkeleri kapsamaktadır. Şart, yerellik ana düşüncesi etrafında şekillenmiştir.

Avrupa Kentsel Şartı, hükümetlerin değil yerel yönetimlerin onayına sunulmuştur. Şart içeriği bakımından kentlerin fiziki olarak iyileştirilmesi yanında kentte yaşayanların temel hak ve özgürlüklerini korumayı amaçlamıştır. Yerel halkın katılımı ve yerel yönetim-merkezi yönetim işbirliği ana düşünceler arasında önemli bir yer almaktadır. Şartta 4.12. vatandaş katılımı, kent yönetimi ve kentsel planlama başlığı altında yerel yönetimde katılım ilkesi temel düşüncedir. Bu madde de fiziksel, sosyal, duygusal ihtiyaçların karşılanmasında devlet ve vatandaş arasında diyalog esas alınmıştır. Yerel yönetim ve insan hakları kavramlarına birlikte yer verilmiştir. Deklarasyonda güvenlik, katılım, istihdam, sağlık, kişisel bütünlük, spor ve dinlenme gibi birçok madde yer alırken, 20. maddesinde ise “eşitlik” başlığı yer almaktadır. Burada eşitlik ile kastedilen; yerel yönetimlerin, bir önceki cümlede bahsettiğimiz ve deklarasyonda yer alan tüm hakları cinsiyet, ırk, inanç, yaş, sosyal-ekonomik durum, fiziksel-zihinsel engeller göz önünde bulundurulmadan tüm vatandaşlara sağlamasını bir görev olarak tanımlamaktadır. Yine şartın ilkelerine baktığımızda kent politikalarının her türlü ayrımcılığın karşısında olması ve çeşitli olanaklardan (iş, spor, konut, güvenlik) eşit şekilde faydalanabilmesi maddeler arasında yer almaktadır.

Şartın ikincisi ise Avrupa Konseyi tarafından “yeni bir kentlilik için manifesto” adı ile 27-29 Mayıs 2008 tarihinde 85 maddelik olarak yayınlanmıştır. Avrupa Kentsel Şartı 2 genel olarak yerel demokrasiyi önceleyen, katılımcı, özgürlükçü, hümanist, dayanışma ve sosyal eşitliği benimsemiştir. Bu şartta bilgi temelli, demokratik, sürdürülebilir, işbirlikçi, insan haklarının korunduğu ve birbiri ile iletişim halinde Avrupa kentleri oluşturmak esas alınmıştır. Kentlerin sunduğu fiziksel ve sosyal olanaklardan her bireyin cinsiyet ayrımı yapılmaksızın eşit olarak faydalanması şartın 66. maddesinde açıkça belirtilmiştir. Yine birincisinde olduğu gibi şartın ikincisinde de eşitlik dediğimiz kavramın kentte sunulan ekonomik, sosyal, siyasal, fiziksel her alandan, her kesimin faydalanmasının gerekliliğine alenen yer verilmiştir.

2.8.2 Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi (CEDAW)

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 18 Aralık 1979 yılında 34/180 sayılı karar ile kabul edilmiştir. 17 Temmuz 1980 tarihinde Kopenhag konferansında düzenlenen özel törende 64 devlet bu sözleşmeyi imzalamıştır ve 2 devlet de onay vermiştir. Belge 1 Mart 1980 yılında imzaya açılmış ve 3 Eylül 1981’de yirminci üye devletin sözleşmeyi onayladığı tarihten 30 gün sonra yürürlüğe girmiştir. Türkiye ise sözleşmeyi 11 Haziran 1985 tarihinde onaylamıştır ve 19 Ocak 1986 yılında yürürlüğe girmiştir.

Sözleşmenin temel amacı, toplumsal yaşamın her alanında kadın-erkek eşitliğini, kalıplaşmış kadın- erkek rollerine dayalı önyargıları ve geleneksel ayrımcılık içeren uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamaktır. Türkiye başlangıçta Türk Medeni Kanununun evlilik ve aile ilişkilerini düzenleyen bazı hükümleri ile çelişmesi nedeniyle sözleşmenin bazı maddelerine çekince koymuş, ancak daha sonra bu çekinceler kaldırılmıştır (Tezcan ve diğerleri, 2009;341).

Giriş ve 30 maddeden oluşan CEDAW (Bkz Ek A), İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin tüm insanların eşit ve özgür doğduğu düşüncesinden yola çıkarak kadınlara karşı ayrımcılığın tanımlanması ve bu ayrımcılığın sona erdirilmesi için gündem yaratmıştır. CEDAW ‘da bu bağımsızlık bildirgesinin eşitlik anlayışı üzerinden insan onuruna yaraşır şekilde tüm bireylerin kadın ve erkek

siyasal, sosyal, ekonomik, kişisel her alanda eşit haklara sahip olduğunu kabul etmiştir.

Sözleşmeyi kabul eden devletler kadınlara karşı ayrımcılığı sonlandırmak yolunda;

- Kadın ve erkek eşitliğini hukuk sistemlerine dahil etmek ve bu doğrultuda ayrımcı yasaları kaldırmak ve ayrımcılığı yasaklayan yasalar çıkarmak
- Kadınlara karşı ayrımcılığın engellenmesi için ilgili mahkeme ve kamu kurumlarının kurulmasını sağlamak
- Kişi, kurum ve kuruluşlar tarafından kadınlara karşı her türlü ayrımcı uygulamanın kaldırılmasını sağlamayı taahhüt etmektedirler.

Sözleşmenin yaklaşımını anlayabilmek amacıyla sözleşmenin birinci bölüm birinci maddesinde yer alan kadınlara karşı ayrımcılığın tanımına bakmamız yararlı olacaktır:

“Sözleşmenin amacı bakımından "kadınlara karşı ayrımcılık" terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir (CEDAW, 1981).”

Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi yönünde yapılan bu sözleşme kadınların her alanda korunması ve eşit muamele görmesi yönünde hayata geçirilmiştir. Bu doğrultuda ışığında hukuki ve siyasal, ekonomik, kültürel alanda her türlü tedbirin alınması devletlerin yükümlülüğü olarak belirtilmiştir.

Sözleşmede yer alan en önemli maddelerden bir tanesi şüphesiz 5. maddede yer alan geleneklerin ve önyargıların değiştirilmesidir. Toplum içerisinde kadın ve erkeklere bir takım roller yüklenmiştir. Erkek para kazanmak, ailesinin geçimini sağlamak gibi rolleri bulunurken; kadınlara çocukların büyütülmesi, temizlik yapmak, yemek pişirmek gibi roller verilmiştir. Bu noktada kadınlara ev hayatının bütün yükü verilirken erkeklere de maddi sorumlulukların tamamı yüklenmiş olmaktadır. Sözleşme cinsiyete göre dağılımı yerine ebeveynlerin

çocuklarını birlikte büyütmesi ve karşılıklı sorumluluk alınması yönünde bilinçlendirilmesini öngörmüştür.

CEDAW ile kadınların katılım hakkı, vatandaşlık hakkı, kadınlar ve erkeklerin eşit düzeyde eğitim alma ya da herhangi bir eğitim açığı bulunuyor ise bunun telafi edilmesi hakkı, çalışma ve sosyal güvenlik hakkı, sağlık hakkı, hukuk önünde eşitlik hakkı, evlenme ve aile ilişkilerinde eşitlik hakkı gibi birçok konu yer almaktadır. Bu haklar sözleşmeye taraf devlerin ödevleri olarak yüklenmiş; BM ve Kadının Statüsü Hakkındaki Komisyon tarafından denetim altına alınmıştır.

2.8.3 Avrupa yerel yönetimler özerklik şartı

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AYYÖŞ), Avrupa Konseyi tarafından Haziran 1985 yılında kabul edilmiştir. Şart, yerel yönetimlerin kendi idari ve mali özerkliğine sahip olması ve özerkliklerinin hukuki bir dayanağa dayandırılmasını savunarak yerel düzeydeki yönetimlerin demokratik olarak güçlendirilmesini amaçlamaktadır. AYYÖŞ, Türkiye tarafından 1988 yılında imzalanmış, 1991 yılında 3723 sayılı kanun ile onaylanmış ve 1992 yılında yürürlüğe girmiştir.

Şart, önsöz ile birlikte 3 bölüm ve 18 maddeden oluşmaktadır. Şartın önsözünde yerel yönetimlerin her türlü demokratik rejimin temellerinden birisi olduğu belirtilmiştir. Özerk yerel yönetimlerin korunması ve güçlendirilmesi demokratik ilkelere ve yerinden yönetime dayanan bir Avrupa oluşturulmasında ayrı bir yere sahiptir (Şengül, 2014;17).

AYYÖŞ, yerel yönetimlerin her türlü özerkliğini sağlamak yanında yerel halkın demokratikleşmesi ve eşitliğini de ilke edinmiş bir şarttır. AYYÖŞ, yerel yönetimlerde demokrasi sağlanırken vatandaşların doğrudan ve eşit şekilde erişim ile demokratikleşmesini öngörmektedir. Bu doğrultuda toplumların cinsiyet eşitliği konusunda bilinçlenmesini ve eşitliğin sağlanmasının en kalıcı yolu yerelden genele ulaşmasını sağlamak en rasyonel yöntemdir.

Yerel ve bölgesel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesinde oynayabilecekleri etkin rol Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği (IULA) tarafından 1998 yılında kabul edilen "Kadın ve Yerel Yönetimler" bildirisinde de vurgulanmıştır. Dünya Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı da

kadın - erkek eşitliğini temel amaçlarından biri olarak belirlemiştir (Avrupa Kadın - Erkek Eşitliği Şartı, 2006;5).

3. KADIN HAREKETLERİ VE FEMİNİZM

3.1 Kadın Hareketleri Ve Feminizme Genel Bakış

Tarihsel olarak bakıldığında tüm toplumlarda kadınların ezildiğini ikincilleştirildiğini görürüz. Öyle ki Christine de Pizan (1364-1430), *The Book of The City of Ladies* (Kadınlar Kentinin Kitabı) (1405) adlı eserle Ortaçağda bu ezilmeye karşı çıkma cesaretini gösterir. Ancak buna karşı bilinçli bir başkaldırı 17. Ve 18. Yüzyıllarda ortaya çıkar. Bu dönem kapitalizmin ortaya çıkıp geliştiği bir zeminde burjuva devrimlerinin yaşandığı, üretimin aileden kamusal alana taşınarak farklılaştığı bir sürece tekabül eder. Ev ile iş birbirinden ayrıldıktan sonra burjuva sınıfının erkekleri üretime katılırken, kadınlar ev ile özdeşleştirilerek üretimin dışına atıldı. Burjuvazi sınıf olarak varlığını ilan ederken, eşitlik, özgürlük düşünceleri ortaya çıktı. İnsan hakları kuramı gelişmeye başladı. Ancak bu, soyut ve genel olarak tanımlanmış farklılıkları dikkate almayan bir eşitlik anlayışıdır. Kadınlar çok geçmeden yeni toplumun eşitlik, özgürlük, adalet gibi ideallerinin dışında tutulduklarını, bu kavramlar üzerinde gelişen çeşitli haklardan mahrum edildiklerini fark ettiler. Bunun bir harekete dönüşmesi ise 19. Yüzyılda gerçekleşti ve feminizm bu yüzyılda kitlesel bir nitelik kazanarak toplumsal bir harekete dönüştü (Çakır, 2013;416-417).

Feminizm, tarihsel açıdan bakıldığında Kuzey Atlantik coğrafyasında yaşanan erken endüstrileşmenin yarattığı uzun ve büyük dönüşümlerin ürünüdür; kadınların yeni gelişen endüstri toplumlarında ücretli işgücüne ve sivil topluma eşit katılım talebinin adıdır; bu talebi ifade eden bir siyasal düşünceyi ve siyasal örgütlenmeyi temsil eder. On dokuzuncu yüzyılın endüstrileşmiş burjuva toplumlarında kadınların erkekler gibi piyasaya, ticarete, siyasal partilere değil, ev kadınlığına ve sosyal yardım örgütlerine yönlendirilmesine karşı durmaya çalışan bir kadın siyaseti tarzı olarak ortaya çıkan feminizm, cinsiyet ayrımcılığı ve buna dayalı iktidar ilişkilerinin reddi üzerine kuruludur (Sancar, 2013;55).

Yani feminizm, 18. yüzyılda İngiltere’de kapitalizmin doğması ile üretimde etkin hale gelen erkeğin ön plana çıkarak kadınların ikinci planda kalması neticesinde gün yüzüne çıkmıştır. Kendini ötekileştirilmiş hisseden orta sınıf kadınlar gerçek eşitlik ve özgürlük arayışı içine girmiştir.

Kadın hareketleri kadınların kendilerine yüklenen rol kalıplarına, yaşam tarzına bir başkaldırı olarak ortaya çıkmıştır. Bu, toplumun yapısal ve kurumsal değişimler geçirmesiyle eşitlik ve özgürlük fikirlerinin genel toplum değerleriyle yakından ilintilidir (Çakır, 1994;18).

Feminizmin doğuşunda ilk ve önemli adım, kadınların ezilen bir gruba ait oldukları bilincinin ortaya çıkmasıdır. Bu bilincin gelişmesi onların ekonomik bağımsızlık içinde yaşayabilmelerine olanak sağlayacak toplumsal değişikliklerin gerçekleşmesi ile mümkün olmuştur. Eşitlik kavramı tüm bireyleri kapsayan evrensel bir ilke olarak kabul edilmesi de önemlidir (Çakır, 2013;417).

Feminizm, TDK’ya göre “Toplumda kadının haklarını çoğaltma, erkeğinkiler düzeyine çıkarma, eşitlik sağlama amacını güden düşünce akımı, kadın hareketi” anlamına gelmektedir.

Feminizm, kadın hareketleri kadınların toplum içindeki mevcut rollerinin değişmesi; sosyal, ekonomik ve politik eşitliklerin ve hakların sağlanması için ortaya çıkan harekettir. Feminizm günümüz kavramlarından olmasına karşılık; hareket olarak kökü çok eskilere dayanır. 19. Yy. ve 20. Yy.ın ilk yarısındaki feministler hareketlerinin odak noktası olarak daha çok siyasi eşitlik ve siyasi hakları seçmişlerdi. İngiltere’deki bu ilk feministler Mrs. Emmeline Pankhurst (1857-1928) ve Dame Christane (1880-1958) in liderliğinde “Sosyal ve Siyasi Kadınlar Birliği” (The Women’s Social And Political Union) cemiyetini kurmuşlar; bu cemiyetin öncülüğünde oy kullanma hakkının mücadelesini sürdürmüşlerdi (Arda, 2003; 196).

İlk olarak siyasal haklar üzerine odaklanan kadın hareketleri 1960-1970’li yıllarda daha çok ekonomik ve cinsiyet eşitliğine doğru ilerlemiştir. Ekonomik olarak aynı işi yapan erkek ve kadınların eşit şekilde ücretlendirilmesi savunulurken; bu dönemde feminizm savunucuları biyolojik farklılıkların eşitsiz muamele yaratmamasının gerekliliği üzerine yoğunlaşmışlardır.

Feminist düşüncenin en önemli öncülerinden olan Mary Wollstonecraft (1759-1797), cinsiyet eşitliğinin bir insan hakkı olduğunu savundu ve kadınların aşağı konumunun o zamana dek öne sürüldüğü gibi akıldan daha az pay almalarından değil, toplumsal olarak erkeklere bağımlı olmalarından kaynaklandığını vurguladı. Zaten dönem de, Aydınlanma'nın "özerk birey" kavramının yükseldiği dönemdi ve Mary Wollstonecraft gibi feminist öncüler, kadınların bağımlılığının biyolojiden, yani doğadan değil, toplumdan kaynaklandığını ve toplumsal/kültürel/egitimsel engeller aşıldığı zaman kadınların özerk bireylerle dönüşmelerinin mümkün olacağını savunuyorlardı (Ecevit ve Kalkıner, 2013;4)

Ayrıntılı olarak bakacak olursak feminizm 18. Yüzyılın sonlarında meydana gelmiş ve tarihsel olarak üç dalgada incelenmektedir. Bu dalgalanmalar farklı ülkelerde farklı sonuçlar doğurmuştur. Aşağıda yer verdiğimiz başlıklar altında bu dalgalanmaları ayrıntılı bir şekilde inceleyeceğiz.

3.1.1 Birinci dalga feminizm

Feminizmin ilk dalgası 19. Yüzyılın sonları, 20. Yüzyılın başlarında yaşanmıştır. bu dönemde farklı ülkelerdeki kadınlar birlikte hareket ederek dernekler kurmuşlar, mitingler düzenlemişler, özellikle siyasi alan başta olmak üzere eğitim ve mülkiyet haklarının erkekler ile eşit düzeyde olması dileği etrafında birleşmişlerdir. Ancak bu haklarının kazanımı her ülkede aynı zamanda ve düzeyde gerçekleşmemiştir.

ABD 'de kadın hareketlerinin esin kaynağı kölelik karşıtı eylemler olmuştur. ABD'de oy kullanma hakkı yalnızca siyah vatandaşlara ve kadınlara verilmemiştir. Bu dönemde önceleri siyah vatandaşların kölelik karşıtlığına destek veren kadınlar içinde buldukları durumdan esinlenerek siyah ve beyaz kadınların birlikte oy hakkı için mücadele etmesinin yolunu açmıştır. Bu doğrultuda Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi kaynak alınarak 1848 yılında New York'ta Seneca Falls kongresi yapılmış ve 68 kadın 42 erkek tarafından imzalanan Duygular Bildirgesi yayınlanmıştır. Bu bildirge tarihte kadın hakları üzerine yayınlanan ilk metindir. Bildirge kadın ve erkeğin yaratılıştan eşit olduğu ana düşüncesi üzerinden yola çıkarak seçme seçilme, mülkiyet, evlilik, çalışma, eğitim gibi birçok hakkın kadın ve erkek için eşit olması gerektiğini savunmaktadır. 1866 yılında yalnızca siyah erkeklere verilen oy hakkının

ardından Durgular Bildirgesini yazan Elisabeth Cady Stanton 1869'da Ulusal Kadın Oy Hakkı Derneği'ni kurmuştur. Ancak bütün bunlara rağmen ABD'de kadınlar anayasal olarak oy hakkını ancak 1920 yılında elde etmiştir.

Birinci dalga kadın hareketi İngiliz orta sınıfı etrafında şekillenmiştir. İngiltere'de kadınlar Chartist denilen işçi sınıfının hareketine katılmıştır. Ancak kadınlarında katıldığı bu hareket sonucunda yalnızca erkek işçiler oy hakkına sahip olmuştur. 1867 yılında kadınlara oy hakkı tanınması doğrultusunda John Stuart Mill Avam Kamarası'na öneride bulunsa da öneri kabul edilmemiştir. 1903 yılında Emmeline ve kızları Sylvia ve Christabel Kadınların Sosyal ve Politik Birliği'ni kurmuşlardır. Kadınlara oy hakkını savunan ve süfrajeter diye isimlendirilen bu kişiler çeşitli eylemler, açlık grevleri yapmışlardır. Hatta bu dönemde açlık grevinde bulunun kadınların zorla beslenmesi için kedi fare yasası çıkarılmıştır. Yine 1908 yılında Londra'da Hyde Park Eylemi ile 500 bin kadının oy hakkına sahip olmak istediği dile getirilmiştir. Birinci Dünya Savaşı sırasında yardımlarıyla kendilerini gösteren kadınlara 1918 yılında savaş sonunda 30 yaşın üzerindeki kadınlara bazı şartlar ile oy hakkı tanınmıştır. Kadınlar tam olarak oy hakkını ise 1928 yılında elde etmişlerdir.

Fransa'da ise Olympe de Gouge insan haklarının kadınlara da tanınmasını istediği Kadın Hakları Bildirgesi'ni kral ve kraliçeye göndermiştir. Giyotin ile cezalandırılan kadınların siyasal haklarının da olması gerektiği savunan Gouge, 1793 yılında idam edilmiştir. Fransa'da Proudhon etkisi altında olan sosyalist kesim İngiltere'deki sosyalistlerden farklı olarak kadınların aile içerisinde aktif olmasını savunmuştur.

Fransa'da en gelenekçi düşünürlerin ve sosyalist Proudhon'un kadının çalışmasına karşıt görüşleri işçiler ve sendikacılar arasında yayılmaya başlıyor ve her yeni kadının işe alınışında işçilerin greve gitmelerine neden oluyordu. Bundan bir adım ötesi de, kadınların fabrikada çalışmalarının aileye "yardımcı olmak için yapılan bir iş" ve ücretlerinin de aile bütçesine "destek ücreti" olduğunu ilan etmekte. Nitekim bu adım kolayca atıldı (Michel, 1984;52).

Fransa'da kadınların ancak 1944 yılında yapılan yasa değişikliği ile oy kullanması kabul edilmiş, kadınlar ilk kez 1945 yılında belediye seçimlerinde oy kullanmıştır.

Birinci dalga feminizm kadın ve erkeğin eşit düzeyde haklara sahip olması düşüncesi doğrultusunda ilerlemiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda kendini ispat eden kadınlar bu dönemde siyasal haklar elde etmişlerdir. Birinci Dünya Savaşı son bulduğunda İngiltere, Almanya, ABD, Rusya'nın da içinde olduğu 21 ülke kadınlara oy hakkı tanımıştır. Birinci dalgalanmada feminizm kadınların siyasal ve hukuki hakları üzerine odaklanmıştır ve oy hakkını elde eden kadınlar İkinci Dünya Savaşı'na kadar durgunluk dönemine girmiştir.

3.1.2 İkinci dalga feminizm

Birinci dalga feminizm kadınların eğitim, çalışma, siyasal hakları gibi hukuki kazanımlara odaklanarak kadın ve erkeğin eşit konuma sahip olmasını isterken, ikinci dalga feminizm kadınların kültürel ve politik alanda varoluşuna odaklanmaktadır. Bu dönem 1960-1980 yıllarına tekabül etmektedir. Simon de Beauvoir, İkinci Cins (The Second Sex) adlı kitabı ile bu dönemin yol göstericisi olmuştur.

Simon de Beauvoir açısından, kadının bağımlılığını getiren, erkek tarafından "öteki" addedilmesidir (Touraine, 2007;132). İkinci Cins kitabıyla kadınların sesi olan Beauvoir, varoluşçu felsefe çerçevesinde, kadınların ötekileştirildiğini ve bundan kamusal alanda var olarak kurtulabileceklerini belirtmiştir. Bu kitapta Beauvoir kadınların doğuş sebebiyle belirlenen cinsiyeti ve toplum, aile içerisinde şekillenen toplumsal cinsiyet olmak üzere rollerinin bulunduğunu belirtmiştir. Kadınların toplum içerisinde tanımlanan baskı altındaki rollerinden ancak meslek sahibi olmak yoluyla kurtulabileceklerini belirtmiştir.

İkinci dalga feminizm, belli özelliklerin netleştiği, farklılaştığı bir süreçte gelişti, hareket daha radikalleşti. Öncekinden farklı eylem ve söylem taktikleri de katıldı mücadele alanına. Kadınlar çeşitli ülke ve coğrafyalarda deneyimlerini anlattıkları bilinç yükseltme toplantıları düzenlediler; kendi sözlerini söyleyebildikleri alternatif yayınlar çıkardılar; kürtaj, taciz, kadına yönelik şiddet gibi konular etrafında kampanyalar örgütlediler (Çakır, 2013;437).

1960'lı yıllarda doğum kontrolü ile ilgili gelişmeler yaşanmıştır. Kürtaj hakkının yasal olmadığı ülkelerde kadınlar tehlikeli koşullarda kürtaj olarak, kısırlıkla ölümlerle karşı karşıya kalmışlardır. Doğum kontrol ilaç ve

uygulamalarına ulaşamayan veya zor ulaşan kadınlar bu durumun kendilerine yapılan bir baskı unsuru olduğunu kabul etmiştir. Bu doğrultuda kürtaj ve doğum kontrolünün yasalarla korunması yolunda mücadele etmişlerdir. İngiltere’de 1967, ABD’de 1973, Fransa’da 1975, Türkiye’de 1983 yılında kürtaj hakkı tanınmıştır.

Bu dönemde kadın hareketleri doğrultusunda, tüm kadınların kendilerini ve toplumsal rollerini tanımlarını sağlamak; yasak ve baskı altına alınmış haklarının farkındalığını oluşturmak amacıyla bilinç yükseltme çalışmaları yapılmıştır. Dönemin sloganı “kişisel olan politiktir.” Sözü ile kamusal alanda eşitlik dışında özel alanda da eşitlik sağlanmasına vurgu yapılmıştır. Bu dönemde mağduriyetleri aynı olan tüm kadınlar “kız kardeşlik” çatısı altında birleştirilmeye çalışılmıştır.

“Kız kardeşlik” düşüncesi, hiyerarşi ilkesine de bir meydan okumayı ifade etmekteydi. Bu düşünceye göre, ataerkil bir toplumda erkek egemenliği, yapısal bir “böl ve yönet” politikasıyla güvence altına alınır. Kadınlar, cinsiyetçi çekirdek aile içine hapsedilerek ve hiyerarşik eril yapının genel ilkesine bağımlı kılınarak hem birbirlerinden kopararak bölünürler, hem de kadın olarak ortak ezilmişliklerine ilişkin kolektif bir bilinç kazanmaktan uzak tutulurlar. Bu durumun üstesinden gelebilmek için yaşadıkları ortak deneyimleri ve erkek egemen düzene karşı duydukları hoşnutsuzluğu paylaşmaları gerekir. Nitekim dönemin özelliği olan “kız kardeşlik güçlüdür” sloganı, bu iki noktayı da içermekteydi (Ecevit ve Karkıner, 2013;6).

Bu dönemde feministler radikal reformlar gerçekleştirerek kadının özgürleşmesi yolunda adımlar atmışlardır. Birinci dönem feminizmin erkeklerle denkleme yönündeki eğilimleri yerine ikinci dönemde kadınsal konular üzerine yönelme gerçekleşmiştir. Bu dönemde cinsellik, kürtaj, özel yaşam, toplumsal cinsiyet gibi konulara yönelerek bilinç yükseltme çalışmaları yapılmıştır. Özellikle 1968’li yıllarda kız kardeşlik kavramı ivme kazanmış ve tüm kadınların mağduriyetlerinin ortak olduğu, bu durumun kolektif sorumluluğu getirdiği düşüncesini savunmuşlardır.

3.1.3 Üçüncü dalga feminizm

Üçüncü dalga feminizm 1990'lı yıllarda ikinci dönem feminizmine reaksiyon olarak meydana gelmiştir. İkinci dalga feminizm kadınları tek tip olarak nitelendirmiş ve kadınların sorunlarını ortak var saymıştır. Ancak üçüncü dalga feminizm bunun aksine kadınların genel ve üstün körü incelenmesi yerine farklı gruplar halinde nitelendirilerek bireyselliğin ön planda tutulmasının gerekliliğini savunmuşlardır. Bu dönem feminizmi daha çok cinsel tercih, ırk, etnisite gibi farklılıkların göz önünde bulundurularak kadınların sorunlarının geniş bir yelpazeden incelenmesi üzerinde durmuştur. Üçüncü dalga feminizm, daha önceki feminist hareketlerin tüm kadınları beyaz, batılı, orta sınıf ve heteroseksüel olarak algıladığı, başkalıklardan uzak durduğu görüşündedir.

Üçüncü dalga feminizm kendinden önceki dönemlerin post-modern eleştirisidir. Daha önceki dönemlerde kadın ve erkeğin eşitliği, kadınların sorunlarının ortak olduğu ve kız kardeşlik çatısı altında birleştiği, özel olanın politik olduğu düşüncesi etrafındaki bütüncü düşünce yapısı, üçüncü dalga ile farklılıkların ön planda olduğu, bu doğrultuda eğitimin amaç edinildiği politik olanın özele dönüştüğü bir dönemdir.

1990'ların feminist teorisi farklılığı, özellikle de kadınlar arasındaki güç ve çıkar farklılıklarını daha fazla dikkate almak zorundaydı. Aslına bakılırsa, 1960'ların ortalarından itibaren yükselen İkinci Feminist Dalga'nın içinde daha başından ayırt edilebilen farklı akımlar (liberal, radikal, sosyalist, Marksist vb.) da, bir anlamda kadınlar arasındaki önemli kuramsal, siyasal, ekonomik ve toplumsal bölünmelerin yansımasıydı (Ecevit ve Karkıner, 2013;9).

3.2 Dünya Kadın Konferansları

1946 yılında kadınların sosyal, ekonomik, siyasal haklarını güvence altına almak adına BM Kadının Statüsü Komisyonu kurulmuştur. Bu tarihten itibaren BM cinsiyet eşitliği ile ilgili çalışmalarını sürdürmüştür. Yine bu doğrultuda BM, 1975 yılından itibaren kadın hakları mevzusunda Meksika (1975), Kopenhag (1980), Nairobi (1985) ve Pekin (1995) olmak üzere dört dünya kadın konferansı düzenlemiştir.

3.2.1 BM Birinci dünya kadın konferansı Meksika (1975)

BM, 1975 yılında Birinci Dünya Kadın Konferansını Mexico City’de düzenlemiştir. Bu konferans, yalnızca kadın sorunlarını görüşmek üzere düzenlenen uluslar arası düzeydeki ilk toplantıdır. Bu toplantı neticesinde 1975-1985 arası on yıllık süre kadınların yılları olarak kabul edilmiştir. Dünya Eylem Planı çerçevesinde hedefi “eşitlik, kalkınma ve barış” olan Birinci Dünya Kadın Konferansı, belirtilen on yıllık süre içerisinde istihdam, eğitim ve sağlık temaları üzerinden hareket etmeyi kararlaştırmıştır.

Eylem Planı’nda saptanan dokuz ana faaliyet alanı uluslararası işbirliği ve barış; siyasal katılım; eğitim; istihdam; sağlık ve beslenme; aile; nüfus; konut ve diğer toplumsal sorunlar (göçmen ve yaşlı kadınlar, fuhuş ve kadın ticareti, vb.) idi. Eylem Planı aracılığıyla BM’ye üye bütün devletlere, ilk kez, kadın sorunlarına yönelik çözümler üretecek ulusal ve uluslararası mekanizmalar oluşturma çağrısı yapıldı. Kadınların toplum içindeki konumlarını, eşitlik/eşitsizliğin ölçüsünü somut olarak saptamak için cinsiyet ayrımlı istatistikler yapılması ve veri bankaları oluşturulması da önemli kararlar arasındaydı (Anıl ve diğ., 2001;7).

BM bünyesinde kadınların mevcut konumunu değerlendirmek ve yükseltmek adına 1976 yılında “BM Kadın için Kalkınma Fonu” (UNIFEM) ve “Kadının İlerlemesi için Uluslararası Araştırma ve Eğitim Enstitüsü” (INSTRAW) kurulmuştur.

1979 yılında BM Genel Kurulu tarafından “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığı Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)” kabul edilmiştir. Böylece BM kadınlara karşı yapılan her türlü eşitsiz muameleye karşı ulusları işbirliğine davet etmiştir.

3.2.2 İkinci dünya kadın konferansı Kopenhag (1980)

Birinci konferansın beş yıl sonrasında 1980 yılında (on yıl kadının yarı döneminde) Danimarka’nın başkenti Kopenhag’da İkinci Dünya Kadın Konferansı düzenlenmiştir. Bu toplantının amacı, birinci konferanstan bu yana yapılanları değerlendirmek ve kadınlar adına yapılabilecekleri kararlaştırmaktır.

Kopenhag Konferansı eşitliği, sadece yasal eşitlik değil, haklarda, sorumluluklarda eşitlik ve kalkınmadan yararlanma ve kalkınmaya aktif birer aktör olarak katılma fırsatlarında eşitlik olarak yorumladı. Karşılaşılan engelleri aşmak ve On yılın ikinci yarısı için öngörülen adımları hızlandırmak ve derinleştirmek amacıyla bir Eylem Programı hazırlandı. Bu programda göze çarpan yeniliklerden biri, öncelikli sorun alanları arasında aile içi şiddet konusuna yer verilmesidir. Ayrıca mülteci kadınlar, genç kadınlar ve özürlü kadınlar gibi grupların, acil çözüm gerektiren özel durumları ve ihtiyaçları olduğu yaklaşımını benimseyen konferans bu başlıkları da sorun alanları içine dahil etmiştir (Anıl ve diğ., 2001;8).

BM tarafından 1979 yılında kabul edilen CEDAW, 1980 yılında kabul edilmiştir. CEDAW hakkında birinci bölümümüzde ayrıntılı bilgi vermemiz nedeniyle burada kısaca bahsetmemiz yerinde olacaktır. CEDAW, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin eşit vatandaş düşüncesinden yola çıkarak kadınların siyasal, sosyal, ekonomik her alanda erkekler ile eşit haklara sahip olması ve bunun uluslar arası düzeyde güvence altına alınması amacıyla hazırlanmış bir sözleşmedir. Bu sözleşme bağlayıcı niteliktedir ve imzalayanlar Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'ne mevcut durum hakkında rapor sunmakla yükümlüdür.

3.2.3 Üçüncü dünya kadın konferansı Nairobi (1985)

Üçüncü Dünya Kadın Konferansı, Endonezya'nın başkenti olan Nairobi'de 1985 yılında yapılmıştır. Bu konferans kadınlar için on yılın sona erdiği dönemde gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda son on yılda yapılanlar, gerçekleştirilemeyen hedefler, yapılabilecekler ortaya koyularak eylem planı hazırlamak ve bu planın 2000 yılına kadar gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

2000 yılı için, "kadının ilerlemesinde ileriye dönük stratejileri" adı altında kadınların ekonomik, siyasal, sosyal ve yasal olarak kadınların katılımının arttırılmasının sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak açısından önemli olduğu görüşü savunulmuştur. Ancak soğuk savaş döneminin yaratmış olduğu kriz ortamı içerisinde yoksulluk, işsizlik, eşitsizlikler artmıştır. Bu dönemde kadınlar yoksullaşmış, erkekler ile arasındaki eşitsizlik derinleşmiştir.

1990'lı yıllara gelindiğinde Dünya Kadın Konferansları doğrultusunda Rio, Kahire ve Viyana Konferansları düzenlenmiştir. Soğuk Savaş'ın yaratmış olduğu çevresel, ekonomik ve toplumsal tahribat bu konferansların konusu olmuş ve bunların çözümünde kadınların sorunları da ele alınmıştır.

Kadın Onyılı'nın yarattığı ivme ile hareket eden uluslararası kadın hareketi 90'lı yıllarda New York'taki Çocuk Zirvesi'ni etkileyip kız çocuklarının özel ihtiyaçlarının ele alınmasını, Rio'daki Çevre ve Kalkınma Konferansı'nı etkileyip kadınların sürdürülebilir kalkınmada üstlendikleri merkezi rolün altının çizilmesini, Viyana'daki İnsan Hakları Konferansı'nda kadın haklarının insan hakları olduğunun kabul edilmesini, Kopenhag'daki Dünya Toplumsal Kalkınma Zirvesi'nde kadınların yoksullukla mücadelede oynamak zorunda olduğu merkezi rolün ele alınmasını, Kahire'deki Nüfus ve Kalkınma ve İstanbul'daki İnsan Yerleşmeleri zirvelerinde kadınların sağlıklarını, ailelerini ve evlerini etkileyen kararlar üzerinde kontrol sahibi olmaya hakları olduğunun vurgulanmasını sağladı (Anıl ve diğ., 2001;10).

1993 yılında Avusturya'nın başkenti Viyana'da Türkiye'nin de katılmış olduğu Dünya İnsan Hakları Konferansı düzenlenmiştir. Bu konferansı değerlendirmek isteyen Dünya'nın çeşitli yerlerinden bir araya gelen kadınlar Kadının İnsan Hakları Kampanyası'nı oluşturmuştur. Bu doğrultuda Viyana Konferansı kadınlar için dönüm noktası olmuştur. Böylece kadın haklarının, insan haklarının bir parçası olduğu ve kadınların gördüğü eşitsiz muamele için önlem alınmasının gerektiğini bildirmiştir. Konferansın sonunda kadın ve kız çocuklarının haklarının evrensel insan haklarının ayrılmaz, bölünmez ve vazgeçilmez bir parçası olduğu kabul edilmiştir. Konferans sonrasında BM Genel Kurulu tarafından yine 1993 yılında "Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Bildirge" kabul edilmiştir. 1994 yılında ise BM İnsan Hakları Komisyonu'na kadınların insan hakları içerisine dahil edilmesi amacıyla kadına yönelik şiddet konusunda özel bir raportör atanmıştır. Böylelikle kadına yönelik şiddet uluslar arası arenada ele alınmıştır.

3.2.4 Dördüncü dünya kadın konferansı Pekin (1995)

1995 yılında, BM'nin kuruluşunun 50. yıldönümünde Çin'in başkenti Pekin'de Dördüncü Dünya Kadın Konferansı düzenlenmiştir. Konferansta Pekin

Deklarasyonu ve Eylem Platformu kabul edilmiştir. Deklarasyonun 14. maddesi ile kadın haklarına insan hakları olarak yer verilmiştir. Deklarasyon, kadınların ekonomik, sosyal, siyasal tüm süreçlere eşit olarak katılmasının kalkınmanın ve barışın ön koşulu olarak kabul ederek, bunun için hükümetlere ulusal, bölgesel, uluslar arası düzeyde görevler yüklemiştir. Dördüncü kadın konferansında diğerlerinden farklı olarak kadınların hakları ile alakalı devletlere bağlayıcı nitelikte sorumluluklar yüklenmiştir.

Bu bildirmede Nairobi’de kararlaştırılan 2000 yılına kadar yapılması gereken hedeflerin gerçekleştirilmemesi nedeniyle kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşlarının ivedilikle aşağıda belirtilen 12 madde üzerinde durması gerektiği belirtilmektedir.

- Kadınların sırtında bulunan devamlı ve artan yoksulluk yükü
- Eğitim ve öğretimdeki eşitsizlikler ve yetersizlikler, bunlara ulaşmadaki eşitsizlik
- Sağlık ve bağlantılı hizmetlerdeki eşitsizlikler ve yetersizlikler, bunlara ulaşmadaki eşitsizlik
- Kadına yönelik şiddet
- Silahlı veya diğer türden çatışmaların, yabancı işgali altında yaşayanlar dahil, kadınlar üzerindeki etkileri
- Ekonomik yapılarda ve politikalarda, üretime yönelik her tür faaliyette ve kaynaklara ulaşmada eşitsizlik
- Yetki ve karar almanın bütün düzeylerde paylaşılmasında kadınla erkek arasındaki eşitsizlik
- Kadının ilerlemesini sağlayacak bütün düzeylerdeki mekanizmaların yetersizliği
- Kadının insan haklarına saygı eksikliği, bu hakların yaygınlaştırılması ve korunmasında yetersizlik
- Kadının klişeleştirilmesi ve özellikle medya olmak üzere kadının bütün iletişim sistemlerine katılımında ve ulaşabilirliğinde eşitsizlik
- Doğal kaynakların yönetiminde ve çevrenin korunmasında toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler
- Kız çocuğuna karşı sürekli ayrımcılık ve kız çocuklarının haklarının ihlali (TBMM, 2018;14-15).

Türkiye ise Pekin Deklarasyonu'nu çekince koymadan kabul etmiştir. Bu doğrultuda Türkiye 2000 yılına kadar çocuk ölümlerinin %50 oranında azaltılmasını, kadın konusunda ulusal mekanizmanın güçlendirilmesini, anne ölüm oranının %50 azaltılmasını, kadın okur-yazarlık oranının %100'e çıkarılmasını, ilköğretimin sekiz yıl zorunlu eğitime dönüştürülmesini ve CEDAW'a koyulan çekincelerin kaldırılmasını taahhüt etmiştir. Ancak görmekteyiz ki bu hedefler günümüzde hala tam olarak yerine getirilememiştir.

3.3 Türkiye'de Kadın Hareketleri

Kadın hareketlerinin Türkiye'deki geçmişi, 19. Yüzyıl sonuna, Osmanlı dönemine dek uzanır; dünya ki gelişimine paralel olarak benzer başkaldırıları söylem ve eylem düzeyinde ortaya çıkar (Örs, 2013;431). Çalışmamızın bu bölümünde Türkiye'de kadın hareketlerini üç alt başlık altında inceleyeceğiz. İlk olarak 1935 yılına kadar olan zaman dilimini, ikinci olarak 1935-1975 yılları arasını ele alarak ve son olarak ise 1975 sonrası Türk Kadın hareketlerini inceleyeceğiz.

3.3.1 1935 Öncesi Türkiye'de kadın hareketleri

19. yüzyılda Batı'da başlayan kadın hareketleri Türk kadınları için ilham kaynağı olmuştur. Osmanlı döneminde Türk kadını ilk olarak Tanzimat ile hak edinmeye başlamıştır. 1839 yılında Abdülmecid tarafından ilan edilen Tanzimat Fermanı'nda doğrudan kadınları yönelik bir madde bulunmasa da fermanın oluşturduğu yeni bakış açısı ileride kadınlara yönelik yapılacak reformların zeminini hazırlamıştır. Bu doğrultuda 1843 yılında kadınlar ilk kez Tıbbiye Mektebi'nde ebelik eğitimi almış, 1847 yılında İrade-i Seniyye ile kadın ve erkeklere eşit miras hakkı sağlanmış, 1856 yılında kadınların köle ve cariye olarak satılması yasaklanmıştır. 1858 yılında ise Arazi Kanunnamesi'nin yayınlanması ile kadın ve erkeklerin eşit olarak miras bölüşümü sağlanmıştır. Yine bu yıl içerisinde kadınlar için Rüştüyeler açılmıştır. Yine 1969 yılında kadınların eğitimini yasal olarak koruyan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi yayınlamıştır. Aynı yıl Terakk-i Muhadderat adındaki haftalık kadın dergisi yayınlanmaya başlamıştır. Bu doğrultuda Şükufezar, Demet, Kadın, Hanımlara

Mahsus Gazete, Kadınların Dünyası gibi birçok dergi yayınlanmıştır. Bu dergiler kadınların sesini duyurmasına yardımcı olmuştur.

1870 yılına gelindiğinde ise kadınlar için öğretmenliğin yolunu açan Dar-ül Muallimat Okulu açılmıştır ve ilk kadın okul müdürü atanmıştır. 1871 yılında Hukuk-i Aile Kararnamesi çıkarılmıştır. Buna göre erkeklerin evlenme yaşı 18, kadınların evlenme yaşı 17 kabul edilmiş ve zorla evlendirmek geçersiz sayılmıştır.

1876 yılında ilk anayasa kabul edilen Kanun-i Esasi kabul edilmiştir. Kanun-i Esasi ile kız ve erkek çocuklar için ilköğretim zorunlu hale getirilmiştir. 1897 yılında ücretli işçi olarak çalışmaya başlayan kadınlara, bundan 16 yıl sonra 1913 yılında ise devlet memuru olma yolu açılmıştır.

II. Meşrutiyet (1908) dönemi, diğer dönüşümlerin yanı sıra Osmanlı feminizminin de düşünsel anlamda ilk defa oluştuğu ve harekete dönüştüğü bir dönemdir. Oluşan özgürlük ortamında, Osmanlı feminizmi kendini toplumsal, ekonomik ve kültürel alanda hissettirmeye başlar (Özcan Demir, 1999;109). Bu dönemde kadın hareketleri Batı'daki gibi siyasal alan değil eğitim, evlilik, çalışma hayatı gibi konular üzerinden yürümüştür.

II. Meşrutiyet döneminde eğitim alanındaki değişimler de kadınlar için dönüm noktası olmuştur. Eğitim yaygınlaştırılmış, ilköğretim zorunlu ve parasız olmuş ve eğitimde birliğin sağlanması için çalışılmıştır. Bu arada da kızlar için rüştiyeden sonra gelen idadi mektebi bunu takip eden zamanda da beş yıllık kız muallim mektepleri açılmıştır. 1913-1914 öğretim yılında ilk kız lisesi İstanbul'da açılmıştır. Bu dönemde sayıları giderek çoğalan kız idadileri ve kız öğretmen okulları ve kadınların yoğun isteği ile kadının yükseköğrenim hakkı gündeme gelmiş ve 1917'de Darülfünun Konferans Salonu'nda haftada dört gün verilen ve kadınların büyük ilgisi ile karşılanan derslerle başlayan girişim 1914'te ilk kız üniversitesinin açılmasıyla sonuçlanmıştır (Çakır, 1996;223-224).

1908 yılında Fatma Aliye'nin kurucusu olduğu ilk kadın derneği olan Cemiyet-i İmdadiye kurulmuştur. Bu dönemde kurulan dernekler kadınların eğitim ve çalışma hayatında mücadeleler vermesinin yanında savaşların doğurduğu acıları yok etmeye yönelik çalışmalar yapmıştır. Yine 1911'li yıllarda konuşmacısının Fatma Nesibe

Hanım olduğu İstanbul'da Beyaz Konferanslar düzenlenmiştir. Yaklaşık üç yüz beyaz giyinen kadının katıldığı bu konferanslar kadınların haklarını sorguladığı ve dik duruş sergilediği toplantılar olmuştur.

Milli mücadele döneminde 23 Mayıs 1919 tarihinde Sultanahmet Meydanında düzenlenen mitingde düşmanlar tarafından ülkenin işgal edilmesini protesto eden Halide Edip Adıvar (konuşma yapıyor) ve birçok kadın erkeklerle birlikte savaştır. Bu yıllarda kadınlar, milli mücadele cephelerine Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan dernekleri adı altında büyük destek sağlamışlardır.

II. Meşrutiyet Dönemi yıllarında eğitim, çalışma hayatı gibi toplumsal haklar elde etmeye başlayan kadınlar, savaşın bitmesi ve 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte reform çalışmalarının konusu haline gelmiştir. Kadınlar, Cumhuriyet'in getirdiği modernleşme dalgasıyla Osmanlı Devleti'ndeki rolünden sıyrılmaya başlamıştır. Önceki dönemde toplumsal olarak iyileşmeye çalışan kadınlar Cumhuriyetin ilanı ile birlikte oy hakkı ve siyasal haklar elde etme isteği ile Nezihe Muhiddin önderliğinde Kadınlar Halk Fırkasını kurmuştur. Ancak partinin kurulmasına, kadınların siyasal haklarını kazanmamış olması nedeniyle hükümet tarafından izin verilmemiştir. Bunun üzerine kadınların siyasal ve sosyal haklar elde edebilmesi amacıyla 1924 yılında Türk Kadın Birliği (TKB) kurulmuştur. TKB ilk kurulduğu zamanlarda parti deneyimi üzerine siyasal meselelerden uzak durmuş; kadın, çocuk, evlilik, boşanma gibi konular üzerinde durmuştur.

Yine 1924 yılında halifeliğin kaldırılması, Şeriye ve Evkaf Vekaleti'nin kaldırılması, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabul edilmesi kadınların ilerlemesinde önemli adımlar olmuştur. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim ve öğretimdeki ikili yapı birleştirilmiş, erkek ve kız çocuklarının karma yapı içerisinde eğitim almaları sağlanmıştır. İlköğretim tüm öğrencilere zorunlu kabul edilmiştir.

Tüm bu gelişmelere rağmen 1924 yılında kabul edilen anayasada kadınlara seçme seçilme hakkı tanınmamıştır. Bu durum karşısında memnuniyetsiz olan Nezihe Muhittin ve TKB konuyu sık sık dile getirmişlerdir.

1927 yılında TKB, İstanbul'da yaptığı bir kongrede, tüzüğüne kadınlara siyasal hak sağlanması için çalışılacağını belirten bir madde ilave etme kararı almıştır.

Her ne kadar bu karar İstanbul Valiliği tarafından onaylanmak istenmemişse de, hükümetin isteği üzerine Valilik tüzük değişikliğini onaylamıştır (İçke, 2014;33).

TKB'nin çalışmaları kadınların siyasal hakları meclis gündeminde sıkça gündem olmasını ve kamuoyu oluşmasını sağlamıştır. Tüm bunlar yaşanırken 1926 yılında Türk Medeni Kanunu kabul edilmiştir. Medeni Kanun ile aile yaşantısı içerisinde kadın ve erkeğin hakları eşitlenmiş; tek eşlilik, boşanma, miras gibi konularda düzenlemeler yapılmıştır.

3 Nisan 1930 yılında Belediye Kanunu ile kadınlara yerel seçimlerde oy kullanma ve seçilebilme hakkı tanınmıştır. 26 Ekim 1933 tarihinde de 442 Sayılı Köy Kanunu'nda yapılan değişiklik ile ihtiyar heyeti ve muhtarlık seçimlerinde seçme seçilme hakkı elde etmiştir. Ve nihayet 5 Aralık 1934 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda yapılan değişiklik ile kadınlara Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçme seçilme hakkı anayasal olarak verilmiştir. Bu doğrultuda 1924 Anayasası'nın 10. maddesinde "Milletvekili seçmek, yirmi iki yaşını bitiren kadın, erkek her Türk'ün hakkıdır (T.C. 1924 Anayasası)." ; 11. maddesinde "Otuz yaşını bitiren kadın, erkek her Türk milletvekili seçilebilir (T.C. 1924 Anayasası)." ibareleri yer almıştır.

3.3.2 1935-1975 Türkiye'de kadın hareketleri

1935 yılı Türk kadını için dönüm noktası olmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra kadınların toplum içerisindeki konumunu revize etmek adına, "eşit yurttaşlık" çatısı adı altında sosyal ve siyasal hayat, eğitim, ekonomik birçok alanda reformlar yapılmıştır. Kurtuluş Savaşı sonrasında muasır medeniyetler düzeyine ulaşmış, çağdaş, laik bir devlet ideali üzerine yoğunlaşan Mustafa Kemal Atatürk, ilke ve inkılaplar ile kadınların birçok konuda hak edinmesini sağlamıştır. Nitekim 1934 yılında anayasal olarak seçme ve seçilme hakkını elde eden Türk kadını ilk kez 1935 yılında 5. Dönem milletvekili seçimlerine katılmıştır. Bu dönemde kadınlar 17 milletvekili (Ara seçimde 18'e çıkmıştır.) ile %4,55'lik temsil oranı elde etmiştir.

1935 yılında kadınların siyasal haklarını elde etmesi, kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olması ve 12. Uluslararası Kadınlar Birliği Kongresi'nin Türkiye'de yapılması neticesinde amacını yerine getirdiği düşünülen TKB

kapatılmıştır. TKB'nin kapanması ile Türkiye'de kadın hareketleri 1935-1950 yılları arasında durgunluk dönemine girse de topluluk 13 Nisan 1949 tarihinde Mevhibe İnönü başkanlığında Türk Kadınlar Birliği adıyla tekrar kurulmuştur.

TKB'nin gayesi ana tüzüğünün üçüncü maddesinde açıklanmıştır. Bu amaçlardan en önemlisi “Türk inkılabının kadınlara sağladığı hakları korumak” şeklinde ifade ediliyor (Davaz, 2014;780). Bu doğrultuda ikinci kez kurulan TKB'nin amacı kadınların kazanmış olduğu hakların korunması ve geliştirilmesi olarak belirlenmiştir

Kadınların statüsünü yükseltmek üzere sürdürülen çalışmalar, “Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey” çatısı altında 1946 yılında oluşturulan Kadının Statüsü Komisyonu'nun öncülüğünde uluslararası bir önem ve resmiyet kazanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti de bu tip çalışmalara iştirak etmek konusunda katılımcı olmuştur (Aslan, 2016;40).

Kadın ve erkek arasındaki statü farkı yüzyıllardan beri süregelen ataerkil düzenin bir parçası olarak sunulmuş, ataerkil düzen toplumsal hiyerarşide cinsiyet farklılaşmasına dayandırılmıştır. Cumhuriyet'in ilanı, Latin harflerinin kabulü ve zorunlu beş yıllık eğitim ve eğitimin parasız yapılması gerekliliğinin yasallaştırılması kadınların geleneksel ev kadınlığı rolünün dışına çıkmasına nispeten yardımcı olmuş, kadınlar meslek edinebilmiş, ekonomik faaliyetlere her düzeyde katılma şansı yakalamış ancak bu yeterli düzeye ulaşamamıştır (Kırkpınar, 1999; 277).

Kadınların gerek görünüşleri, kılık kıyafetleri, kentsel ve kamusal alanlarda erkeklerle bir arada olmasıyla, gerekse eşit siyasi haklar elde etmiş yurttaşlar olarak görünürlük kazanmasını Cumhuriyetçilik teşvik etmiş, meşrulaştırmış, bunun hukuksal temellerini atmıştır (Göle, 2001;102). Ancak kadın toplumsal yaşama girebilse de iş imkânlarından erkeklere kıyasla daha az faydalanabilmeye devam etmiştir. Kadın işsizliğinin en önemli nedeni ise öğrenim düzeyinin düşüklüğüdür. Kadının öğrenimini sürdürmesi genellikle aile içi karar mekanizmalarının onayına bırakılmıştır. Kadının ekonomideki verimliliği daha küçük yaşlarda onun adına belirlenmiştir. Öğrenim düzeyi yükseldikçe iş bulabilme olanakları artmakta fakat evlilik kurumu kadınlar için sosyal güvence ve statü kazandıran bir kurum olma niteliği korumaktadır

(Castells, 2006;297). Yine aynı şekilde siyasal hayata baktığımızda 1946 yılında çok partili hayata geçiş ve 1950 yılında yapılan seçimlerde meclisteki kadın milletvekili sayısı 3'e düşerek %0,6'lık bir orana gerilemiştir.

1960-1970'li yıllar dünyada sosyalist düşüncenin yayıldığı dönemlerdir. Türkiye'de de 1961 yılında yeni anayasa ve yaratmış olduğu özgür ortam içerisinde işçiler, öğrenciler, sosyalist akım yükselmeye başlamıştır. 1960-1980 yılları arası feminist söylemlerin bulunmadığı, Kemalizm ve sosyalist akım çerçevesinde kadın konularının ele alındığı bir dönem olmuştur. Bu yıllarda feminizm sol hareketin alt kategorisi olarak görülmektedir.

3.3.3 1975 Sonrası Türkiye kadın hareketleri

Cumhuriyet'in ilanı sonrası kadınların birçok hakka kavuşarak kamusal alana girme olasılığı bulması küçümsenemeyecek bir kazanımdı fakat kadının bağımsız bir bilinçle hareket edip toplumsal cinsiyet kalıplarının dışına çıkarak hareket etmesi yine mümkün olamamış kadın cumhuriyetin bütün yeniliğine karşın ataerkil toplumun içinde var olmaya devam etmiştir (Berktaş, 2004: 20).

1970'li yıllara gelindiğinde Dünya'daki sosyalist rüzgarın esintisi Türkiye'de de hissedilmiştir. Bu dönemde kadın hareketleri Marksist düşüncenin gölgesinde kalmıştır. Örneğin; 1975 yılında İlerici Kadınlar Derneği kurulmuş; ancak bu dernek feminist hareket doğrultusunda değil, kadınların mevcut durumunu sınıf mücadelesi ve sosyalist bakış açısıyla değerlendirmiştir.

1980'li yıllar ise Türkiye'de kadın hareketlerinin gerçek anlamına ulaştığı yıllar olmuştur ve feminizm Batı'ya göre gecikmeli bir şekilde yaşanmıştır. 1980 Askeri Darbesi Türkiye'de sosyalist kadının önünü kapatmış ve feminizmin yükselmesine sebep olmuştur. 1980 yılına kadar etkili olan sol hareket, kadınların sorunlarını tam anlamıyla önemsememiştir. Askeri darbe sonucunda Marksist düşüncedeki düşüş kadınların kendilerini ortaya çıkarmalarına ön ayak olmuştur.

Böylece 1980'li yıllara, Türkiye'de kendilerin ilk kez "feminist" olarak adlandırılan örgütlenmeler tanık olmuştur. 1981 yılında küçük gruplar halinde toplanarak bilinç yükseltme çalışmaları yapmaya başlayan feministler, 1982 yılında kadın sorunlarının tartışıldığı bir sempozyum yapmayı başarmışlardır.

1984 yılından itibaren de dernek, vakıf ve şirketler kurarak örgütlenmeler oluşturmuşlardır (Kökalan, 2002;84).

Uluslararası arenada kadın haklarının güvence altına alınmasının en temel metni kabul edilen CEDAW 1980 yılında BM tarafından imzaya açılmıştır. Türkiye CEDAW'ı 1985 yılında kabul etmiş, 1986'da yürürlüğe girmiştir. Böylece Türkiye kadın erkek eşitliğinin sağlayacağını uluslararası düzeyde taahhüt etmiş ve bu doğrultuda denetimi kabul etmiştir. 1990 yılında sözleşme gereği Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Nitekim 1980'lerde Türkiye'de gelişen yeni feminist hareket, özellikle var olan toplumsal cinsiyet kalıplarını, yani egemen kültür tarafından belirlenen kadınlık ve erkeklik kimliklerini ve rollerini sorgulayarak ataerkil değerlere karşı önemli bir ideolojik saldırı başlattı. Hareketin sayısal gücü ile oranlanamayacak ideolojik etkisi, kadınların yaşam alanlarının ve seçeneklerinin genişlemesinde, alternatif kadınlık imgeleri ve kimlikleri yaratılmasında ve bunların kamuoyunun tartışma gündemine sunulmasında yabana atılmayacak bir rol oynadı (Berktay, 2004;21).

17 Mayıs 1987 yılında darbeden sonra yapılan ilk eylem olan “Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü” gerçekleşmiştir. Yürüyüş, “Kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksik etmeyeceksin.”, “Dayak cennetten çıkmadır.” gibi söylemlere karşı “Kadınlar vardır!” demek amacıyla yapılmıştır.

1988 yılında gelindiğinde ise 1. Kadın Kurultayı düzenlemiştir. 1989 yılında İstanbul Üniversitesi'nde İlk Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi kurulmuştur. Yine aynı yıl kadın tacizlerine karşı “Mor İğne” kampanyası düzenlenmiştir. 1990 yılında ise Medeni Kanun'un 159. maddesinde yer alan “Evli bir kadının ancak kocasının izni ile iş ve sanatla ilgilenebilir.” hükmü iptal edilmiştir. Ayrıca Türk Ceza Kanunu'nun 438. maddesinde yer alan tecavüze uğrayan kişinin hayat kadını olması durumunda ceza indirimi yapılması hükümsüz bırakılmıştır.

1989 yılı Ocak ayında şiddete maruz kalan kadınların hukuksal ve pratik destek alabilecekleri bir telefon ağı oluşturuldu (Mor Çatı, 2018). 1990 yılında İstanbul'da Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı oluşturulmuştur. 1998 yılında aile içi şiddete uğrayan kişilerin

korunması adına “Ailenin Korunmasına Dair Kanun” yürürlüğe girmiştir. 1995’de Pekin’de düzenlenen IV. Dünya Kadın Konferansı’nda alınan kararlar doğrultusunda üniversitelerde Kadın Sorunlarını Araştırma Merkezleri kurulmuştur.

Türkiye’de Batı’dakinden farklı olarak 1980 yılında başlayan “Özel olan politiktir!” algısı, 1990’lı yıllara kadar kadın erkek eşitliğinin, kadına karşı şiddetin tartışıldığı, kadın sığınma evlerinin, vakıf, proje ve mitinglerin düzenlendiği bilinç yükseltme dönemi olmuştur. 1990’lı yıllar feminizmde orta sınıf, büyük şehirde yaşayan (İstanbul ve Ankara) , eğitilmiş kadınların hareketi olmaktan ziyade projeler ile küçük şehirlere taşınmak istenmiştir.

Günümüz Türkiyesinde kadın hareketlerinin mevcut durumuna baktığımızda, oldukça geniş kitleye ulaşabilen; kamuda ve medyada kendini aktif bir şekilde gösterebilen; yasal olarak korunan; çeşitli bilgilendirme yazılı yayınlatabilen, bu konuda seminer düzenleyebilen; organizasyon ve dernekler kurabilen bir yapıya ulaşmıştır. Ancak bütün bunlara rağmen Türkiye, tam anlamıyla kadın-erkek eşitliğini elde edebilmiş değildir. Bu gün Türkiye’de birçok kadın hala aile ve toplum içerisinde şiddet görebilmekte, yeterli eğitimi alamamakta, siyasal alanda kendine yer bulamamakta, iş hayatında türlü zorluklarla karşılaşabilmektedir.

4. KADIN DOSTU KENTLER PROJESİ

4.1 Genel Çerçeve

Kent çeşitli politikalarla yönetilen yerleşim birimidir. Türkiye’de kentlerin yönetiminden büyükşehir belediyeleri ve belediyeler sorumludur. İdeal bir yerel yönetim birimi kentin sunduklarından kadın erkek bütün bireylerin eşit olarak faydalanabileceği haklar çerçevesinde politikalar üretir, uygulamaya koyar ve gerekli katılımın sağlanması için çaba sarf eder. Kadın Dostu Kentler Projesi(KDKP) de bu doğrultuda kadınların sosyal, siyasal, ekonomik alanda erkeklerle eşit haklara sahip olabileceği bir alan yaratmak amacıyla hazırlanmış bir projedir.

Kadın dostu kentler, proje broşüründe “Kadınların, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere, istihdam olanaklarına, kaliteli, kapsamlı kentsel hizmetlere (ulaşım, konut, güvenlik vb.), şiddete maruz kaldıkları takdirde haklarını güvence altına alacak mekanizmalara erişimini ve yerel yönetimlerin planlama ve karar alma süreçlerine katılımını sağlayarak erkekler ile birlikte kentsel yaşamın tüm alanlarında eşit bir biçimde yer almasını destekleyen kentlerdir.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Kadın Dostu Kentler Birleşmiş Milletler Ortak Programı, yerel yönetimlerin karar mekanizmalarında kadın erkek eşitliğinin elde edilmesi ve bu doğrultuda yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği sağlanması amacıyla 2006 yılında başlatılmış bir projedir. İlk olarak 2006-2010 yıllarında İzmir, Kars, Şanlıurfa, Nevşehir, Van ve Trabzon olmak üzere 6 kentte uygulanmıştır. Proje kamu kurumları, özel sektör kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinin işbirliği esasına dayanmaktadır ve bu paydaşların katılımları doğrultusunda hazırlanan eylem planları ile hayata geçirilmek istenmektedir. Projenin birinci aşaması 2010 yılında tamamlanmakla birlikte Nisan 2011 yılında ikinci aşaması başlatılmıştır. Kadın Dostu Kentler Projesi 2’ye dahil olan kentler kapasite ve ihtiyaçlar doğrultusunda yapılan başvurular içerinden

oluşturulan haritalar sonucunda belirlenmiştir. Projenin ikinci aşamasına Bursa, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Antalya, Mardin, Samsun olmak üzere 7 kent daha dahil edilmiştir. Hazırlanan eylem planlarının hayata geçirilmesi için Kadın Dostu Kentler Projesi 2 kapsamında 2013 yılında hibe programı hazırlanmıştır. Hazırlanan hibe programı sayesinde yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve kamu kuruluşlarının kapasiteleri, planları sahiplenmeleri ve aralarındaki işbirliği arttırılmak istenmiştir. Projenin birinci ve ikinci aşamasının ortak amacı kadınların hem yerel ve hem de ulusal karar alma, yürütme, denetleme tüm aşamalarında aktif katılımını sağlamak olarak belirtilmiştir.

Projenin temel yaklaşımının katılım olduğunu görülmektedir. Günümüzde katılım yalnızca seçimlerde yer almak gibi yanlış bir algı içerisindedir. Bu konuda feminist siyaset bilimci Carole Pateman şöyle demiştir: “İnsanlar toplumsal ve siyasal kararları almakta gizil bir güce sahiptir. Ancak bu gizilgücü kullanamadıklarında demokrasiye ihtiyaçları vardır. Demokratik sistemin yaşaması için yalnızca siyasal düzeyde değil tüm toplumsal, siyasal, ekonomik örgütlerde katılıma ihtiyaç vardır.” KDKP de bu doğrultuda mahalli idarelere kadın odaklı bakış açısını yerleştirerek kadının her anlamda katılımcı bir vatandaş olarak var olmasını istemekte, bu amaca uygun kent planlaması yapmayı öngörmektedir.

4.2 Kadın Dostu Kentler Projesi Hedefleri

Türkiye istatistik kurumu verilerine göre Türkiye nüfusu 31 aralık 2017 verilerine göre 80 milyon 810 bin 525 kişi olmuştur ve bunun 40 milyon 275 bin 390 kişisini kadınlar oluşturmaktadır. Bu da toplam nüfus içerisinde kadın nüfus oranının %49.8'ine tekabül etmektedir. Kadınlar, Türkiye ve kent nüfusunun yaklaşık olarak yarısını oluşturmalarına rağmen karar mekanizmalarında yerel düzeyde yeterli temsil gücüne sahip olmamakla beraber bu doğrultuda ayrımcılığa ve eşitsizliklere maruz kalmaktadırlar. Bunu somut olarak Dünya Ekonomik Formu'nun 2014 yılında yayınlamış olduğu Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu'na göre, Türkiye cinsiyet eşitsizliğinde 142 ülke arasında 125'inci sırada yer almaktadır.

DEF'e göre, Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği karnesi şöyle:

- Ekonomik katılım ve fırsat eşitliği: Türkiye eşit işe eşit ücret kategorisinde 87'inci,
- Gelir eşitliğinde 120'nci,
- Kanun yapıcılar ve yöneticilerde eşit temsiliyette 111'inci,
- Eğitim: Okuryazarlıkta 102'inci; ilköğretimde okullaşma oranında 103'üncü,
- İkinci öğretimde 96'ıncı,
- Siyasi güçlenme: Parlamentoda kadın temsilinde 98'inci,
- Bakanlar arasında kadın temsilinde 133'üncü sırada (Tekinbaş, 2015;13).

KDKP öncelikle oluşturulan birçok birim sayesinde kurumlarda hazırlanan plan ve programlara toplumsal cinsiyet eşitliğinin dahil edilmesi; kurumların kadın odaklı bakma kapasitelerinin artırılması amaçlanmıştır. Kadınların bilinç düzeyinin artırılması ve yönetim sistemleri içerisinde aktifleşmesi istenmiştir.

Kent planlamaları kadınların hayatlarını doğrudan etkilemektedir. Kentlerin kadınlar açısından daha kolay yaşanabilir hale getirilmesi için gerekli fiziki düzenlemelerin kadın hayatını sıkıntısızlaştırılması doğrultusunda yapılması gerektiği söylenmiştir. Kadınların kent yaşamı içerisinde sık sık şiddete maruz kaldıkları aşikardır. Bu durum kadınların kent yaşamından korkmasına ve kendilerini soyutlamalarına sebebiyet vermektedir. Örneğin; aile içinde ya da aile dışında çeşitli kamusal alanlarda, yollarda, toplu taşıma araçlarında tacize uğrayabilmekte, şiddet görebilmektedir. Bunun dışında hava karardığında ya da erkeklerin yoğun olduğu mekanlarda kendilerini rahatsız hissedebilmekte, özgürce hareket edememektedirler. Bütün bunlar kadınların kendilerini güvesiz hissetmelerine ve ruhsal açıdan olumsuz etkileyebilmedir. Kentlerde kadınların yaşadığı her türlü bedensel ve duygusal rahatsız olma durumunun ortadan kaldırılması yerel yönetimlerin temel görevlerindedir. Uygulanması amaçlanan bu proje belediyelere kadın erkek için eşit kent oluşturulmasında yerel hizmetlere yardımcı olmak, gerekli planlamaların yapılmasını sağlamak, bu planların uygulanabilirliğini kurumlar arasında işbirliği ile mümkün kılmak ve gerekli kontrol mekanizmalarını oluşturmak hedefleri içerisinde esastan yer almaktadır.

Proje tüm bu amaçların gerçekleştirilmesi yolunda öncelikle yerel eşitlik eylem mekanizmalarının kurulmasını, eşitlik mekanizmalarında mevcut personel ve

teknik kapasitenin tespit edilerek geliştirilmesini, illerde bulunan kadınların profillerinin belirlenmesini, yerel eşitlik eylem planlarının yapılmasını, yıllık faaliyet raporlarının oluşturulmasını, bu planların kurumların bütçelerine dahil edilmesini, izleme ve değerlendirme yapılmasını sırasıyla metot olarak belirlemiştir.

4.3 Yerel Eşitlik Eylem Planları (Yeep)

Projenin uygulandığı her ilde paydaş tüm kurum ve kuruluşlar bir araya gelerek kadın ve kız çocuklarının ihtiyaç ve problemlerinin incelenmesi ve görev dağılımları yerel eşitlik eylem planları (YEEP) dahilinde yapılmaktadır. Bu paydaşları valilikler, belediyeler, il özel idareleri, il müdürlükleri, kalkınma ajansları, kadın sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, profesyonel kuruluşlar ve özel sektörler oluşturmaktadır. İşbirlikçiler, ihtiyaç ve problemler; eğitim, sağlık, kentsel hizmetler, kadınların ekonomik hayata katılımı, kadına yönelik şiddetle mücadele, karar alma mekanizmalarında kadınların katılımı olmak üzere 6 başlık üzerinden değerlendirme yapmaktadır. Planların oluşturulmasında katılım ilkesi esas alınarak, tüm paydaşların katılımı ile reel, mümkün ve sonuç odaklı bir netice elde edilmesi amaçlanmaktadır.

YEEPler sayesinde kentlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin gözetildiği projeler oluşturulması istenmekte ve paydaşların bir araya gelerek oluşturdukları YEEPler aracılığı ile işbirlikçiler arasında koordinasyona, işbirliğine, konsensüsa ve iletişime olumlu bir katkıda bulunması beklenmektedir.

YEEPler katılım, kentsel hizmetler, kadına şiddet, çalışma hayatı ve ekonomik olarak güçlenme, eğitim ve sağlık hizmetleri, göç ve yoksulluk, zihniyet değişikliği ve farkındalık başlıkları altında oluşturulmaktadır. Bu başlıkları yapılması gerekenler açısından proje bağlamında detaylı bir şekilde inceleyecek olursak:

- Katılım: Bu başlık altında yerel siyasete kadınların daha fazla katılmasını sağlamak adına kadınların güçlendirilmesi; kadın örgütlerinin ve kadınların, yerel meclislere, yerel ihtisas komisyonlarına, kent konseylerine katılması; kadın meclislerinin kurulması, yerel mekanizmalara kadın çalışanların yükselebilmesi adına hizmet içi eğitimlerin verilmesi; valilik ve belediyelerde

eşitlik birimleri oluşturulması, yerel yönetim ve kadın örgütleri arasında işbirliği; kadınların ve kadın kuruluşlarının stratejik planlar hazırlanırken, uygulanırken katılım sağlaması yer almaktadır.

- Kentsel hizmetler: YEOP kentsel hizmetler doğrultusunda yapılabilecekler içerisinde, kentsel hizmet verenlerin kadın-erkek eşitliği farkındalığı yaratılması; toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe; mahalli düzeyde hizmetin artırılması, yol, durak ve parklarda iyi aydınlatma sistemleri, kent mimarisinde kadınların fikrinin alınması ve cinsiyete duyarlı planlama yapılması; toplu taşıma çalışanlarına kadın ve insan hakları eğitimi verilmesi; gece toplu taşıma çalışanlarının durak dışında da durabilmeleri; kadınların kentsel hizmetlerden beklentileri konusunda çalışmalar yapılması; kentsel hizmetler hakkında vatandaşların bilgilendirilmesi; kent kayıt sisteminin cinsiyet ayrımlı veri toplamasının sağlanması; kadınların kent ve çalışma hayatında aktifleşebilmesi adına kreş, çocuk ve yaşlı bakımevi açılması; kadın merkezlerinin artırılması; toplu taşıma araçlarında kadınların daha fazla kullanabilmesi adına indirim yapılması; toplu taşıma duraklarına 155'i arayabilecekleri düğmeler koyulması; yollardaki levhaların herkes tarafından okunabilir düzeyde olması; engelli ve yaşlı kadınlar ile engelli bakımı yapan kadınlar için hizmetlerin tertip edilmesi bulunmaktadır.
- Kadına Şiddet: Şiddet adına yapılabilecekler, şiddet konusunda farkındalık yaratmak; şiddette uğrayan kadınlar için acil telefon hattı, acil eylem birimleri, kadın danışma merkezleri, sığınma evleri oluşturulması; şiddet mağduru kadınlar ile ilgilenecek personelin eğitilmesi; karakollarda kadın büroları kurmak; fuhuşla mücadele çalışmaları, şiddeti önleme ya da mağdurları koruma çalışmalarını gözlemleyecek koordinasyon birimleri oluşturmak şeklinde sıralanmaktadır.
- Çalışma Hayatı ve Ekonomik Olarak Güçlenmek: Mesleki eğitim kurslarının kapasitelerinin artırılması, yapılandırılma ve bu kurslar sonrasında istihdam sağlanması; iş imkanları oluşturulurken kadın-erkek eşitliği sağlanması; kadınların çalışma hayatına teşvik edilmesi adına kreş, hasta ve yaşlı bakımevleri açılması; kadınların sosyal güvenlikten yararlanabilmesi; el işi ürünlerinin değerlendirilmesi çalışmaları yapmak; mikro kredilerde kadınları güçlendirici çalışmalar uygulanmasıdır.

- Eğitim ve Sağlık Hizmetleri: Kız çocuklarının zorunlu eğitiminin sağlanması; eğitim ve barınma imkanlarının düzenlenmesi; kadın ve kız çocuklarının tam olarak nüfus kayıtlarının bulunması; halkın erken evlenme, akraba evliliği, zorla evlendirme konularında bilinçlendirilmesi; kadın hizmetlerindeki personellerin kadın haklarında eğitilmesi ve sayılarının artırılması; üreme sağlığı ve aile planlaması ile ilgili çalışmalar yapılması; engelli kadın ve çocuklara ücretsiz hizmet verilmesi; önleyici sağlık hizmetlerinin revize edilmesi; evlilik danışmanı, menopoz klinikleri ve ergenlik eğitim merkezi oluşturulması öngörülmektedir.
- Göç ve Yoksulluk: Göç eden kadın ve kız çocuklarının kenti tanınmaları ve hizmetlerden yararlanmaları adına eğitimler düzenlenmesi; göç alan yerlerde alan incelemesi yapılarak genel ve kadın sorunlarının tespit edilip çözüm üretmek; göç almış ve yoksul bölgelerde yaşayan, çeşitli nedenlerle evinden ayrılmış kadınlara TOKİ ya da belediye konutlarından kota ayrılması; bu kişilerin eğitim ve istihdamının, halk eğitim kurslarından yararlanmasının sağlanması, sığınmacılar için Yabancı Şube, İl Emniyet Müdürlüğü, UNHCR(BM Mülteciler Yüksek Komiserliği), SYDV(Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı) çalışmalarının güçlendirilmesi planlarda yer almaktadır.
- Zihniyet Değişikliği ve Farkındalık: Okullarda kadın hakları derslerinin müfredata yerleştirilmesi ve eğitiminin verilmesi; kurumlarda çalışanlar ve ailelerine kadın hakları, kadına şiddet gibi konularda eğitim verilmesi; halk eğitim merkezi, sosyal hizmetler ve kadın örgütlerinin işbirliği ile eğitici çalışmalar yürütmesi; aile içi iletişim, ebeveyn eğitimleri, çocuk gelişimi konularında okul aile birliği desteği ile eğitim, seminer verilmesi, afiş, broşür dağıtılması; belediyelerin bilgilendirme çalışmaları yapması; valilik ve belediyelerin web sitelelerinden kadınların, kurum kuruluş ya da örgütlerle kolayca iletişim kurabileceği kanalların oluşturulması; belediyelerde oluşturulan kurumlar ve kadın kuruluşları tarafından medya izleme grubu oluşturularak takip edilip belirli aralıklara RTÜK'e yazılı bir şekilde iletilmesi ile sağlanmak istenmektedir.

Burada YEAP'e ayrıntılı bir şekilde yer vermemizin sebebi proje kapsamında yapılması öngörülen planların içerik ve kapsam açısından daha net bir şekilde

görülmesini sağlamaktır. Değerlendirme başlığı altında bu planlamalar hakkındaki görüş ve önerilerimiz daha ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

4.4 İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulları

İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu bir denetim mekanizmasıdır. Kurul, Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) çerçevesinde kurulmuştur ve yerel hizmetlerin il düzeyinde ihtiyaçlarının belirlenmesi, YEEP'lerin kararlarının uygulanması, eksiklikleri ya da başarıları ve sonuçlarının il düzeyinde incelenmesi amacıyla hizmet etmektedir. Kurulun işleyiş mekanizmasında şeffaflık ve hesap verilebilirlik esastır. Bu sayede planların etkili bir şekilde hayata geçirilmesi ve verimli sonuçlar elde edilmesi istenmektedir. Kurulların toplantılarına vali yardımcısı başkanlık eder ve YEEPlerin hazırlanma, uygulanma ve raporlanma aşamalarını inceleyen teknik kurul, kararların alındığı üst kuruldandır oluşmaktadır. Kurul, il düzeyinde kadınların mevcut hizmetten eşit olarak faydalanma ve katılımı konusunda politikaların izlenmesi, geliştirilmesi, denetlenmesini yapar.

4.5 Eşitlik Komisyonları

Her ilin İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisinde proje gereğince eşitlik komisyonları kurulmaktadır. Komisyon eşitliğin yaygınlaştırılmaya çalışıldığı alt birimlerden bir tanesidir. Yerel mekanizmaların stratejik planlarında kadın odaklı bakmalarını sağlanmasında en temel yapı taşıdır. Kente yapılan hizmetlerin örneğin; parkların yapılması, sokakların aydınlatılması gibi konularda meclis kararlar alınırken, planlar hazırlanırken kurumlarda mevcut eşitlik komisyonları bu süreçlere cinsiyet eşitliğinin dahil edilmesinde etkili olmaktadır.

Eşitlik komisyonlarının görevleri şunlardır:

- Kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik olarak sorunları, ihtiyaçları, çözüm önerilerini ve bunlara ilişkin projeleri meclis gündemine taşırlar.
- Meclislere sunulan önerilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine uygunluğuna ilişkin görüş verirler.

- Meclislere, toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılmasına yönelik tavsiyelerde bulunurlar.
- Meclis kararlarının toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetecek şekilde alınmasını ve uygulanmasını takip ederler.
- Kurumsal yönetime ilişkin karar ve uygulamalarda kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesini gözetirler.
- Kentte toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili sorun ve ihtiyaçların tespiti için kadın STK'ları, üniversiteler, kalkınma ajansları ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde araştırma çalışmaları yaparlar, çözüm önerileri üretirler, raporlar ve sonuçları yayınlarlar.
- Yerel eşitlik stratejik planı çerçevesinde hazırlanan ve İKHKK üst kurulu tarafından onaylanan yıllık eylem planlarını gerekli kaynak tahsisinin yapılması için meclis gündemine taşırlar.
- Belediye/il özel idaresi yıllık faaliyet raporlarını, STK'ların katılımıyla YEEP'e uyumluluk açısından değerlendirir ve raporlar (Tekinbaş, 2015;41).

4.6 Eşitlik Birimleri/Masaları

Sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Valiliklerde, il müdürlüklerinde ve belediyelerde oluşturulan eşitlik birimleri/masaları YEEP bakış açısında planların hazırlanmasından, uygulamaların izlenmesinden, raporlanmasından, eksikliklerinin tespiti ve geliştirilmesinden sorumlu birimlerdir.

Eşitlik birimleri kurumlarda cinsiyetsiz bakış açısının yerleştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu birimler sayesinde yerel kurumlarda oluşturulan YEEPlerin, yıllık faaliyet raporlarının, dokümanların toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde oluşturulmasında değerli yere sahiptir.

4.7 Hibe Programı

Kent planları yapılırken öncelikle ihtiyaç ve beklentiler belirlenmeli, bunlar doğrultusunda gerekli planlama yapılmalı ve hazırlanan bu planları hayata geçirilebilmeli, denetlenebilmelidir. Hayata geçirme noktasında ise yeterli derece maddi ve manevi destek sağlanmalıdır. Kadın Dostu Kentler Projesi

içeriğine bakıldığında manevi destek kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları gibi kuruluşların işbirliği ile sağlanmaya çalışılmıştır.

Geçmiş dönem örneklerinden Türkiye’de yerel yönetimlerin gelirlerinin birçok noktada yetersiz kaldığı ve hatta çoğu zaman borçlanmaya gidildiği görülmektedir. Proje uygulanması noktasında maddi gereklilikleri kamu kuruluşları sağlamakla birlikte bunun yanında ek kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ek kaynak ihtiyacı giderilmesi amacıyla proje kapsamında hibe programı oluşturulmuştur. Bu hibe programının 2013 yılında projenin ikinci aşamasında hazırlanmış olduğunu görmektedir. Projenin birinci aşamasında tasarlanan planların hayata geçirilmesi ikinci aşamada hibe programı ile desteklenmek istenmiştir. Hazırlanan hibe programı aracılığı ile yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve kamu kuruluşlarının kapasiteleri, sahiplenmeleri, aralarındaki işbirliği arttırılmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda projenin ilk aşamasında İçişleri Bakanlığının desteği ile birlikte Birleşmiş Milletler kuruluşları, Sabancı Vakfı, on ülke ve sivil toplum kuruluşları arka çıkmıştır. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu (UNDP) tarafından uygulanan proje, İsveç Uluslar Arası İşbirliği Ve Kalkınma Ajansı (SIDA) tarafından finanse edilmiştir.

4.8 Bursa Kentinde Kadınlar Ve Yerel Yönetimler

Bursa, köklü bir tarihe sahip olan birçok devlete başkentlik yapmış tarihi bir ilimizdir. Osmanlı Devleti’nin de başkentliğini yapmış ve konum olarak İpek ve Baharat yolu üzerinde bulunması nedeniyle geçmişten günümüze ticari anlamda oldukça hareketli illerimizdendir.

Bursa ili Türk Ekonomisinin en gelişmiş sektörleri olan otomotiv, makine, tekstil ve gıda sanayi sektörlerinde söz sahibidir. Bursa’nın bugünkü ekonomik yapısı içerisinde, ülke ekonomisini temsil eder mahiyetteki temel sektörlerin başında tekstil gelmektedir. Tekstil sektörü geçmişten günümüze, Bursa’nın geleneksel endüstri dokusunda, odak sayılabilecek bir görünüm sergilemektedir. Bursa’da diğer önemli sanayi dalları, otomobil ve muhtelif yedek parça üretimini içine alan otomotiv endüstrisidir. Bursa’da iki adedi binek tipi otomobil, minibüs, kamyonet ve de otobüs üretiminin gerçekleştirildiği üretim

fabrikası mevcuttur. Bursa'da motorlu kara taşıtları için çok sayıda parça ve aksesuar imalatı yapılmaktadır. Bursa'da sanayiye yön veren bir başka önemli sektör de makine imalat sanayidir. Yine bursa sanayisi açısından özel önem taşıyan bir başka sektör, gıda endüstrisidir. Bursa'da gıda endüstrisine ilişkin olarak hemen her dalda faaliyet gösteren firmalar mevcuttur (TÜİK, 2014).

Yine köklü tarihi ile kültür ve turizm faaliyetleri gelişmiştir. Kış turizmi ve madencilik oldukça gelişmiş; ayrıca il sınırları içerisinde 3 tane de üniversite bulunmaktadır. Bütün bunlar Bursa'da ticari faaliyetlerin oldukça geliştiğine işaret etmektedir ve bu il endüstri, turizm, eğitim, madencilik hemen hemen her alanda kendini göstermektedir.

Derin bir tarihe ve renkli bir ticari yapıya sahip olan Bursa, Türkiye'nin nüfus bakımından en büyük kentlerindedir.

31 Aralık 2013 tarihli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre Bursa ili nüfusu büyüklük olarak 2.740.970 değeri ile 4. sırada gelmektedir (TÜİK, 2014;12). Bu veriler doğrultusunda toplam nüfusun 1.371.914'ünü erkekler, 1.369.056'sını kadınlar oluşturmaktadır. Bu rakamlar doğrultusunda Bursa'nın nüfusunun yarısına yakın bir kısmını kadınların oluşturduğunu görmekteyiz.

6360 sayılı kanun ile 12.11.2012 tarihinde Bursa Büyükşehir Belediyesi sınırları il sınırlarını kapsar hale gelmiştir. Bursa'da 17 ilçe bulunmaktadır ve yeni kanunla beraber tamamı büyükşehir sınırları içine dahil olmuştur (Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2014;25). TÜİK verilerine göre bu doğrultuda 2013 yılında Bursa ilinde 17 belediye bulunmaktadır (TÜİK, 2014;83).

Bursa'nın ekonomik olarak çeşitli faaliyetlerinden ve nüfusundan bahsettik. Peki bu ekonomik canlılık içerisinde nüfusun yarısına yakın bölümünü oluşturan kadınlar nerede bulunmaktadır?

Ekonomiye katılma, gerçekte kadının özgürleşmesinin temelidir. Özgür kadınsa, özgür toplum demektir (Bilhan, 2011,19). Kadının işgücü olarak ekonomik büyüme ve kalkınmaya katkı sağlayabilirliği şüphesizdir. Ancak kadınların büyüme ve kalkınmaya katkı sağlayabilmesi için çok eski çağlardan beri süregelen ülkelerdeki cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırması gerekir. Dolayısıyla gerek ekonomik, gerek sosyal ve kültürel, gerekse siyasi anlamda

var olan cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi ekonomik büyüme ve kalkınma çabası içindeki ülkelerin temel hedefi olmalıdır (Tutar ve Yetişen, 2009;128)

Bursa, İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflamasında (İBBS) Doğu Marmara bölgesinde TR41 sınıflandırılmasında Bilecik ve Eskişehir ile birlikte yer almaktadır. Çizelge:4.1’de 2013 yılında TR41 Bölgesi için kurumsal olmayan nüfusun yıllar ve cinsiyetlere göre iş gücü durumuna dair veriler verilmektedir. Bu veriler doğrultusunda 2013 yılında 15 yaş ve üzerindeki nüfus içerisinde kadınların işgücüne katılım oranı erkeklerin işgücüne katılım oranından düşük olduğu gözlenmiştir.

Çizelge:4.1: 2013 yılı kurumsal olmayan nüfusun yıllar ve cinsiyete göre işgücü durumu TR41 Bölgesi

	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	İş gücü	İstihdam edilenler	İşsiz	İş gücüne katılma oranı (%)	İşsizlik oranı (%)	İstihdam oranı (%)	İş gücüne dahil olmayan nüfus
Toplam	2.956	1.490	1.385	105	50,4	7,0	46,9	1.466
Erkek	1.472	1 034	975	59	70,3	5,7	66,3	438
Kadın	1.484	456	410	46	30,7	10,1	27,6	1.028

Kaynak: TÜİK, Hane halkı İşgücü Araştırması Bölgesel Sonuçlar 2004-2013

Kadınların ekonomik faaliyetlerde yer alması dışında bir toplumun gelişmişliğinin en önemli göstergesi kadınlarının aldığı eğitimidir. Mustafa Kemal Atatürk, “İnsan topluluğu kadın ve erkek denilen iki cins insandan mürekkeptir. Kabil midir ki, bu kütlenin bir parçasını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de kütlenin bütünlüğü ilerleyebilsin? Mümkün müdür ki, bir cismin yarısı toprağa zincirlerle bağlı kaldıkça öteki kısmı göklere yükselebilsin?” sözüyle kadınların bir milletin ilerlemesinde ne kadar önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir. Çünkü bir kadının eğitilmesi onun yetiştirdiği çocukların eğitilmesi dolayısıyla toplumun eğitilmesi demektir. Bu nedenle bir ülkenin çekirdekleri olan kentlerin kadın erkek tüm bireylere eşit ve kaliteli eğitim verebilmesi ülkenin geleceği açısından çok değerlidir.

Çizelge 4.2’de 2013 yılında Bursa’da 6 yaşın üzerinde okuma yazma bilmeyen hem kadın hem de erkeklerin okuma yazma nüfusu verilmiştir.

2013 yılında Türkiye’de 6 yaşın üzerinde okuma yazma bilmeyen nüfus, 6 yaşın üstündeki toplam nüfusun %4,0’dır (bilinmeyen hariç). Yine aynı yıl Bursa’da 6 yaşın üzerinde okuma yazma bilmeyen kadınların oranı %5,4 (bilinmeyen hariç) iken, bu oran erkekler için %1.1 (bilinmeyen hariç) olmuştur (TÜİK, 2014;87).

Çizelge 4.2 de verilen veriler doğrultusunda Türkiye’de 6 yaş üzerinde okuma yazma bilmeyen toplam nüfus oranı (bilinmeyen hariç), Bursa’da 6 yaşın üzerinde okuma yazma bilmeyen kadınların nüfus oranı (bilinmeyen hariç) üzerindedir. Yani Bursa’da okuma yazma bilmeyen kadın oranı (bilinmeyen hariç) Türkiye ortalamasından (bilinmeyen hariç) fazladır. Yine Bursa ili içerisinde kıyaslama yapacak olursak yukarıda verdiğimiz ADNKS verilerine göre yaklaşık yarısına yakın bir nüfusu kadın olan bir ilde kadınlar için okuma yazma bilmeyenlerin oranı (bilinmeyen hariç) erkekler için okuma yazma bilmeyenlerin oranınının (bilinmeyen hariç) neredeyse 5 katına yakındır.

Çizelge 4.2: Okuma yazma durumu ve cinsiyete göre nüfus (6 yaş ve yukarı yaştaki nüfus) 2013 yılı

	Toplam	Okuma yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen	Bilinmeyen
Toplam	2.475.467	78.163	2.340.466	56.838
Erkek	1.236.127	12.924	1.193.941	29.262
Kadın	1.239.340	65.239	1.146.525	27.576

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Bursa, 2014)

Kadın ve erkek, partilerin karar alma mekanizmalarında da eşit olarak bulunmalıdır. Partilerde eşitlik sağlanmadığında, buna bağlı olarak seçimlerde adaylıktan yoksun kalan ve temsil sorunları yaşayan kadınlara yönelik sorunlar süreklilik gösterecektir. Toplumunda, kadınların siyasette yer alabilmesi için destek olması gerekmektedir. Eşitlik, özgürlük, meşruiyet kavramlarına değer veren ve cinsiyet ayrımcılığı gözetmeksizin iyi yönetim anlayışına ivme kazandıracak kişilerin seçimi için uğraş veren bir yapının olması, bu olmadığı takdirde toplumun siyasal alana eleştirel bakması gerekmektedir. Partilerin, kadın ya da erkeği önceleyen değil, bir araya getiren bir yapı oluşturması, güç birliği içinde yerel siyaseti güçlendirmeleri ve demokrasi kültürünün yaygınlaşması için çalışmaları gerekmektedir (Üste, 2017;125).

Çizelge:4.3'te Bursa Büyükşehir Belediyesi Meclis üyeleri cinsiyet dağılımına ve partilerine göre 2018 yılı için mevcut durumu verilmiştir. Bu doğrultuda meclisteki üyeler içerisinde erkeklerin sayısı kadınların sayısından altı katından fazladır.

Çizelge:4.3:Bursa Büyükşehir Belediyesi partilere ve cinsiyete göre meclis üyeleri

Partiler	Erkek Meclis Üye Sayısı	Kadın Meclis Üye Sayısı
Akp	47	8
Chp	10	3
Mhp	8	-
Dp	1	-
İyi Parti	6	-
Bağımsız Meclis Üyeleri	1	1
TOPLAM	73	12

Kaynak: <https://www.bursa.bel.tr/meclis-uyeleri/sayfa/100>

Bursa ili birçok ekonomik alanda faaliyet gösteren, Türkiye'nin büyük illerindedir. Bursa, gerek sosyal ve siyasi anlamda gerek eğitimde gerekse ekonomik alanda kadın ve erkek tüm nüfusuna her türlü hizmeti sağlayabilecek potansiyelde olan kentlerimizdendir. Ancak yukarıdaki veriler doğrultusunda bu ilin ekonomik, siyasal ve eğitim açısından kadın ve erkeklere aynı doğrultuda imkan sağlayamadığını görmekteyiz. Kadınlarda okuma yazma bilmeyenlerin oranı erkeklerin oranından yaklaşık beş kat daha fazladır. Yine erkeklerin işgücüne katılım oranları kadınların işgücüne katılım orasının 2 katından fazladır. Belediye meclis üye sayılarına baktığımızda da kadınların yeteri kadar aktif olmadığı aşıkardır. Bütün bu veriler doğrultusunda kadınların eğitim, siyasi, ekonomik alandaki konumunun ivedilikle yeniden yapılandırılmasının ve bununla ilgili gerekli planlamaların yapılmasının zarurieti ortadadır.

4.9 Kadın Dostu Kent Bursa

Kadın Dostu Kentler Projesi kentlerde siyasal, sosyal, ekonomik tüm hizmetlerden kadın erkek bütün bireylerin eşit şekilde faydalanmasını sağlayabilmek amacıyla oluşturulan ve kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşlarının bu amaç doğrultusunda işbirliği yapmasını öngören bir projedir.

Bursa Kadın Dostu Kentler Projesi 2, kapsamında Nisan 2011 tarihinde projeye dahil olmuştur. Proje kitapçığında ikinci projede yer alan iller gönüllülük esası ile başvurular değerlendirilerek kapasite ve ihtiyaçlar doğrultusunda seçildiği belirtilmiştir. Proje doğrultusunda il düzeyinde kadın ve kız çocuklarının ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanması doğrultusunda yapılan inceleme ve işbölümünün yer aldığı Yerel Eşitlik Eylem Planı (YEEP) oluşturulmaktadır.

Bu doğrultuda Bursa Büyükşehir Belediyesi YEEP'te yer alan verileri inceleyeceğiz; bu verilerin ışığında yapılması tasarlanan planlamaların yerindeliği ve yetersiz kalan noktalarını değerlendireceğiz. Bursa Büyük Şehir Belediyesinin 2013-2015 yılları için hazırlamış olduğu YEEP'te kadın dostu kent bağlamında sağlık(1), istihdam(2), şiddetle mücadele(3), katılım(4) ve kentsel hizmetler(5) olmak üzere beş ana başlık yer almıştır. Alt başlıklar halinde değerlendireceğimiz bu hizmetlere öncelikle sağlık üzerinden başlayacak olacağız.

Kadın erkek tüm bireyler kentteki sağlık hizmetlerinden eşit bir şekilde yararlanmalı, bu hizmetlere kolayca erişebilmelidir. Bursa YEEP'te 1. başlık olan sağlıkla alakalı kadınlara yönelik nitelikli sağlık hizmetleri başlığı altında, evlilik başvurusunda bulunan eşlere üreme, cinsel sağlık, çocuk sağlığı gibi konularda bilgilendirme çalışmalarında bulunulması; ücretsiz sağlık hizmetleri hakkında ulaşım araçlarında bilgilendirme amaçlı afişler yapılması; genel sağlık bilgilendirme broşürlerinin çeşitli kurumlarda dağıtılması gibi hizmetler yer almıştır. Şüphesiz yerel yönetimlerin kadınlara yönelik ücretsiz sağlık hizmeti sağlaması ve bu konuda bilgilendirme yapması güzel fakat yetersiz kalmaktadır. Çünkü sağlık hizmeti bireylerin en temel haklarından ve yönetimlerin bunu sağlaması en asli görevlerindedir. En büyük yanılgı ise sağlık hizmetlerinin beden sağlığından ibaret sanılmasıdır. Yaşadığımız toplum içerisinde kadınlar ne yazık ki maruz kaldıkları baskı ve ruhsal şiddet sebebiyle mutsuz olabilmekte, kendilerine olan güvenlerini kaybedebilmekte ve depresif bir ruh haline bürünebilmektedir. Bu noktada yerel hizmetler kadınların kendilerine olan özgüvenlerini sağlamasına yardımcı olmalı, sağlık, ekonomik, siyasal, sosyal tüm alanlarda kadın ve erkeğin eşit düzeyde var olması gerekliliğinin normalleşmesini sağlamalıdır.

Kadınların ekonomik hayata eşit katılımı adlı 2. başlıkta ise kadınların istihdama katılmasına yönelik olarak kadınların ihtiyaç duydukları meslek alanları belirlenmiş, bu doğrultuda mesleki eğitimlerin verilmesi ve meslekleri icra edebilmeleri için mekanlar sağlanması şeklinde maddeler yer almıştır. Kişilere mobbingle alakalı bilgilendirme yapılması, bu gibi bir muamele ile karşılaştıklarında ulaşabilecekleri mekanizmalar oluşturulması planlanmıştır. Bursa Büyükşehir Belediyesi internet sitesi üzerinde Kadın Dostu Kent linki oluşturulması tasarlanmış ve link üzerinden yapılan çalışmalar hakkında kamuoyuna bilgilendirme yapılması, gerekli anket çalışmalarının yer alması, bu doğrultuda bilgilendirme amaçlı broşürlerin dağıtılması öngörülmüştür.

Kalkınmanın sağlanmasında kadının işgücü istihdamı geliştirmekte olan ülkelerin ilgilenmesi gereken önemli bir konudur. Günümüzde Dünyanın birçok bölgesinde kadınların erkeklerle eşit istihdam olanaklarından faydalanmadıkları görülmektedir (Korkmaz ve diğ., 2013;1848). Bu noktada kadınların istihdamda yer alması bir kentin gelişmesi ve kalkınması için oldukça önemli bir unsurdur. Kadınların mesleki anlamda eğitilmesi ve bu doğrultuda kendi ayakları üzerine basması kent yönetimlerinin üzerinde durması gereken konulardandır. Fakat eğitim yalnızca mesleki eğitimle sınırlı kalmamalı kadın ve kız çocuklarının daha nitelikli eğitim alabilmeleri için önlerindeki engeller bireyler, özel, kamu ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte kaldırılmalıdır. Ayrıca kadınlar iş hayatında var olurken kendilerine ev yaşamı içerisinde de birçok sorumluluk yüklemektedir. Çalışan kadınlar ve eşleri ev yaşamı içerisinde sorumlulukları birlikte üstlenmelidirler. Bu doğrultuda belediyeler tarafından bilinç yükseltme çalışmaları yapılmalıdır. Bunun dışında çalışan anneler için çocuk bakım yuvaları, kreşler belediyelerin vermesi gereken değerli hizmetlerdendir.

Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin hazırlamış olduğu YEOP'un 3. başlığının odak noktasında ise kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi üzerine çalışmalar bulunmaktadır. Bu başlık altında kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi konularda bilgilendirme, broşür dağıtımı, seminer ve paneller düzenlenmesi yönünde planlar yapılmıştır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla çeşitli kurumların işbirliği ile Şiddeti Önleme Komisyonu oluşturulması tasarlanmış, eşitlik birimlerinin organize ettiği toplantılar düzenlenmesi ve bu doğrultuda çıkan sonuçların veri tabanı üzerinden

paylaşılması yer almış; şiddetin arttığı yerlerde farkındalığın arttırılması ve toplum, polis desteği ile ortak çalışmalar yapılması düşünülmüştür. Şiddetle Mücadele Hattı (Alo 183) ile ilgili bilgilendirmelerin yapılması planlanmıştır. Şiddete maruz kalan kadın ve kız çocuklarının iyileştirilebilmesi konusunda gerekli desteğin sağlanması için danışma kurumlarının oluşturulması öngörülmüştür.

Şiddet hiçbir birey için kabul edilebilir bir şey değildir. Kadına yönelik şiddet geçmişten bugüne var olan önemli bir sorundur. Kadınlara yönelik şiddetin birçok çeşidi vardır. Bunlardan en bilinen ve görüneni olan fiziksel şiddet kişinin bedeninde çeşitli zararlar verilmesidir. Duygusal şiddet ise kişinin onurunun kırılması, hakaret edilmesi, tehdit ya da kendine olan güvenini kaybetmesidir. Bunun dışında eşler tarafından ekonomik olarak da şiddet uygulanmaktadır. Örneğin; eşler kadınların çalışmasına izin vermeyebilmekte, kazançlarına el koyabilmekte ya da çalışmayan kadınlara eşleri tarafından para verilmeyebilmektedir. Bununla birlikte kadınlar yalnızca aile içinde şiddet görmemekte, toplum tarafından da günlük yaşam içerisinde şiddete maruz kalabilmektedirler. Bu noktada en kökten çözüm şiddeti oluşmadan engellemektir. Bunun için gerekli bilincin kadın erkek tüm toplum tarafından oluşturulması gerekmektedir. Ebeveynler çocuk yetiştirirken kız çocuklarını alçaltan, erkek çocuklarını yücelten söylemlerden kaçınmalıdır. Her şeyden önce yerel yönetimler tarafından ebeveynlere çocuklarını yetiştirirken şiddetin hiçbir şeklinin kabul edilebilir bir şey olmadığı, kadın erkek tüm bireylerin eşit olduğu ve eşit haklara sahip olduğu, ayrılıkçı söylemlerden kaçınmaları gerektiği konusunda gerekli eğitimler verilmelidir. Bununla birlikte anne ve babalar kendinden emin güçlü kız çocukları yetiştirmek için elinden geleni yapmalı, yerel yönetimler de bunu konuda olağanüstü bir çaba sarf etmelidir.

Şiddete maruz kalan bireyler ise asla sessiz kalmamalıdır. Bu konuda belediyeler gerekli bilinç yükseltme gayreti içerisinde girmeli ve ihtiyaç duyulan mekanizmalar oluşturulmalıdır. Kuşkusuz kurumların ve bireylerin bu konuda işbirliği önemli bir noktadır ancak daha önemlisi bu hizmetlerden yararlanabilme bilincinin toplumun her kesimine ulaştığından emin olunmalıdır.

Kadınların yerel mekanizmalara eşit katılımı planda bulunan 4. ana başlık olmuştur. Bu başlık altında katılım politik ve sosyal hayata katılım alt başlıkları

ile yer almıştır. Politik katılım bağlamında, yerel yönetimlerde çalışanlara, yöneticilere kadınların karar alma süreçlerinde etkin katılımının sağlanması konusunda bilinç oluşturmak amacıyla sivil toplum kuruluşları, belediye çalışanları, meclis üyeleri, kurum içi ve kurum dışı uzmanlar, akademisyenlerden gerekli yardımın alınması planlanmıştır. Bunun dışında kadınların kentsel hizmetlere katkı sağlaması amacıyla ihtiyaç ve şikayetlerini dile getirebilmesi amacıyla veri tabanı oluşturulması, bu doğrultuda danışma hattı ile hizmetler hususunda bilgilendirme yapılması, örnek bölgelerde toplantı ve anket yapılması tasarlanmıştır. Sosyal hayatta katılım ise kültür turları ve mesleki eğitimlerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Öncelikle belediyelerde kadınların siyasal hayata katılımı ile bilgilendirmeler yapmak yetersiz bir çalışmadır. Bilgilendirme yapmak yanında kadınların siyasal hayatta daha fazla yer alması için fırsat tanınmalıdır. Kadınların politik hayatta yer alması çift yönlüdür. Bir yandan seçmen olarak yerel yönetimlerin görevlendirilmesi, denetlenmesi sırasında etkin bir vatandaş olmalı, bunun yanı sıra yönetim mekanizması içerisinde de yer almalıdır. Bursa Büyükşehir Belediyesi meclis üyelerinin sayılarına baktığımızda mecliste 73 erkek yer alırken yalnızca 12 kadın meclis üyesi bulunmaktadır. Bu sayının yükseltilmesi için gerekli bilinçlendirme ve cesaretlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

Sosyal hayatta etkinlik vatandaşların en doğal hakkıdır. Yönetimlerin bu doğrultuda destekleyici çalışmalar yapması kişilerin refahı açısından önemlidir. Ancak yine köktenci bir çözümle yavaşca olursak yönetimlerin bu noktada en asli görevi sosyal hayattaki engelleri kaldırmak olacaktır. Belediyeler yerel bazda kadınların sosyal hayatında özgürleşmesini sağlamalıdır. Örneğin; kadınlar toplu taşıma araçlarında farklı şekillerde rahatsız edilmektedir. Bu noktada belediyeler kadınların toplu taşıma araçlarında olumsuz durumlara maruz kalmaması için onları ötekileştirmeye yol açacak uygulamalardan ziyade toplu taşıma araçlarının tüm vatandaşlara eşit şekilde hizmet etmek için var olduğu bilincini yerleştirmek için uğraşmalıdır. Kadınların toplumsal yaşamın her alanında özgürce var olabileceği alanlar yaratmak amacıyla bilinç yükseltme çalışmaları yapılmalıdır.

Bursa Büyükşehir Belediyesinin hazırladığı YEOP'te son başlık ise kadınların kentsel alt yapı ve hizmetlere erişimi başlığı olmuştur. Cinsiyete duyarlı,

katılımcı kent planlamaları ve politikalar oluşturulması amacıyla belirli ilçelerle kadınların kentsel yaşamda ihtiyaç duydukları kentsel hizmetlerle ilgili anketler yapılması ve yine bu doğrultuda belediye birimleri, sivil toplum kuruluşlarının birlikte çalışması öngörülmüştür. Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı kentsel hizmetlerle ilgili belediye personeline hizmet içi eğitim verilmesi tasarlanmıştır. Yine beşinci bölümde cinsiyete duyarlı kentsel altyapı ve hizmet sunumu alt başlığında ulaşım, aydınlatma, kent güvenliği, rekreasyon çalışmalarına yer verilmiştir. Bu doğrultuda ulaşım, engelli ve yaşlılar için daha geniş, yüksekliği az ve işgal edilmemiş kaldırımlar; bebek arabalı kadınlar için alt ve üst geçitlerde asansör yapılması; kadınların toplu taşıma araçlarını yoğun kullandıkları yerlerde taşıtların arttırılması, durakların gece vakitlerinde sıklaştırılması planlanmıştır. Bazı kamu alanlarında park, sokak, durak, alt ve üst geçitlerde gerekli aydınlatma sisteminin oluşturulması ve güvenlik açısından kamera sisteminin yaygınlaştırılması yer almıştır. Son olarak rekreasyon çalışmalarında ise kültür merkezlerinin, yeşil alanların, parkların kadınlara duyarlı şekilde (emzirme odaları, güvenlik, saat vb.) donatılması, yol kenarlarında kadınların spor yapmasını imkansızlaştıran mekanların bulunması ve değiştirilmesi, kamu binalarında emzirme odaları, kadın dostu kent yarışması düzenlenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği kamu, sivil toplum işbirliği sağlanması tasarlanmıştır. Kadınların yoksulluk haritası çıkarılarak hizmetler planlanırken öncelik verilmesi yer almıştır.

Rekreasyon çalışmaları bireylerin bedensel ve ruhsal sağlıklarının sağlanması, kişilerin sosyalleşebilmesi için oldukça önemlidir. Belediyelerin kentte yaşayanların mutluluğu için günlük hayat koşuşturması, çalışma hayatı yoğunluğundan yorulan kadın erkek tüm bireylerin boş vakitlerinde rekreasyon hizmetlerinden kolay, güvenilir, kaliteli bir şekilde yararlanmasını sağlamak önemli görevlerindedir. Kadınların park ve yeşil alanlarda hareketlerini özgür şekilde ifade edebilmelidir. Ancak bu kuşkusuz mekanların değiştirilmesi ile sağlanmamalı kentin her kesiminde özgür hareket edebilme serbestliği belediyeler tarafından sağlanmalıdır.

4.10 Kadın Dostu Kentler Projesi ve Bursa Örneğinin Değerlendirilmesi

KDKP, kadınların eğitim, sağlık sosyal hizmetler, kentsel hizmetler, çalışma hayatı, şiddete karşı haklar, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine katılım konu başlıkları altında, kentin sunduğu imkanlardan kadın ve kız çocuklarının erkeklerle birlikte eşit düzeyde yararlanmasını hedef edinmiştir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu proje yerel yönetimlerde belirli stratejiler oluşturarak kadınların mekanizmalarda aktif yer alması neticesinde kadın odaklı bakış açısının politikalara yansımaları ile elde edilebileceğini savunmaktadır. Proje birçok ülke de hayat bulmasına rağmen biz konumuz açısından Türkiye üzerinden değerlendirme yapmaktayız.

Türkiye’de yerel ve genel düzeyde siyaset erkek uğraşı olarak görülmektedir. Toplum tarafından genel olarak siyaset erkek egemenliğinde olmalıdır yanılışı yer almaktadır. Bu anlamda siyasal hayatta gerek fiziksel, gerek ekonomik, gerekse bilinçsel olarak erkeklerin var olmasının daha uygun olduğu görüşü hakimdir. KDKP, eylem planına baktığımızda yerel düzeyde siyasal hayatta var olabilmenin anahtarı olarak katılımı görmektedir. Bunun sağlanması yolunda da kadınların sivil toplum, özel, kamu kuruluşları ile belediye meclisleri, kent konseyleri gibi yerel düzeydeki karar mekanizmalarını takip etmeleri, bu mekanizmalarda yer almaları ve çıktılarını incelemeyi ön görmüştür. Bunun dışında katılım için yerel mekanizmalarda birimler oluşturmanın sağlanması yolunda adımlar atılmıştır. Bunlar şüphesiz yanlış uygulamalar değildir. Ancak tüm bunların gerçekleştirilmesi için en önemli aşamayı tepeden inmece bir tavır yerine farkındalık ve bilinç yükseltme çabalarının etkili bir şekilde yerine getirilmesi oluşturmaktadır. Projenin bu amacını eyleme geçirme metoduna baktığımızda ise çeşitli kurumlarda, okullarda, meslek edindirme kurslarında eğitimler verilmesi, afiş ya da broşür dağıtılması gibi uygulamalarla sağlanması öngörülmektedir. Bu uygulamalar gerekli ama yetersizdir. Bilinç yükseltme çabalarının geniş kitlelere ulaşabilmesi için anlaşılabilir düzeyde ve net bir şekilde ifade edilmesi gerekmektedir.

Bunların daha geniş kesimlere hitap edecek, onların da kolaylıkla bu siyasi eşitsizlikleri görüp anlayabileceği açıklık ve basitlikte kurgulanması siyasetin erilliğinin çok daha iyi anlaşılmasını sağlayabilecektir. Bu amaçla etnografik

çalışmalarla bu erilliğin keşfi ve bu pratikleri sinema, belgesel, fotoğraf veya karikatür gibi daha görsel yanı öne çıkan formatlarla gözler önüne serilebilir (Bayraktar, 2017;29).

Yukarıdaki YEEP başlığı altında yapılması öngörülen planlara ayrıntılı bir şekilde yer verdik. Bu planlamalar doğrultusunda görüyoruz ki kent hizmetlerinde gerçekleştirilecek cinsiyetsizleştirme politikaları kadınların yaşantısına yapılacak müdahalelerle gerçekleşmektedir. Oysaki kadınların indirimli otobüse binmek yerine kendi ayakları üzerinde durarak o indirime ihtiyacının olmadığı bir ortam yaratmak şüphesiz daha doğrudur. Ya da kamusal alanların ışıklandırmasını arttırmak yerine o ışıklandırmalar olmasa da kadınların korkuları olmadan özgürce hareket edebildiği bir sosyal yaşam sağlamak sorunların kökten çözümü olacaktır. Bu anlamda kadınların kent içerisinde rahat yaşayabilmesi için fiziksel imkanlar yaratmak güzeldir fakat kalıcı bir çözüm önerisi değildir.

Bu noktada projenin ana düşüncesi olan cinsiyetsiz bir kent yaratma isteği kısa vadede gerçekleşebilecek bir değişim değildir. Hedefler ve hedeflere giderken izlenecek yollar net bir şekilde belirlenmeli, bu doğrultuda sabırlı olunmalıdır. Hedefin gerçekleşmesi adına bir takım değişiklikler dayatma yoluyla değil, kendiliğinden oluşması adına gerekli zihinsel zeminin hazırlanması ile gerçekleşmelidir. Örneğin, kadınların siyasi hayata katılımını sağlamak adını kota koymak kadınlara yapılacak bir haksızlıktır şüphesiz. Kadınlar siyaset ve çalışma hayatında devlet politikalarının zaruritesi doğrultusunda değil; kendi bilgi, becerileri ile bulunduğu konumda olmalıdır.

Dünyanın farklı coğrafyalarında siyasetin eril yatkınlıklarından kurtulmasına çaba sarf eden birçok aktör ve örgüt olduğunu biliyoruz. Bunların birbirleriyle temasa geçirilmesi, özellikle siyasette belli iktidar düzeylerine gelebilmiş ya da kendi siyaset alanlarını yaratabilmiş kesimleri yan yana getirmek, bunların tecrübelerinin diğerlerine de destek ve ilham vermesini sağlamak da kadınların konumunu güçlendirici bir etki yaratabilir (Bayraktar, 2017;30).

Ayrıca projenin stratejik planları incelendiğinde kadınların en alt birimden başlayarak en üst birime ulaşması, birimlerce ve yurttaşlarca sahiplenilmesi açısından oldukça önemlidir. Ruhsal olarak sahiplenilen eşitlik anlayışının

güçlü bir hukuki desteğe ihtiyacı vardır. Bu nedenle projenin ciddiyet kazanması ve fiiliyata taşınması için sağlam bir hukuki dayanak şarttır. Bu noktada Türkiye geçmişten günümüze önemli aşamalar kaydetmiştir. Bunun dışında yukarıda bahsettiğimiz gibi YEEPlerin hayata geçirilebilmesi için maddi olanakların elverişli olması gerekmektedir. Bu doğrultuda merkezi yönetim tarafından yerel birimlere yeterli düzeyde bütçe ayrılmalıdır.

Projenin anahtar kelimesini katılım oluşturmaktadır. Bu noktada katılımın tanımı iyi yapılmalıdır. Projenin katılım tanımına baktığımızda kentte yaşayan tüm bireylerin yerel süreç ve hizmetlerin karar verme, uygulanma ve denetleme aşamalarına aktif şekilde rol oynamalarını içermektedir. Şüphesiz doğru bir tanım yapılmakla birlikte Türkiye’de vatandaşların katılıma seçimlerden ibaret bakmak gibi yanlılığı vardır. Bilinçlendirme çalışmaları içerisinde katılımın doğru olarak vatandaşların hayatına yerleştirilmesi adına gerekli eğitimler sağlanmalıdır.

Projenin eylem planlarında sağlık konusunu ele aldığımızda fiziksel iyileştirilmelere yönelik politikalar oluşturulduğu, psikolojik durumun göz ardı edildiği görülmektedir. Oysa kadınlar toplum içerisinde maruz kaldıkları şiddet, çeşitli davranışlar ve baskılar nedeniyle ruhsal olarak yıpranmaktadır. Bu noktada kadınların yıpranmış ya da depresif bir ruh hali içerisine girebilecekleri durumlar göz önünde bulundurularak gerekli desteğin sağlanması adına politikalar üretilmelidir.

Proje kapsamında yine Bursa örneğine bakarsak değerlendirmemizi daha somut bir gözle yapabiliriz. Bursa köklü bir tarihi geçmişi olan ve her alan faaliyet veren ekonomik yapısıyla oldukça güçlü illerimizdendir. TÜİK verileri doğrultusunda incelediğimizde Bursa’da kadınların istihdam, okuma-yazma, siyasal katılım açısından erkeklerin gerisinde kaldığını görülmektedir

Bursa, KDKP’ne ikinci aşamada katılmış bir şehirdir. Yukarıda eylem planında yapılabilecekleri incelediğimizde Bursa’da da projenin genel eksiklikleri görülmektedir. Örneğin; Eylem planlarında herhangi bir afiş ve broşürler dışında sinema, belgesel, karikatür gibi görsellerle desteklenmediğini görmekteyiz. Bunun dışında farklı yerel yönetim kuruluşlarının birbirleriyle temasını sağlayacakları, deneyimlerini paylaşacakları organizasyonların

düzenlenmesi adına politikalar oluşturulmamıştır. Veyahut kadınların ruhsal olarak problem yaşayabilecekleri göz önünde bulundurularak politikalar üretilmemiştir. Bursa'da kadınların erkekler ile eşitliği adına birçok uygulama gerçekleştirilmiştir. Ancak yine de kadın temsil oranına baktığımızda yetersizdir, okur-yazarlık oranı, istihdam düzeyi erkeklere göre azdır. Bu nedenle planların yapılmasının yanında reelleştirilmesi gerekmektedir.

Ancak tüm bunlar proje faydasız demek değildir. Proje ile kadın haklarının sağlanması ve geliştirilmesi adına kentte yapılan düzenlemeler aşıkardır. Kadın dostu kent oluşturma isteği kadınlar ve tüm vatandaşlar adına ilerici bir düşüncedir. Kadın erkek eşitliği adına özel, kamu, sivil toplum bütün kurumların işbirliği ile planların gerçekleşmesi her anlamda sahiplenmenin anahtarı olmuştur. Bir ülkenin kalkınmasının en doğru yolu şüphesiz kadınların yükseltilmesiyle gerçekleşmektedir. Kadınlar adına çalışmalar yapılması bir ülke ve o ülkenin vatandaşları adına önemli bir kazanımdır. Önemli olan bu politikaların ne kadarının uygulanabildiğidir. Kağıt üzerinde alınan kararların gerçek hayata yansıtılması en önemli faktördür.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Kentler nüfus bakımından geniş ölçekli, içerisinde çeşitli dinamikleri barındıran mekanlardır. Kent dediğimiz büyük ölçekli ve giderek de büyüyen bu yapıların yönetilmesi kolay değildir. Özellikle 1989 Berlin Duvarı'nın yıkılması ile ideolojiler dünyası yok olmaya, liberallik önemini kaybetmeye başlamıştır. Bu noktada halkın daha kolay iletişim kurabileceği, doğrudan demokrasiye daha yatkın yerel yönetimler yükselmeye başlamıştır. Küreselleşme ile artık ulusal yapılar ulus üstü yapılara dönüşmüş, birbiri ile kolay ağ kurabilen insanlar devletleri yerel yönetime hatta yerelin yereline muhtaç hale getirmiştir. Böylece yerel hizmet, yerel katılım, yerel demokrasi gibi kavramlar ortaya çıkarak politikalarda amaç haline gelmiştir.

İdeal bir yönetimde demokrasi ve katılım şarttır. Vatandaşların haklarının korunmasında demokrasi, etkin yurttaş anlayışında ise katılım önemli rol oynamaktadır. Böylece hükümetlerin yurttaşlara, yurttaşların hükümetlere karşı sorumlulukları karşılıklı hale gelmiştir. Artık hükümetler yalnızca sosyal yardımlarla var olmak yerine yurttaşların ihtiyaçlarına yerinde ve zamanında cevap vermek durumunda kalmıştır. Yurttaşlar etkin katılım ve yerelleşme ile devletlerin denetlenmesinde aktif mekanizmalar haline gelmiştir.

Demokrasinin gerçek anlamına ulaşması adına yerel ve ulusal düzeyde kadın erkek tüm bireylerin kentin sunduğu imkanlardan faydalanmak en doğal hakkıdır. Bu doğrultuda kentler içerisinde barındırdıkları tüm bireyleri çeşitli yasal mekanizmalarla koruma altına almaktadır. Örneğin; Kentli hakları diye adlandırdığımız hakların sınırları Avrupa Kentsel Şartı 1-2 ile çizilmiştir. Türkiye'nin de üye olduğu Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen bu şartlar yerellik, bilgi temelli, katılımcı, diyalogun esas alındığı Avrupa kentleri oluşturmayı amaç edinmiştir.

Ancak gerçekleşen tüm ilerlemelere rağmen dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar, kent olgusu içerisinde çeşitli şekillerde eşitsiz tutumlarla karşılaşmaktadır. Geçmişten günümüze kadınlar aile içi ve aile dışı dediğimiz

toplumsal yaşam içerisinde çeşitli eşitsizliklerle karşı karşıya kalmışlardır. İlk çağlarda sosyal hayatta kadın ve erkek eşit var olabilirken Sanayi Devrimi ile toplumsal rolleri yeniden çizilmiştir. Sanayi devriminin güç unsurunu ön plana çıkardığı ortamda kadınlar biyolojik farklılıkları sebebiyle ev içi yaşama hapsolmüştür. Bu yeni dönemle kadın evi çekip çeviren, erkek ise evi geçindiren konumuna yerleştirilmiştir.

Rönesans ve Aydınlanma dönemleri ile yeni ufuklara yelken açan kadınlar işçi ve siyahların eylemlerinden etkilenerek kadın hareketlerini başlatmışlardır. Bu dönemlerde feminizmin en büyük dayanağı İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin tüm yurttaşlara eşitlik tanıyan anlayışı olmuştur.

Feminizm üç aşamadan geçmiştir. Birinci dalga feminizm daha çok kadınların oy hakkı talepleri üzerine yoğunlaşmışlardır. Bu dönemde ABD'de kadınların ilham kaynağı oy hakkı isteyen siyahi vatandaşlar olurken, İngiltere'de ise işçi hareketleri olmuştur. İkinci dalgaya gelindiğinde ise bilinç yükseltme çalışmaları ön plana çıkmıştır. Kadınlar kolektif olarak kız kardeşlik çatısı altında, "öteki" olmadığını kabul ettirmek ve erkeklerle aynı haklara sahip olma yolunda atılan adımlar olmuştur. Üçüncü dalga, ikinci dalganın post-modern bir eleştirisidir. Bu dönemde feministler kız kardeşlik ile aynı görülen kadınların içerisinde farklılıkları barındırdıklarını ve kadın sorunlarının değişik pencerelerden incelenmesinin gerekliliği üzerinden hareket etmişlerdir.

Genel olarak hangi dönemde hangi amaçla hareket edilirse edilsin feminist hareket kadınların kazanımlarında önemli bir role sahiptir. Bu hareket sayesinde kadınlar geçmişten günümüze birçok sosyo-ekonomik haklar edinmiştir. Feminist hareket ile ataerkil toplumlarda kadınların yaşadığı sorunların dile getirilmesi için oldukça değerli adımlar atılmış ve bu uğurda büyük acılar yaşanmıştır. Bu gün bile baktığımızda feministler tam olarak anlaşılammakta, yanlış algılamalara maruz kalmaktadır. Oysaki feminizm en genel amacı kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve tüm kadın erkek bireylerin insan onuruna yakışır şekilde yaşamasıdır.

Türkiye'de kadın hareketlerinin geçmişi Osmanlı Dönemi, Tanzimat'a kadar dayandırılmaktadır. Bu dönem Türk kadını için dünyanın oldukça gerisinde yaşanmıştır. Cumhuriyet modernleştirme çalışmaları ve Batıdan etkilenen

kadınlar çeşitli hak talebinde bulunmuştur. Türk Kadınlar Birliği'nin de desteği ile oy hakkı kazanan kadınlar 1980 darbesine kadar durgunluk dönemi yaşamıştır. 1980 darbesinin yarattığı olumsuz ve yasaklı ortam içerisinde kadınlar kendilerine yer bulabilmiştir. 1990 yılına gelindiğinde ise bilinç yükseltme çalışmalarının hız kazanmasına rağmen Türkiye'de kadın hareketleri sorunlarına karşı köktenci çözümler sunabilmiş değildir. Günümüz de hala kadınların sorunları toplum ve çeşitli mekanizmalar tarafından kendiliğinden oluşan bir kamuoyu neticesinde dile gelmemektedir. Yasalarda çeşitli açıklar mevcuttur ve siyaset hala erkeklerin çoğunluğunda işlemektedir.

Türkiye'de çok değişik kadın gerçekleri olsa da, kadının temelde rolü ve konumunun cinsiyet ayrımına göre belirlendiği açıktır. Kentlerde çok sınırlı sayıda kadın gerçek anlamda çalışma yaşamına katılırken tüm kadınlar için eğitim, çalışma koşul ve olanakları açısından gerçek bir eşitsizlik yaşanmaktadır (Koray, 1990;7).

Bu çalışmada ele aldığımız konu doğrultusunda KDKP Bursa YEOP örneğinden yola çıkılarak kadınların kent yaşamındaki yerleri irdelenmeye çalışılmıştır. Türkiye'nin metropoliten kentlerinden biri olan Bursa, ekonomik açıdan oldukça renkli şehirlerimizdendir. İncelediğimiz TÜİK verileri göstermektedir ki kadınların kent hayatında yerleri oldukça küçüktür. Oysaki kadınların istihdam, kentsel yaşam, eğitim, sağlık gibi çeşitli alanlarda aktif olarak rol oynaması öncelikle Bursa sonrasında tüm ülkemizin kalkınması adına oldukça önemli adımdır.

İncelediğimiz projede genel olarak kadınların kentin çeşitli alanlarında var olabilmeleri adına devlet ve kurum müdahaleleri mevcuttur. Oysa toplumsal cinsiyet eşitsizliğini amaç edinen projeler, stratejiler kadınların şehir ışıklandırılmasının yetersiz olduğu, toplu taşıma sürücülerinin durak dışında indirmesinin gereksiz olduğu ya da ev hayatının yalnızca kadınların yönetimi altında olmadığı bir toplumsal hayat yaratma adına farkındalık oluşturma yolunda olmalıdır. Bu doğrultuda hedef gerçekleştirme ve kadınların güçlendirilmesi adına yapılabilecek en temel yöntem kuşkusuz dış bir müdahale ile değil bireylerin içsel olarak kadın erkek eşitliğini benimsediği toplum inşasını sağlamaktır. Bu denli geniş bir farkındalığı yaratmak ütöpik gibi görünse de toplumların zaman içerisinde gerçekleştirdikleri çeşitli ilerlemeleri

düşündüğümüzde gerçekleşmesi imkansız olmayan bir istektir. Bu amaç için izlenebilecek en iyi yöntem ise eğitimidir. Yarının büyükleri olan çocukların kadın ve erkek tüm bireylerin insan olduklarının ve insan onuruna yakışır şekilde yaşamlarını devam ettirebilmelerinin en tabii haklarının olduğu konusunda gerek ebeveynler, gerekse diğer toplumsal faktörler tarafından eğitimi sağlanmalıdır. Öncelikle ailelerin tüm bireylerinin eğitilmesi, okul müfredatlarının kadın erkek eşitliğine yer vermesi, medya ve çok çeşitli teknolojik kanalların bu uğurda kullanılması gerekmektedir. Bunun yolu ise bu düşünceyi çekirdekte başlayan aileden topluma yaymak, yerel hizmette başlayıp ulusal düzeye taşımaktır.

Yine aynı şekilde toplum içerisinde “eşitlik yalnızca kadınlar için olması gereken bir gerekliliktir” algısı oluşturulmamalıdır. Bu anlamdaki toplumsal rol kalıplarının değiştirilmesi için çaba harcanmalıdır. Erkekler de toplumun kendine yüklediği rol kalıplarının farkında olmalı ve evin maddi sorumluluğunun yalnızca onların üzerinde olmadığını, erkek adamın da ağlayabildiğini ya da evin yalnızca “reisi” olan erkeklere ait değil de eşleri ile birlikte müşterek yaşam alanı olduğunun bilinci oluşturulmalıdır.

Diyalog, katılım, konsensüs gibi kavramlarının amaç edinildiği söylenen yerel yönetim mekanizmalarına baktığımızda kadınların yönetim mekanizmalarında kendilerine yer bulamadığını açıkça görmekteyiz. Yönetim mekanizmalarında kendilerine yeterli düzeyde yer bulamayan kadınlar, toplumun diğer alanlarında da kendilerini hissettirememektedir. Bu noktada kadınların en kolay ulaşabileceği, halka en yakın birim olan yerel yönetimlerde kadınların yer alması ve işbirliği içerisinde olması oldukça önemlidir. Çalışmamızda bu amaç için çaba sarf etme yolunda olan belediyelerde uygulanan KDKP’ni ele alınmıştır. Kent olgusu içerisinde kadınların da aktif bir şekilde var olabilmesi adına yerel yönetimlerin projeler, planlar, stratejiler üretmesi çok değerli olmakla beraber bu projeler doğru amaca hizmet etmesi de oldukça önemlidir. Gerçekleştirilecek uygulamaların ruhu kadın ve erkek arasında eşitsizliği normalleştirmek ya da toplumsal hayatta kadınlara özel farklı uygulamalar getirmek olmamalıdır. Amaç kent hayatında eşit kadın erkek anlayışının içsel olarak kabul edilmesi olmalıdır.

Sonuç olarak, Kadın Dostu Kentler Projesi kadınların ciddiye alınması açısından oldukça önemli bir kazanımdır. Dostluğun elde edilmesi adına kadın erkek tüm bireylerin kamu kurumları, sivil toplum, özel sektörler desteği ile “eşitlik” kavramını zihinsel temellerle yaşamının her evresine yerleştirmelidir. Eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, kentsel hizmetler konularında farkındalık yaratmak önemlidir fakat farkındalığı toplumsal düşünce sisteminde yaratmak daha köktenci bir çözümdür. Bunun anahtarı ise topluma en yakın hizmet birimi olan yerel yönetimlerdir. Tüm bireyelerine eşit, adil ve dost kentler yaratmanın sıcak iletişim ile gerçekleştirilmesi kabullenilil açısından oldukça önemlidir ve yerel yönetimlere bu gayede büyük sorumluluklar düşmektedir. Devam ettirilebilecek bu ve benzeri uygulamalar Türkiye’de ve Bursa’da kadınlar dolayısıyla kadın erkek eşitliği temelinde bir kent yaratılmasında önemli bir yol olacaktır.

KAYNAKLAR

- Alkan, T.** (1981), *Kadın-Erkek Eşitsizliği Sorunu*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları:475, Ankara.
- Anıl, E. İlkaracan P. , Kılıç Z. , Ronge K. , Seral, G. ve Ülgen, T.** (2001), Pekin+5: Birleşmiş Milletler’ de Kadının İnsan Hakları Ve Türkiye’nin Taahhütleri, Kadının İnsan Hakları Projesi (KİHP) - Yeni Çözümler Vakfı (İrtibat Bürosu), İstanbul.
- Arda, E. (Ed.)** (2003), *Sosyal Bilimler El Sözlüğü*, Alfa Basım Yayım, İstanbul
- Aslan, Y.** (2016), *Türkiye’de Feminizm Düşüncesinin İmkânı Yüksek Lisans Tezi*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale
- Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR)** (2006), Avrupa Yerel Yaşamda Kadın – Erkek Eşitliği Şartı
- Avrupa Kentsel Şartı** (1992)
- Avrupa Kentsel Şartı 2** (2008)
- Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı** (3 Ekim1992), Resmi Gazete, Sayı: 21364
- Bayraktar, U.** (2017), *TESEV İyi Yönetişim Raporları Belediyelerde Kadın, Kadınlar İçin Belediye*, TESEV Yayınları, İstanbul.
- Berktaş, F.** (2004), *Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye*, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları No: 7
- Bilhan, M. (Ed.)** (2011), Kadının *Karar Mekanizmalarında Temsilinin ve Gücünün Arttırılması Semineri*, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Uluslararası Adalet Divanı Statüsü** (1945)
- Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)** (1979)
- Bursa Büyükşehir Belediyesi,** (2014), *Bursa Şehir Sağlık Profili*, Bursa
- Bursa Büyükşehir Belediyesi,** *Yerel Eşitlik Eylem Planı (2013-2015)*
- Canatan, B.** (2001), *Yerellik İlkesi*, Galeri Kültür Yayınevi, Ankara
- Caporal, B.** (1982), *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını*, Ercan Eyüboğlu (Çev.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara
- Castells, M.** (2006), *Enformasyon Çağı: Ekonomi Toplum Ve Kültür 2. Cilt Kimliğin Gücü*, Ebru Kılıç (Çev.), Bilgi Yayıncılık, İstanbul
- Çakır, S.** (1994), *Osmanlı Kadın Hareketi*, Metis Yayınları, İstanbul
- Çakır, S.** (1996), *Osmanlı Kadın Hareketi*, Metis Yayınları, İstanbul
- Çakır, S.** (2013), *Feminizm*, Örs B. (Der.), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s.413-477
- Çitci, O.** (1996), Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, TODAUE, Cilt 5 Sayı 6
- Davaz, A.** (2014), *Eşitsiz Kız Kardeşlik*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul
- Ecevit, Y. Ve Karkıner, N.** (2013), *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- Ertürk, H.** (1995), *Kent Ekonomisi*, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa

- Göle, N.** (2001), *Modern Mahrem*, Metis Yayınları, İstanbul
- Görmez, K.** (1997), *Yerel Demokrasi ve Türkiye*, Vadi Yayınları, Ankara
- ILO** (2017) “*World Employment and Social Outlook: Trends for women 2017*”, International Labour Office – Geneva: ILO
- İçke, A.** (2014), *Türkiye’de Kadın Milletvekilleri Ve Siyasal Faaliyetleri (1935-1991)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara
- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi** (1948)
- Kaya, E.** (2007), *Kentleşme ve Kentlileşme*, Okutan Yayıncılık, İstanbul
- Keleş, R.** (2014), *Yerinden Yönetim Ve Siyaset*, Cem Yayınevi, İstanbul
- Kırkpınar, L.** (1999), *Türkiye’de Toplumsal Değişme ve Kadın*, Zeus Kitapevi Yayınları, İzmir
- Koray, M.** (2007), “*Sosyal Politikanın Anlamı ve İşlevini Tartışmak*”, Çalışma ve Toplum Dergisi, Sayı:4 s.19-56
- Koray, M.** (1990), “*Türkiye’de Kadınlar*”, İletişim Yayınları, İstanbul
- Korkmaz, M. ve diğ.** (2013), “*Türkiye’de Kadın İstihdamının Amerika Birleşik Devletlerindeki Kadın İstihdamı İle Karşılaştırılması*”, International Periodical For The Languages, Literature and History Of Turkish Or Turkic, Cilt:8/9, Ankara, s. 1845-1863
- Kökalan, F.** (2002), *1980 Sonrası Türkiye’de Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Tezi*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla
- Kurtuluş, H.** (2010), *Kent Sosyolojisinde Değişen Kavrayışlar ve Türkiye’nin Kentleşme Deneyimi*, Uğurlu Ö., Pınarcıoğlu N.Ş. Ve Şiriner M. (Ed.), Örgün Yayınevi, İstanbul, s.177-225
- Michel, A.** (1984), *Feminizm*, Şirin Tekeli (Çev.), Kadın Çevresi Yayınları, İstanbul
- Mor Çatı, Öykümüz**
- Özcan Demir, N.** (1999), II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Feminizmi, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:6 Sayı: 2 S. 107-115
- Özügürlü, M.** (2003) “*Sosyal Politikanın Dönüşümü ya da Sıfatın Suretten Kopuşu*”, *Mülkiye Dergisi*, Cilt:27 Sayı:239 s.59-74
- Sancar, S.** (2013), *Türkiye’de Kadın Hareketinin Politikası: Tarihsel Bağlam, Politik Bağlam ve Özgünlükler*, KASAUM yayını, s.53-109
- Şahin, F.** (2011), “*Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri Ve Üye Profilleri*”, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara
- Şengül, R.** (2014), *Yerel Yönetimler*, Umuttepe Yayınları, Kocaeli
- Şimşek, M.** (2010), “*Türkiye’de Beşeri Kalkınma Bakımından Cinsiyet Eşitsizliği: Türkiye-Avrupa Birliği Karşılaştırılması*”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:3, Sayı:13
- TBMM**, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (1995)
- Tekeli, İ.** (2011), *Kent, Kentli Hakları, Kentleşme Ve Kentsel Dönüşüm*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul
- Tekinbaş, E.** (2015), *Kadın Dostu Kent Uygulama Rehberi*, Berk Matbaacılık, Ankara
- Tezcan, D., Erdem M.R., Sancakdar O. ve Önok R.M.** (2009), *İnsan Hakları El Kitabı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- Tortop, N.** (1992), Demokratik Mahalli İdare Anlayışının İlkeleri, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt:1 Sayı:3 s.3-6
- Touraine, A.** (2007), *Kadınların Dünyası*, Mehmet Morali (Çev.), Kırmızı Yayınları, İstanbul

- Tunçay, M.** (1969), *Batı'da Siyasal Düşünceler Tarihi-I (Seçilmiş Yazılar)*, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara
- Tutar, F. Ve Yetişen H.** (2009), "Türkiye'de Kadının Ekonomik Kalkınmadaki Rolü", *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, Sayı:2, s.116-131
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası** (1924)
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası** (1982)
- Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı**, (2014), *Seçilmiş Göstergelerle Bursa 2013*, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara
- Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı**, *Hane halkı İşgücü Araştırması Bölgesel Sonuçlar 2004-2013*
- Uçar, C.** (2011), *Kadın Yoksulluğu İle Mücadelede Sosyal Politika Araçları Ve Etkinlikleri Uzmanlık Tezi*, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara
- Üste, R.B.** (2017), *Yerel Seçimlerin Cinsiyeti: Seçimler Ve Kadın Temsili*, *İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 1, s.101-131
- Yaşamış, F.D.** (1992), "Belediyelerin Temel Gereksinimi: Örgütsel Ve Yönetimsel Yeniden Yapılanma", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt:1, sayı:5, s.17-35
- Zeyrekli S. Ve Ekizceleroğlu R.** (2007), *Avrupa Birliği Bağlamında Hizmette Yerellik(Subsidiarite) İlkesi Ve İlkenin Türkiye Açısından Ele Alınışı*, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt:16 Sayı:3 s.29-48
- 442 Sayılı Köy Kanunu** (1924)

İnternet Kaynakları:

- <<http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542950d5369dc32358ee2bba/Ana%20Rapor.pdf>> Alındığı Tarih:11.08.2018
- <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_490129.pdf> Alındığı Tarih:21.03.2018
- <<http://www.kadindostukentler.com/content/docs/kadin-dostu-kent-planlamasi.pdf>> Alındığı Tarih:10.04.2018
- <<http://www.kadindostukentler.com/content/docs/kdk-brosur-2014.pdf>> Alındığı Tarih:11.04.2018
- <<http://www.kadindostukentler.com/content/docs/outputs/kdk-2013-hibe-kitabi.pdf>> Alındığı Tarih:11.04.2018
- <<http://www.kadinininsanhaklari.org/kadinin-insan-haklari/>> Alındığı Tarih:01.04.2018
- <<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713-6.htm>> Alındığı Tarih:22.04.2018
- <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>> Alındığı Tarih:09.04.2018
- <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/history.htm>> Alındığı Tarih:09.04.2018
- <<http://www.unicankara.org.tr/tr/bm-sistemi-bm-turkiye/#UNWOMEN>> Alındığı Tarih:15.06.2018
- <https://tr.wikiquote.org/wiki/Mustafa_Kemal_Atat%C3%BCrk/Kad%C4%B1nlar> Alındığı Tarih:25.03.2018
- <<https://www.bursa.bel.tr/meclis-uyeleri/sayfa/100>> Alındığı Tarih:17.03.2018
- <<https://www.ikv.org.tr/images/files/A5-tr.pdf>> Alındığı Tarih:10.05.2018

EKLER

EK A: Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

I. BÖLÜM

1. Madde

Kadınlara karşı ayrımcılığın tanımı

Bu Sözleşmenin amacı bakımından "kadınlara karşı ayrımcılık" terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir.

2. Madde

Hukuki alanda tedbirler alma yükümlülüğü

Taraf Devletler kadınlara karşı ayrımcılığın her biçimini yasaklayıp, her türlü vasıtayla ve hiç vakit kaybetmeden kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etme politikası izlemeyi kabul ederler, ve bu amaçla aşağıdaki konularda taahhütte bulunurlar:

- a) Erkeklerin ve kadınların eşitliği prensibini henüz ulusal anayasalarına veya diğer ilgili mevzuatlarına içselleştirmemişler ise, bu prensibi içselleştirmeyi ve yasalar ve diğer uygun vasıtalarla bu prensibin pratik olarak uygulanmasını sağlamak;
- b) Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı yasaklayan ve gerektiği taktirde yaptırımlar getiren gerekli mevzuatı çıkarmak ve diğer tedbirleri almak;
- c) Kadınların haklarını erkeklerle eşit bir biçimde koruyacak hukuki mekanizmalar kurmak ve yetkili ulusal yargı yerleri ile diğer kamu kurumları vasıtasıyla her hangi bir ayrımcılık karşısında kadınların etkili bir biçimde korunmasını sağlamak;
- d) Kadınlara karşı ayrımcılık niteliğindeki bir eylem veya uygulamadan kaçınmak ve kamu kurum ve kuruluşların bu yükümlülüğe uygun davranmalarını sağlamak;
- e) Her hangi bir kişi, kurum veya kuruluş tarafından kadınlara karşı ayrımcılık yapılmasını önlemek için gerekli her türlü tedbiri almak;
- f) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan mevcut yasaları, hukuki düzenlemeleri, gelenekleri ve uygulamaları değiştirmek veya kaldırmak için gerekli her türlü tedbiri almak;
- g) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan bütün ulusal ceza hükümleri kaldırmak;

3. Madde

Siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda tedbir alma yükümlülüğü

Taraf Devletler kadınların tam olarak gelişmelerini ve ilerlemelerini sağlamak üzere, erkeklerle eşitlik temeline dayanan insan haklarını ve temel özgürlüklerini güvence altına almak ve kullanmalarını sağlamak amacıyla, mevzuat çıkarmak da dahil her alanda ve özellikle siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda gerekli her türlü tedbiri alır.

4. Madde

Geçici olarak alınan özel tedbirler

1. Erkekler ile kadınlar arasındaki eşitliği fiilen gerçekleştirmeyi hızlandırmak için Taraf Devletlerin aldıkları geçici tedbirler, bu Sözleşmede tanımlanan bir ayrımcılık şeklinde görülemez; ancak bunlar hiç bir şekilde eşitlikçi olmayan veya farklı türden standartların sürdürülmesi sonucunu doğuramaz; fırsat ve muamele eşitliğini sağlama amacı gerçekleştirildiğinde bu tedbirlerin uygulanmasına son verilir.

2. Anneliği korumak amacıyla bu Sözleşmedeki tedbirler de dahil Taraf Devletler tarafından alınan bütün özel tedbirler ayrımcılık şeklinde görülemez.

5. Madde

Önyargıların ve geleneklerin tasfiye edilmesi

Taraf Devletler aşağıdaki konularda gerekli tedbirleri alırlar:

a) Her iki cinsten birinin aşağı veya üstün olduğu veya erkekler ile kadınların basma kalıp rollere sahip oldukları düşüncesine dayanan bütün önyargılar ve gelenekler ile her türlü uygulamayı tasfiye etmek amacıyla erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranış tarzlarını değiştirmek;

b) Ailede verilen eğitimin, toplumsal bir işlev olarak anneliğin gerektiği şekilde anlaşılmasını ve çocuğun büyütülmesinde ve yetiştirilmesinde erkeklerin ve kadınların ortak sorumluluğunun kabul edilmesini, yani çocuğun menfaatlerinin her durumda öncelik taşıdığını de içermesini sağlamak.

6. Madde

Kadın satışının yasaklanması

Taraf Devletler her hangi bir biçimde kadın satışını ve kadınların fahişeleştirilerek istismar edilmelerini son erdirmek için mevzuat çıkarmak da dahil, gerekli her türlü tedbiri alır.

II. BÖLÜM

7. Madde

Oy verme, seçilme ve katılma hakkı

Taraf Devletler ülkenin siyasal ve kamusal yaşamında kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve, özellikle kadınların erkeklerle eşit şekilde aşağıdaki haklarını güvence altına alır:

a) Bütün seçimlerde ve referandumlarda oy kullanmak ve kamusal olarak seçim yapılan bütün organlara seçilebilmek hakkı;

b) Hükümet politikalarının formüle edilmesine ve bunların uygulanmasına katılma hakkı ile kamu görevlerine atanma ve idarenin her düzeyinde kamusal görevleri yerine getirme hakkı;

c) Hükümet dışı kuruluşlar ile ülkenin kamusal ve siyasal yaşamıyla ilgili kuruluşlara katılma hakkı.

8. Madde

Hükümeti temsil hakkı

Taraf Devletler kadınların erkeklerle aynı şekilde ve hiç bir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın Hükümetlerini uluslararası düzeyde temsil etmeleri ve uluslararası örgütlerin çalışmalarına katılmaları için gerekli her türlü tedbiri alır.

9. Madde

Vatandaşlık hakkı

1. Taraf Devletler vatandaşlığın kazanılması, değiştirilmesi, sürdürülmesi konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar tanır. Taraf Devletler özellikle, bir yabancı ile evlenmenin veya evlilik sırasında kocanın vatandaşlık değiştirmesinin, otomatik olarak kadının da vatandaşlık değiştirmesine, Vatansız kalmasına veya zorla kocanın vatandaşlığına geçmesine neden olmamasını sağlar.

2. Taraf Devletler çocukların vatandaşlığı konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar sağlar.

III. BÖLÜM

10. Madde Eğitim hakkı

Taraf Devletler eğitim alanında kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek üzere gerekli her türlü tedbiri ve kadınlarla özellikle erkeklerin eşitliğine dayanan aşağıdaki tedbirleri alır:

- a) Meslek ve sanat rehberliği verilmesinde, kentsel alanlarda olduğu gibi kırsal alanlarda da eğitim kuruluşlarına girme ve bu kuruluşlardan diploma almada eşit şartların sağlanması; bu eşitlik okul öncesi eğitim ile genel, teknik, mesleki ve yüksek teknik eğitimde, ve her çeşit mesleki öğretimde sağlanır;
- b) Aynı öğretim programına katılmaları, aynı sınavlara girmeleri, nitelik bakımından aynı düzeydeki eğitimcilerden eğitim almaları, aynı nitelikteki bina ve eğitim araçlarına sahip olmaları sağlanır;
- c) Erkeklerin ve kadınların kalıplaşmış rolleriyle ilgili kavramların eğitimin her düzeyinden ve biçiminden tasfiye edilmesi için karma eğitim ve bu amaca ulaşılmasına yardımcı olacak diğer eğitim türleri teşvik edilir, ve özellikle okul kitapları ve ders programların gözden geçirilir ve bu öğretim metoduna göre uyarlanır;
- d) Burs ve diğer eğitim yardımlarından yararlanmada aynı imkanlar sağlanır;
- e) Erkekler ile kadınlar arasında varolan eğitim açığını mümkün olan en kısa sürede kapatmayı amaçlayan yetişkinler için programlar ile okuma yazma programları da dahil, sürekli eğitim programlarına katılmaları konusunda aynı imkanlar sağlanır;
- f) Kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi ve okuldan erken ayrılan kızlar ve kadınlar için eğitim programları düzenlenir;
- g) Spora ve beden eğitimine faal olarak katılmalarını sağlamak için aynı imkanlar tanınır;
- h) Aile planlaması hakkında bilgi ve tavsiyeler dahil, aile sağlığını ve iyiliğini sağlayamaya yardımcı olacak özel bazı eşitsel bilgiler verilir.

11. Madde Çalışma hakkı

1. Taraf Devletler istihdam alanında erkekler ile kadınların eşitliğini sağlayacak şekilde kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için kadınlara aynı hakları ve özellikle aşağıdaki hakları tanır:

- a) Her insanın vazgeçilmez bir hakkı olan çalışma hakkı;
- b) İstihdam konularında seçim yapılırken aynı ölçülerin uygulanması da dahil, aynı istihdam imkanlarından yararlanma hakkı;
- c) Mesleğini ve işini serbestçe seçme hakkı, meslekte ilerleme hakkı, iş güvenliğine sahip olma ve hizmet karşılığı imkanlardan ve menfaatlerden yararlanma hakkı ile, çıraklık eğitimi, ileri düzeyde mesleki eğitim ve bilgi yenileme eğitimi gibi mesleki eğitim ve yenileme eğitimi alma hakkı;
- d) Tazminatlar da dahil eşit ücret alma, ve eşit değerde yapılan işe karşı eşit muamele görme ile birlikte işin niteliğinin değerlendirilmesinde eşit muamele görme hakkı;
- e) Özellikle emeklilik, işsizlik, hastalık, malullük, yaşlılık ve diğer iş göremezlik gibi hallerde sosyal güvenlik hakkı ile birlikte ücretli izin hakkı;
- f) Sağlığın korunması ve doğurganlık yeteneğinin korunması da dahil, çalışma şartlarında güvenlik hakkı;

2. Taraf Devletler, evlilik veya annelik sebepleriyle kadına karşı ayrımcılık yapılmasını engellenmek ve çalışma hakkını etkili bir biçimde korumak için aşağıdaki tedbirleri alırlar:

a) Hamilelik veya annelik izni sebebiyle işe son verilmesini ve medeni duruma dayanılarak işten çıkarma şeklinde ayrımcılık yapılmasını cezaya tabi tutarak yasaklar;

b) İş, işte kıdemi veya sosyal hakları kaybetmeden ücretli olarak veya buna benzer menfaatler sağlanarak annelik izni verilmesine dair düzenleme yapar;

c) Anne ve babanın aile içi yükümlülüklerini, çalışma yaşamındaki sorumluluklarıyla ve toplumsal yaşama katılmalarıyla uyumlaştırabilmeleri için, özellikle çocuk bakım kurumlarının kurulmasını ve geliştirilmesini istemek suretiyle, gerekli destekleyici sosyal hizmetlerin sağlanmasını teşvik eder;

d) Hamilelik sırasında kendilerine zarar verebilecek işlerde çalışan kadınların özel olarak korunmasını sağlar;

3. Bu madde kapsamına giren koruyucu yasal önlemler, bilimsel ve teknolojik bilgilerin ışığında periyodik olarak gözden geçirilir ve gerekli görüldüğü takdirde düzeltilir, kaldırılır veya genişletilir.

12. Madde Sağlık hakkı

1. Taraf Devletler sağlık alanında erkekler ile kadınların eşit şekilde, aile planlaması hizmetleri de dahil sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak üzere kadınlara Karar ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır.

2. Taraf Devletler bu maddenin birinci fıkrasındaki hükümlere bakmaksızın, hamilelik dönemi, doğum dönemi ve doğum sonrası dönem ile ilgili olarak kadınlara, gerektiği takdirde ücretsiz olarak, gerekli hizmetleri sağlar; bunun yanında hamilelik ve emzirme döneminde yeterli hizmet verir.

13. Madde Ekonomik ve sosyal yaşamın diğer alanlarındaki haklar

Taraf Devletler ekonomik ve sosyal yaşamın diğer alanlarında erkekler ile kadınların eşit şekilde aynı haklardan yararlanmasını sağlamak üzere kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle aşağıdaki hakları tanır:

a) Aile tazminatlarından yararlanma hakkı;

b) Banka kredisi alma, ipotek ettirme ve diğer mali imkanlardan yararlanma hakkı;

c) Eşlendirici faaliyetler ile her türlü sportif ve kültürel faaliyetlere katılma hakkı;

14. Madde Kırsal alandaki kadınların hakları

1. Taraf Devletler kırsal alanda yaşayan ve kayıt dışı sektörlerde çalışarak ailelerinin ekonomik yaşamlarına önemli katkıda bulunan kadınların karşılaştıkları özel sorunları dikkate alır ve bu Sözleşmenin hükümlerinin kırsal alanda yaşayan kadınlara uygulanmasını sağlamak için gerekli her türlü tedbiri alır.

2. Taraf Devletler erkekler ile kadınlar arasında eşitliği sağlamak üzere, kırsal alanda meydana gelen gelişmelere katılmaları ve bu gelişmelerden yararlanmaları için kırsal alanda yaşayan kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve bu kadınlara özellikle aşağıdaki hakları tanır;

a) Her düzeydeki plânlamanın yapılmasına ve uygulanmasına katılma hakkı;

b) Aile planlamasında bilgilendirme, danışmanlık ve hizmet verme de dahil, yeterli sağlık hizmetinden yararlanma hakkı;

c) Sosyal güvenlik programlarından doğrudan yararlanma hakkı;

d) Okuma-yazma ile ilgili öğretim de dahil, teknik yeterliliklerini artırmak için halka açık olan ve geliştirmeye yönelik hizmetler ile birlikte her türlü resmi veya gayri resmi eğitim ve öğretimden yararlanma hakkı;

e) Adam çalıştırma veya çalışma suretiyle ekonomik imkanlardan eşit bir biçimde yararlanmalarını sağlamak için ferdi gruplar ve topluluklar örgütlenme hakkı;

f) Her türlü toplumsal faaliyetlere katılma hakkı;

- g) Tarımsal kredi ve borç alma, pazarlama imkanlarına ulaşma, toprak ve tarım reformunda gerekli teknolojiden yararlanma ve eşit muamele görme ile iskan programlarından yararlanma hakkı;
- h) Özellikle konut, sağlık, aydınlanma, içme suyu, ulaşım ve iletişim hizmetleriyle ilgili yeterli yaşam standartlarından yararlanma hakkı.

IV. BÖLÜM

15. Madde Hukuk önünde eşitlik hakkı

1. Taraf Devletler kadınların erkeklerle hukuk önünde eşitliğini kabul eder.
2. Taraf Devletler hukuki meselelerde kadınların erkeklerle aynı hukuki ehliyete sahip olmalarını ve bu ehliyeti kullanmaları için aynı imkanlara sahip olmalarını kabul eder. Taraf Devletler özellikle, Sözleşme yapma ve malların idaresi konusunda kadınlara eşit haklar tanır ve, mahkeme ve yargı yerleri önündeki davaların her aşamasında eşit muamele görmelerini sağlar.
3. Taraf Devletler, kadının hukuki ehliyetsini kısıtlamaya yönelik hukuki sonuç doğuran bütün Sözleşmelerin ve her türlü özel belgenin hükümsüz sayılacağını kabul eder.
4. Taraf Devletler, kişilerin seyahat hakkı ve, yerleşme ve konutu seçme özgürlüğü ile ilgili yasalarda erkeklere ve kadınlara eşit haklar tanımayı kabul eder.

16. Madde Evlenme ve aile ilişkileri alanındaki haklar

1. Taraf Devletler evlilik ve aile ilişkileri ile ilgili bütün konularda kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle erkeklerle kadınların eşitliğini öngören aşağıdaki hakları tanır:
 - a) Evlenmede aynı hakka sahip olma;
 - b) Serbestçe eş seçmede ve serbest ve kendi rızasıyla evlenmede aynı hakka sahip olma;
 - c) Evlilik döneminde ve boşanma sırasında aynı haklara ve yükümlülöklere sahip olma;
 - d) Medeni durumları ne olursa olsun, anne ve baba olarak çocuklarla ilgili konularda aynı haklara ve yükümlölöklere sahip olma; her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır;
 - e) Çocukların sayısına ve dünyaya getirilme zamanına serbestçe ve makulce karar verme konusunda aynı hakka sahip olma ve bu hakları kullanabilmeleri için gerekli bilgiye, eğitime ve araçlara sahip olma;
 - f) Velayet, vasilik, kayımlık ve evlat edinme, veya bu kavramların bulunduğu ulusal mevzuattaki benzer kurumlar bakımından aynı haklara ve yükümlölöklere sahip olma; her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır;
 - g) Soyadı, meslek ve iş seçme hakları da dahil, karı ve koca olarak aynı kişisel haklara sahip olma;
 - h) Eşlerin mallarına sahip olma, kazanma, işletme, idare etme, kullanma ve mallarını bir bedel karşılığında veya bedelsiz olarak elden çıkarma konusunda aynı haklara sahip olma.
2. çocuğun nişanlandırılması ve evlendirilmesi hiç bir hukuki sonuç doğurmaz; asgari evlenme yaşını tespit etmek ve evliliklerin resmi sicile kaydının zorunlu hale getirilmesi için yasama tedbirleri de dahil gerekli tüm işlemler yapılır.

V. BÖLÜM

17. Madde Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Tasfiye edilmesi Komitesi

1. Bu Sözleşmenin uygulanmasında meydana gelen gelişmeleri incelemek amacıyla (bundan sonra Komite diye geçecek olan) bir Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Tasfiye

edilmesi Komitesi kurulur; Komite Sözleşmenin yürürlüğe girmesi sırasında on sekiz, ve Sözleşmenin otuz beş Taraf Devlet tarafından onaylanması veya katılmasından sonra yirmi üç tane yüksek ahlaki niteliklere ve Sözleşmenin kapsadığı alanda ehliyete sahip uzmanlardan meydana gelir. Uzmanlar Taraf Devletlerin vatandaşları arasından ve bu Devletler tarafından seçilirler ve uzmanlar kendi şahsi sıfatlarıyla görev yaparlar; uzmanların seçiminde coğrafi dağılım dengesine ve farklı uygarlık biçimleri ile birlikte başlıca hukuk sistemlerinin temsil edilmesine özen gösterilir.

2. Komite üyeleri Taraf Devletlerce aday gösterilen kişilerin yer aldığı bir listeden gizli oyla seçilir. Her Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından sadece bir kişiyi aday gösterebilir.

3. İlk seçimler bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde yapılır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri her seçim tarihinden en az üç ay önce Taraf Devletlere birer mektup göndererek, gösterecekleri adayın ismini iki ay içinde sunmaya davet eder. Genel Sekreter bu suretle aday gösterilen kişilerin isimlerini alfabetik sıraya koyup, yanlarına kendilerini aday gösteren Taraf Devletin adını da belirterek bir liste hazırlar ve bu listeyi Taraf Devletlere gönderir.

4. Komite üyelerinin seçimi, Genel Sekreter tarafından Birleşmiş Milletler Merkezine çağrılan Taraf Devletlerin yapacakları toplantıda gerçekleştirilir. Taraf Devletlerin üçte ikisinin katılmasıyla yetersayının oluşacağı toplantıda, en fazla oyu alan adaylar ile toplantıda bulunup oy kullanan Taraf Devletlerin temsilcilerinin salt çoğunluğunun oyunu alan adaylar, Komiteye üye seçilmiş olur.

5. Komite üyeleri dört yıllık bir süre için seçilirler. Ancak, yapılan ilk seçimlerde Komiteye üye seçilen dokuz üyenin görev süresi iki yıl sonra sona erer; bu dokuz üyenin adları ilk seçimin yapılmasından hemen sonra, Komite Başkanı tarafından kura ile belirlenir.

6. Otuz beşinci onay veya katılmadan sonra Komiteye seçilecek beş ilave üyenin seçimi, bu maddenin 2, 3 ve 4. fıkralarına göre yapılır. Bu suretle seçilen ilave üyelere iki tanesinin görev süresi iki yıl sonra sona erer; bu iki üyenin adları Komite Başkanı tarafından kura ile belirlenir.

7. Arızı sebeplerle boşalan üyeliklerin doldurulması için, Komite üyeliği sona eren uzmanın vatandaşı olan Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından başka bir uzman atar; bu atama Komitenin onayına tabidir.

8. Komite üyelerine Genel Kurulun onayıyla, Komitedeki görevin önemini dikkate alarak Genel Kurulun belirleyeceği miktarda ve şartlarda Birleşmiş Milletler bütçesinden bir ücret ödenir.

9. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Komitenin bu Sözleşmeye göre görevlerini etkili bir biçimde yerine getirmesini sağlamak için gerekli personeli ve imkanları sağlar.

18. Madde

Devlet raporları

1. Taraf Devletler, Komite tarafından incelenmek üzere Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine, bu Sözleşme hükümlerine etkililik kazandırmak için aldıkları yasal, yargısal, idari ve diğer tedbirleri ve konuda kaydedilen gelişmeleri içeren bir rapor sunmayı taahhüt eder. Bu raporlar:

a) İlgili Devlet bakımından Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra bir yıl içinde;
b) Bundan sonra en azından her dört yılda bir ve Komite talep ettiği zamanlarda verilir.

2. Raporlarda bu Sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yerine getirilme derecesini etkileyen faktörler ve güçlükler de belirtilebilir.

19. Madde

Komitenin İçtüzüğü

1. Komite kendi itüzüğünü kendisi yapar.
2. Komitede çalışacak görevlileri Komite iki yıllık bir süre için seçer.

20. Madde

Komite toplantıları

1. Komite, bu Sözleşmenin 18. maddesi uyarınca sunulan raporları incelemek üzere normal olarak yılda bir kere ve iki haftayı aşmayacak bir süre için toplanır.
2. Komite toplantıları normal olarak Birleşmiş Milletler Merkezinde veya Komite tarafından uygun görülen başka bir yerde yapılır.

21. Madde

Yıllık rapor

1. Komite faaliyetleri hakkında Ekonomik ve Sosyal Konsey vasıtasıyla Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna yıllık bir rapor sunar ve Taraf Devletlerden aldığı raporların ve bilgilerin incelenmesine dayanarak önerilerde ve genel nitelikte tavsiyelerde bulunabilir. Komite raporunda bu öneriler ve genel nitelikteki tavsiyeler ile birlikte Taraf Devletlerin yorumlarına da yer verilir.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Komitenin raporunu bilgi edinmesi amacıyla Kadının Statüsü hakkındaki Komisyona gönderir.

22. Madde

Uzman kuruluşların temsili Uzman kuruluşlar, bu Sözleşmenin kendi faaliyet alanlarına giren hükümlerinin uygulanması hakkında inceleme yapılırken temsil edilme hakkına sahiptir. Komite, uzman kuruluşları bu Sözleşmenin kendi faaliyet alanlarına giren hükümlerinin uygulanması hakkında rapor sunmaya davet edebilir.

VI. BÖLÜM

23. Madde Yorumlama prensipleri

Bu Sözleşmenin hiç bir hükmü, erkekler ile kadınlar arasında eşitliğin sağlanması bakımından daha yararlı olabilecek aşağıdaki hükümleri etkilemez:

- a) Bir Taraf Devletin mevzuatında bulunan hükümleri, veya
- b) Bu Devlet bakımından yürürlükte bulunan başka uluslararası Sözleşme, antlaşma veya antlaşma hükümlerini.

24. Madde iç hukukta gerekli tedbirleri alma taahhüdü

Taraf Devletler ulusal düzeyde, bu Sözleşmede tanınan hakların tam olarak gerçekleştirilmesini amaçlayan gerekli her türlü tedbiri almayı taahhüt eder.

25. Madde İmza, onay ve katılma

1. Bu Sözleşme bütün Devletlerin imzasına açıktır.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu Sözleşmenin depozitörü olarak görevlendirilmiştir. 3. Bu Sözleşme onaya tabidir. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi edilir. 4. Bu Sözleşme bütün Devletlerin katılmasına açıktır. katılma, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine katılma belgesinin tevdi edilmesinden itibaren yürürlük kazanır.

26. Madde Sözleşmenin gözden geçirilmesi

1. Bu Sözleşmenin değiştirilmesine dair talepler, her hangi bir zamanda her hangi bir Taraf Devlet tarafından Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yazılı bir bildirim vasıtasıyla yapılabilir.
2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, böyle bir talep karşısında yapılacak işlemler konusunda karar verir.

27. Madde Yürürlüğe girme

1. Bu Sözleşme yirminci onay veya katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilme tarihinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer.

2. Yirminci onay veya katılma belgesinin tevdi edilmesinden sonra bu Sözleşmeyi onaylayan veya katılan her bir Devlet bakımından bu Sözleşme, kendi onay ve katılma belgelerini tevdi etmelerinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer.

28. Madde Çekinceler

1. Onaya ve katılma sırasında Devletler tarafından yapılan çekincelerin metni Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından alınır ve diğer bütün Devletlere gönderilir.

2. Bu Sözleşmenin konusuna ve amacıyla bağdaşmayan bir çekince kabul edilmez.

3. Yapılmış olan çekinceler her zaman Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yapılacak bir bildirimle geri alınabilir; Genel Sekreter bu bildirimden diğer bütün Devletleri haberdar eder. Bu tür bir bildirim alındığı tarihte yürürlüğe girer.

29. Madde Sözleşmenin yorumu ile ilgili uyuşmazlıklar

1. Bu Sözleşmenin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili olarak iki veya daha fazla Taraf Devlet arasında çıkan bir uyuşmazlık, bu Devletlerden birinin talebi üzerine hakem önüne götürülür. Hakem önüne götürme talebinden itibaren altı ay içinde taraflar hakemliğin kuruluşu üzerinde anlaşamazlarsa, bu taraflardan her hangi biri bu uyuşmazlığı uluslararası Adalet Divanı Statüsü'ne uygun olarak, uluslararası Adalet Divanı'nın önüne götürülebilir.

2. Taraf Devletlerden her biri bu Sözleşmenin imzalanması veya daha sonra onaylanması veya katılması sırasında, bu Maddenin birinci fıkrasıyla bağlı olmadığını beyan edebilir. Bu tür bir çekince koyan Taraf Devlet karşısında diğer Taraf Devletlerde yukarıdaki fıkra ile bağlı olmazlar.

3. Yukarıdaki ikinci fıkraya uygun olarak bir çekince koymuş olan bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bir bildirim göndererek bu çekincesini her zaman geri alabilir.

30. Madde Orijinal metin Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri eşit ölçüde geçerli olan bu Sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğinde saklanır. Aşağıda imzası bulunan yetkili temsilciler, bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Gamze EVİN
Doğum Yeri ve Tarihi : Fatih 03.04.1993

Eğitim Bilgileri

Lisans Öğrenimi : Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü 2011/1015

Yüksek Lisans Öğrenimi : İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Yüksek Lisansı (Tezli)

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar : Küçükçekmece Kaymakamlığı Yazı İşleri Müdürlüğü
2012
Çalıştığı Kurumlar : Denizbank A.Ş. Genel Müdürlüğü 2017/2018

İletişim

E-Posta Adresi : gamzeevinn@gmail.com